

รายงานการวิจัย
การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท
ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

พระครูกิตติวราทร และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2562

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท
ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

The Development of a Model for Prevention and Resolution of the Conflicts
Caused by the Juveniles in the Twentieth Century with Buddhist Methodology.

พระครูกิตติวราทร
พระครูพิศิษฐ์ธรรมนิเทศ
พระครูวิกรมธรรมธช
จิราภรณ์ พันสว่าง
ปิยะสุดา เพชรเวช
อมรรัตน์ พันสว่าง
ระพีพัฒน์ หาญโสภา

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2562

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี และ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม ระหว่าง (1) การวิจัยเชิงปริมาณ และ (2) การวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นแบบดำเนินการคู่ขนานในประเด็นวิจัยเดียวกันทั้งเชิงปริมาณจากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาเอกสารหลักฐานซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พื้นที่และเป้าหมายที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม (1) ผู้บริหารและครู (2) เยาวชนนักเรียนนักศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) และ (3) ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านเยาวชน จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ผลการวิจัย พบว่า

1) การสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชน พบว่า มี 2 สาเหตุหลัก คือ ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยภายใน คือ สาเหตุที่เกิดจากตัวของเยาวชนเอง และปัจจัยสภาพแวดล้อม หรือปัจจัยภายนอก พบว่า มี 6 สาเหตุ ได้แก่ (1) สถาบันครอบครัว (2) สภาพแวดล้อมชุมชน และสังคม (3) สถาบันการศึกษา (4) กลุ่มเพื่อนพ้อง (5) กระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ (6) สื่อสังคมออนไลน์ สำหรับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี พบว่า มี 8 แนวทาง ได้แก่ (1) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน) (2) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง (3) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม (4) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา (5) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย (6) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ (7) แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น (8) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา

2) ผลการประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1.การพัฒนาารูปแบบ 2.การป้องกันและแก้ไขปัญหา 3.การทะเลาะวิวาท 4.ไตรสิกขา

Abstract

The objectives of this research were 1) to create and develop a Buddhism-based model for preventing and solving the conflicts caused by the Thai youths in the 21st century and 2) to assess the effectiveness and to test the consistency of the constructed model. The research methodology was a mix of Quantitative research and Multi-case study research, both of which were implemented in parallel. In terms of the quantitative study, the questionnaire was used, whereas in terms of qualitative study, the interviewing of the stakeholders and the collection of data from the related documents and evidences. The specified sampling groups consisted of administrators and teachers and students in the educational institutions under the jurisdiction of the Office of Secondary Education and the Northeastern Vocational Education Commission in the provinces of Roi Et, Kalasin and Maha Sarakham. And a group of 20 experts, both monks and lay persons, was also interviewed. The tools used for data collection were the open-ended questionnaire and the scaling type query.

The research results could be summarized as follows: 1) The causes of conflicts were found to consist of two factors, namely internal and external factors. The former was a personal or private factor that was caused by spiritual conflict or confusion arising within one's own self, whereas the latter comprised six causes, namely, (1) school administrators and teachers, (2) surroundings such as community and society, (3) educational institutes, (4) family members and friends, (5) related justice procedures and laws and (6) social media. As for the prevention and correction model consisted of eight factors, namely, six preventive measures to combat with the six external factors of conflicts and another two corrective measures, viz. the aftermath measures for remedy and reconstruction and the preventive measure based on the Three Principles of Training or Tri Sikkhas in Buddhism. 2) The assessment of effectiveness and the test of consistency of the constructed model was found to show the statistically significant difference at the .05 level.

Keywords: 1.Development 2.Prevention and Solution 3.Conflicts 4.Tri Sikkhas

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณและขอบคุณ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้อุปการะและสนับสนุนในการทำวิจัย และรองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยเพื่อความสำเร็จของวิจัยและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนและสังคม รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด อนุโมทนาขอบคุณและขอบคุณคณะผู้บริหาร บุคลากรในโรงเรียน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี รวมถึงการทดลองใช้รูปแบบของเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และให้การสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี รวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไป ตลอดจนจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร.(ทองปิ่น)
หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย.....	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท.....	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรไตรสิกขา.....	20
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	31
3.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	32
เครื่องมือที่ใช้	32
การสร้างเครื่องมือ.....	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
3.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	35
เครื่องมือที่ใช้	35
การสร้างเครื่องมือ.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี.....	38
4.2 ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี.....	42
4.3 ผลการประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี.....	53
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	55
5.1 สรุปผลการวิจัย	55
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	59
5.3 ข้อเสนอแนะ	64
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	69
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
ภาคผนวก ข เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน	83
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ	85
ประวัติผู้วิจัย	98

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 2.1 รูปแบบพฤติกรรมกรรมการทะเลาะวิวาท	15
ตารางที่ 4.1 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21	38
ตารางที่ 4.2 แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยใช้พุทธวิธี	52
ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ผลการประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี.....	54

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	30

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชการที่ 9 ทรงมีพระบรมราโชวาทพระราชทานในพิธีพระราชทาน ปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์วันที่ 18 กันยายน 2504 ความตอนหนึ่ง

"...การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยความรู้รอบตัวและหลักศีลธรรมประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ดีแต่ ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์..."

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชการที่ 9 ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรม กล่าวคือ การอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข อันหมายถึง การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ซึ่งสอดคล้องกับ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพคน และความเข้มแข็งของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ซึ่งรัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศ โดยตั้งเป้าให้เป็นประเทศไทย 4.0 ที่มีเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม 4.0 เป็นฐานหลัก (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2559; สีนธะวา คามดิษฐ์, 2559; สมพร โกมารทัต, 2558; อังศิริศรีภคการ, 2559; อีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559; ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2560) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รัฐบาลมีนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติฉบับที่ 12 (2560-2561) เกี่ยวกับคุณภาพของมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัย และผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ นพดล กรรณิกา (2552) เห็นว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตของเยาวชนซึ่งปัจจุบันพบปัญหาเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท แรงขับเคลื้อนที่อยู่เหนือภาวะความถูกต้องทางศีลธรรม ด้วยปัจจัยภายในที่เป็นตัวต้นเหตุ ความอยากได้ออยากมี อยากเป็นที่ปราศจากปัญญาเป็นตัวควบคุม ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นจึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องค่านิยม ยาเสพติด อาชญากรรมทางเพศ และการกระทำความรุนแรง การทะเลาะวิวาทในเด็กและเยาวชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดจากความเจริญทางด้านวัตถุส่งผลให้เยาวชนแสวงหาความสุขทางกายจนนำมาสู่การขาดดุลความสุขทางจิตใจ ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจ พบว่า สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน ร้อยละ 60.8 พบเห็นภาพการใช้อาวุธ เช่น อาวุธปืน มีด ทำร้ายกันบ่อย ๆ

รองลงมาคือ ร้อยละ 57.5 พบเห็นภาพการต่อสู้ทำร้ายร่างกายกันบ่อย ๆ ร้อยละ 51.4 พบเห็นภาพของสงครามและการฆาตกรรม บ่อย ๆ และมีพฤติกรรมการคุกคามทางเพศ การพูดจาหยาบคาย ต่ำทอโต้เถียงกัน การทะเลาะวิวาทของคนในครอบครัว การทำกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ เล่นเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมออนไลน์ประเภทเกมต่อสู้ ดื่มสุรา หรือของมีเมา เท่ยวกลางคืน หนีเรียน เล่นการพนัน เข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อนบุกยกพวกตีกัน ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นโดยใช้กำลัง ใช้สิ่งเสพติดประเภทต่าง ๆ และทะเลาะกับผู้อื่นโดยใช้อาวุธจากผลการสำรวจบ่งชี้ถึงพฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่นที่นับวันจะเสื่อมลง และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างปี 2556-2557 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันรวมจิตติ พบว่า เยาวชนอาชีวะ 23.28 ส่วนระดับอุดมศึกษา 21.43 และเยาวชนพกอาวุธร้ายแรง ดาบ มีด และปืน 35.18 และจะมีความแนวโน้มจะเริ่มมาก (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2557) จะเห็นได้ว่าสาเหตุการเกิดปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่น ส่วนหนึ่งเกิดจากวัยรุ่นปัจจุบัน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการมอมเมาเพลิตเพลินสนุกสนานกับสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้ขาดการควบคุมตนเองอันเนื่องมาจากการถูกรอบงำด้วยมรสุมของอบายมุขและวัตถุนิยม ทำให้ไม่สามารถบังคับตนเองให้กระทำคุณงามความดีได้ (สมทรัพย์ สุขอนันต์, 2546; กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549; พระสรวิชัย อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553) จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมต้องทบทวนเกี่ยวกับพื้นฐานโครงสร้างการอบรมเลี้ยงดู การให้การศึกษา การสร้างกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ครบวงจร โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมมนุษย์ ที่เป็นบ่อหล่อหลอมทรัพยากรบุคคล อันทรงคุณค่าของสังคม ผู้ปกครอง ต้องให้การศึกษาอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้เยาวชนได้แสดงออกทางศีลธรรมที่ถูกต้องและส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มาก (พระสรวิชัย อภิปัญญา และนิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลไฮเทคสมัยเดียว และการเข้าถึงข้อมูลสื่อสารได้อย่างไร้พรมแดน จึงสมควรที่ต้องมีการทบทวนเกี่ยวกับมาตรการการป้องกันแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนด้วยพุทธวิธี โดยพัฒนารูปแบบ วิธีการ และสร้างสรรค์นวัตกรรมองค์ความรู้ปลูกจิตสำนึก และพฤติกรรมของเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการนำหลักธรรมมาบูรณาการ ดังเช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2548) ได้นำเสนอหลักธรรมไตรสิกขาศีล สมาธิ และปัญญา ที่ถือว่าเป็นระบบที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นองค์รวม และพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ การพัฒนามนุษย์ด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อฝึกได้ผลจนสิ่งที่ฝึกนั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของเขามันก็กลายเป็นมรรคไป

และเมื่อมรรคเกิดขึ้นแล้วก็พาเข้าถึงจุดหมายของการศึกษาหรือการพัฒนานั้น คือ อิสระภาพที่ปลอดภัย ปราศปัญหา ก่อให้เกิดสันติภาพสันติสุขต่อไปได้

ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาดังกล่าวข้างต้น อาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก หากปัญหานี้ยังไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคม ความมั่นคง และการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนด้วยพุทธรวิธี เพื่อที่จะได้นำเอาผลการศึกษาวិจัยไปเป็นข้อมูลหรือแนวทางในการหาสาเหตุหรือที่มาโดยการทำ ความเข้าใจและทราบถึงที่มาของปัญหาอย่า และนำไปสู่มาตรการการป้องกันแก้ไขรวมถึงความรุนแรงของปัญหาของเยาวชน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเสนอเป็นนโยบายของรัฐบาลและเอกชนเพื่อในการป้องกันแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนสังคมไทยต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1. รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี เป็นอย่างไรบ้าง
2. ผลการทดลองใช้และการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี มีประสิทธิภาพ

1.3 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสร้าง และพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มเป้าหมายเชิงปริมาณ

ประชากร ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) กลุ่มที่ 2 เยาวชนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) เฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 เยาวชน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) เฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 375 คน

2) กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พระวิทยากร และวิทยากรที่มีประสบการณ์ฝึกอบรม จำนวน 12 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานปกครองในสถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบ จำนวน 5 รูป/คน โดยการใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

1.4.2 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางด้วยพุทธรวิธี มีตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ ข้อมูลจากพระวิทยากร ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ครอบครัวต้นแบบ ครอบครัวกลุ่มเสี่ยง ที่ใช้หลักสูตรไตรสิกขาในการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ รูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี

1.4.3 ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลา 1 ปี (ระหว่าง 1 ตุลาคม 2562–30 กันยายน 2563)

1.4.4 ขอบเขตด้านสถานที่ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 สถานศึกษา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การสร้างและพัฒนาแนวทางหรือการกำหนดกิจกรรมมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ในจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม โดยการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานจากข้อปัญหา หรือข้อกำหนดร่วมกัน การทดลองใช้ และการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ จากการนำรูปแบบที่สร้างไปทดลองใช้จริง

1.5.2 พุทธวิธี หมายถึง การนำเสนอหลักธรรมไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มาบูรณาการสร้างและพัฒนาเป็นแนวทางหรือการกำหนดกิจกรรมมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม อย่างมีคุณภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจ

1.5.4 ประสิทธิภาพของรูปแบบ หมายถึง การทดลองกับเยาวชนในจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม ที่เข้าร่วมโครงการวิจัย คำนวณหาประสิทธิภาพ และปรับปรุง โดยตั้งเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้ที่ เกณฑ์ 75/75

1.5.5 การทะเลาะวิวาท หมายถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่เยาวชนในจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีการใช้วาจาข่มขู่ ประชดประชัน โต้เถียง หรือมีการใช้ร่างกาย กำลัง อาวุธ เข้าประทุษร้ายทำร้ายคู่กรณี ทำให้มีผลกระทบต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจของผู้ถูกรกระทำ และผู้กระทำเอง

1.5.6 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง หลักธรรม แนวทาง กระบวนการที่ส่งเสริมมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนในจังหวัดจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

ประโยชน์ต่อผู้สนใจงานวิจัยด้านนี้เพราะผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จากนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการในการเพื่อสร้างและพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธีมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งผลการวิจัยที่ได้มาจะเป็นการเพิ่มเติมความรู้ ทั้งยังเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนารูปแบบได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.6.2 ประโยชน์เชิงนโยบาย

ประโยชน์ในการนำผลการวิจัยมานำเสนอเพื่อกำหนดนโยบายในระดับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 สถานศึกษา

1.6.3 ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้

- 1) ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี และเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้
- 2) ได้นำรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21
- 3) นำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนาแบบ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมไตรสิกขา
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนาแบบ

รูปแบบ เป็นแบบอย่างหรือแนวทางที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวคิดซึ่งเป็นที่ยอมรับเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคมผู้วิจัยสรุปตามนิยามความหมายจากนานาทัศนะของนักวิชาการ เช่น Longman (1981); Good (1973); Good, John M. (1970); Willer (1967); Stoner and Wankle (1986); Nadler (1980); Mescon and Khedouri (1985); Hausser (1980); Steiner (1988); Cleland and King (1983); Husen and Postlethwaite (1994); (Farlex, 2007); Schwirian (1986); ราชบัณฑิตยสถาน (2546) โดยสามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ ดังนี้ 1) รูปแบบที่ใช้ในการอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม 2) รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษาแผนภูมิ รูปภาพ 3) รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ 4) รูปแบบที่นำเอา ตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จะใช้รูปแบบเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

1) การสร้างและพัฒนาแบบ

หลักการกว้าง ๆ ในการกำกับเพื่อพัฒนาแบบที่ดี ควรมีลักษณะ 4 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นควรเป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ดีสามารถนำไปตรวจสอบได้ โดยสังเกตและหาข้อมูลสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึง กลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่กำลังศึกษานั้น

รูปแบบนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสามารถสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในสิ่งซึ่งกำลังศึกษาด้วย

Stockburger (1998) กล่าวว่า ประเภทของรูปแบบรูปแบบทางการศึกษา และทางสังคมศาสตร์ สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (Tosi and Carral, 1982) คือ 1) รูปแบบเทียบเคียง (Analog Model) เป็นรูปแบบที่ใช้เปรียบเทียบอุปมาอุปมัยกับปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม 2) รูปแบบเชิงข้อเขียน เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในโมเดลในรูปแบบของข้อความ ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ 3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ 4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่าการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เป็นวิธีวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สามารถวัดได้ว่าตัวแปรอิสระตัวแปรใดบ้างที่มีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมต่อตัวแปรตามที่น่าสนใจศึกษาทั้งขนาดและทิศทางที่ผลกระทบรวมกับหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และผลที่เกิดขึ้น

Husen and Postlethwaite (1994) ได้กล่าวถึงประเภทของรูปแบบไว้ 5 ประการ ดังนี้

1) รูปแบบเชิงอุปมา หรือเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้หลักการคิดหาเหตุผล รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ทางกายภาพ รูปแบบนี้ไม่ค่อยใช้ในสาขาสังคม และพฤติกรรมศาสตร์ ตัวอย่างของรูปแบบประเภทนี้ที่ใช้ในการศึกษา คือ ขนาดของโรงเรียน หรือจำนวนของเยาวชนในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับจำนวนเยาวชนที่เข้ามาและออกไป โดยที่จำนวนที่เข้ามาจากหลายแหล่ง/หลายปัจจัย เช่น ตามเกณฑ์อายุ ตามเขตพื้นที่ ตามการย้ายเข้ามาอยู่ของผู้ปกครอง ส่วนจำนวนเยาวชนที่ออกไป มาจากหลายแหล่งหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น อพยพตามผู้ปกครองไปอยู่ที่อื่น สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียน รูปแบบนี้มีประโยชน์ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงและการทำนายในอนาคต ซึ่งสามารถใช้ในการวางแผน และกำหนดนโยบายได้

1.1) รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงออกด้วยการใช้คำพูดภาษาท่าทาง รูปภาพ เป็นหลัก แต่รูปแบบนี้มีจุดอ่อนที่ขาดความชัดเจนแน่นอนที่ยากต่อการทดสอบ ฉะนั้นรูปแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับความชัดเจนกับการใช้ภาษา

1.2) รูปแบบเชิงแบบแผน (Schematic Models) เป็นรูปแบบที่แสดงแผนที่หรือแผนภูมิที่จะพยายามเชื่อมโยงหน่วย และกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามาสัมพันธ์กัน รูปแบบนี้นิยมใช้ในสาขาจิตวิทยา รูปแบบหนึ่งที่ใช้กันคือ รูปแบบของ Guilford ที่เกี่ยวข้องกับระดับสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกัน 3 มิติ คือ ด้านเนื้อหา ด้านผลลัพธ์ และด้านการจัดกระทำ 2) รูปแบบเชิง

คณิตศาสตร์ (Mathematic Model) รูปแบบนี้เริ่มนิยมใช้มากขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 ในสาขา พฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และจิตวิทยา ส่วนในสาขาทางการศึกษามีการใช้บ่อยในการวิจัย แต่มีการนำมาใช้บ้างในเรื่องของการประเมินผล รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์นี้มีประโยชน์ที่สามารถทำให้ข้อสันนิษฐานได้มีการพิจารณาด้วยเชิงปริมาณ และทดสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์นี้สามารถเรียกความสัมพันธ์ได้ในรูปสูตร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ได้ 3) รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) รูปแบบนี้เริ่มได้รับความสนใจในช่วงหลังปี ค.ศ. 1970 และนิยมใช้ในการวิจัยมากขึ้น เชื่อกันว่ารูปแบบนี้เริ่มใช้ในสาขาพันธุศาสตร์ ซึ่งมีการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาใช้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบเชิงเหตุผลนี้จะเกี่ยวข้องกับการสร้างสมการโครงสร้างอย่างง่ายของสาเหตุกับตัวแปรต่าง ๆ ภายใต้การตัดสินใจ

พิชญ์ พงศ์ศรี (2542) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของรูปแบบว่ามีแนวทางแตกต่างกันไปแล้วแต่ว่าจะเป็นศาสตร์ด้านใด สำหรับทางด้านสังคมศาสตร์แล้ว (John P. Keeres, 1988; ศิริชัย กาญจนวาสิ, 2545) ซึ่งได้แบ่งประเภทของรูปแบบไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) รูปแบบเชิงเทียบเคียง (Analogue Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ในการเปรียบเทียบ อุปมา อุปมัย กับปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม ลักษณะเป็นรูปแบบเชิงกายภาพ ส่วนใหญ่ใช้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบที่ใช้ในการทำนายจำนวนเยาวชนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง เยาวชนจะเข้าระบบโรงเรียนเปรียบได้กับน้ำที่ไหลเข้าไปในถัง ดังนั้นเยาวชนที่คงอยู่ในระบบจึงจะเท่ากับจำนวนเยาวชนที่เข้าสู่ระบบ ลบด้วยจำนวนเยาวชนที่ออกจากระบบ เป็นต้น 2) รูปแบบเชิงบรรยายหรือเชิงภาษาหรือเชิงข้อความ (Semantic Model) ลักษณะสำคัญของรูปแบบประเภทการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบรูปแบบ ในรูปของข้อความ ใช้ถ้อยคำภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพบางที่จึงเรียก โมเดลเชิงรูปภาพ เป็นการแสดงถึงแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และลากเส้นโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นอย่างดี 3) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการหรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการนำเสนอโดยใช้สัญลักษณ์แทนแนวคิด หลักการ หรือตัวแปร และใช้ฟังก์ชันคณิตศาสตร์ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด หลักการ หรือตัวแปรนั้น โดยเฉพาะในรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันในสาขาจิตวิทยา และศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย 4) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่าการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) และหลักการสร้างรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นวิธีวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ที่สามารถบอกได้ว่าเป็นตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีผลกระทบทางตรง และมีผลกระทบทางอ้อมต่อตัวแปรตามที่สนใจศึกษาทั้งขนาดและทิศทาง เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพเศรษฐกิจ สังคม ของบิดามารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้านและระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

นอกจากนี้ ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) ยังได้จำแนกประเภทรูปแบบไว้อีกอย่างหลากหลาย ดังนี้ 1) แบบจำลองของจริง 2) ตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่าง 3) รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล สัญลักษณ์และหลักการของระบบ 4) แบบแผนตัวอย่างของการดำเนินงานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ในระบบ เป็นต้น

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (Keeves, 1988, pp. 561-565) 1) Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้ในการอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนเยาวชนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง เยาวชนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้น เยาวชนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับเยาวชนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยเยาวชนที่ออกจากระบบ เป็นต้น 2) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Weil (1985, p.41) เป็นต้น 3) Mathematic Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยา และศึกษาศาสตร์รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย 4) Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

Keeves (1988, p. 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) 4 ประการ คือ 1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (associative relationship) 2) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยการสังเกต ซึ่งจะเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3) รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็น

เครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย 4) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมเดลใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

การสร้างรูปแบบตามแนวคิดของ Meson, Albert and Khedour (1985 อ้างอิงในเกียรติกำจร กุศล, 2544) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างรูปแบบไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือสภาพปัญหาที่แท้จริง 2) ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) จะดำเนินการภายหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ ได้แล้ว ในการสร้างรูปแบบผู้สร้างจะต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างรูปแบบ ต้องรู้ถึงคุณลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ถึงคุณลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการสร้างรูปแบบ ควรคำนึงถึงต้นทุน ค่าใช้จ่ายในการสร้างและเป็นที่น่าสนใจของผู้ใช้ ด้วยการสุ่มตัวอย่างควรทำตามหลักวิชาอย่างเคร่งครัด ควรมีการประเมินค่าความแปรปรวนและควรพิจารณาอย่างระมัดระวังว่าสมควรนำตัวแปรใดบ้างมาไว้ในรูปแบบที่จะสร้าง เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ต้องพิจารณาว่าครอบคลุมตัวแปรหรือไม่ มีความบกพร่องในตัวแปรใดบ้าง 3) การทดสอบรูปแบบ (Testing the model) เมื่อสร้างรูปแบบแล้วควรมีการทดสอบโดยจะต้องพิจารณาถึง (3.1) มีความตรงตามสภาพจริง (Valid) รูปแบบที่สร้างขึ้นมากหากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจดีขึ้น ไม่ยุ่งยากต่อการนำไปใช้ และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหาด้วย (3.2) มีการนำไปทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการนำรูปแบบไปใช้ทำให้มีการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร ในการทดลองใช้มี 2 แบบ คือ ทำการทดลองย้อนหลังโดยใช้กับข้อมูลในอดีตกับการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน (3.3) การนำไปใช้ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้วก็ควรสามารถนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะไม่มีรูปแบบใดที่จะสำเร็จอย่างสมบูรณ์ได้จนกว่าจะได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ และมีการนำไปใช้ (3.4) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model updating) แม้ว่ารูปแบบที่นำไปใช้ประสบความสำเร็จแล้วก็ตาม ควรจะได้มีการพัฒนา ปรับปรุง ประยุกต์ให้เหมาะสมกับเป้าหมายขององค์การ สถานการณ์ที่กระทบทั้งจากสิ่งแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอก

โดยสรุปแล้ว การสร้างรูปแบบนั้น ไม่มีข้อกำหนดตายตัวแน่นอนว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพของรูปแบบต่อไปนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสองขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การสร้างรูปแบบและการหาคุณภาพของรูปแบบนั่นเอง

จากลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่จะใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบเพื่อบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้มีความกระจ่างยิ่งขึ้น สำหรับการกำหนดรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรบ้างนั้นไม่มีการกำหนดไว้ตายตัว ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลักสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนี้มีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (construct) และการหาความตรง (validity) ของรูปแบบ (Willer, 1967, p.83) ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบอภิวินิจฉัยตามแนวทางการศึกษาของ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2548, หน้า 92-93) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนาคุณภาพการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม การศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าโครงการนำร่องการวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างเป็นแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ 2 นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การและจัดทำเป็นรายงานการวิจัยต่อไป

ส่วนสมุทรร ชำนาญ (2546) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับสภาพสังคม แบ่งการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีวิธีการบริหารโรงเรียนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยมีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเห็นด้วยไม่เห็นด้วย เพื่อถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นขั้นการพัฒนาแบบบริหารสถานศึกษาที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

นอกจากนี้ Husen and Postethwaite (1994) ได้กล่าวว่า รูปแบบที่มีประโยชน์และอยู่ในขอบข่ายของการวิจัย ควรมีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่จะเกิดภายหลังได้ด้วยข้อมูลจากการสังเกตที่น่าเชื่อถือได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบควรแสดงให้เห็นถึงบางสิ่งบางอย่างที่เป็นกลไกเชิงเหตุผลซึ่งเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องศึกษา รูปแบบนี้จึงสามารถใช้ได้ทั้งในเชิงทำนาย 3) รูปแบบควรจะให้คำอธิบายที่ช่วยขยายความรู้ในแนวคิดใหม่ และนำไปสู่การแสวงหาองค์ความรู้ที่ต้องการศึกษาได้มากขึ้น 4) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน อย่างไรก็ตาม สหสัมพันธ์และการทดลองจะนำมาใช้ในครั้งแรกของการตรวจสอบเพราะว่าอาจจะบอกได้ถึงตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์ที่ต้องการศึกษา ดังนั้น สหสัมพันธ์และการทดลองจะสามารถนำมาสู่การสร้างรูปแบบได้

2) การทดสอบและการพัฒนารูปแบบ

Willer (1967) ได้กำหนดการพัฒนาแบบไว้ 2 ขั้นตอน คือ การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ซึ่งได้กำหนดการพัฒนา ดังนี้ 1) การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการ และ

ข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบด้วยการวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ 2) การสร้างรูปแบบขั้นต้น ด้วยการจัดทำร่างรูปแบบจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และข้อสรุปที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ 3) การประมวลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบ ด้วยการพัฒนาความสอดคล้อง ความเหมาะสมของรูปแบบ และความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ 4) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์

Eisner (1976) ได้แสดงความคิดเห็นของการทดสอบหรือการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ต้องการสาระรายละเอียดทางเนื้อหามากกว่าการทดสอบเชิงสถิติ ซึ่งแนวคิดในการทดสอบและประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นดังนี้ 1) การประเมินตามแนวทางนี้ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา โดยไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และการตัดสินใจ แต่อาจจะมีการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ญาณของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพ และคุณภาพของสิ่งที่ต้องการประเมิน 2) รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล จะมีผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิมีความยุติธรรมและมีดุลยพินิจที่ดีโดยมาตรฐาน และเกณฑ์ในการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒินั้นมาจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรง 3) เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิตามความถนัดและความต้องการ ตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญ การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล และวิธีการนำเสนอ

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาแบบนั้น อาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไปไม่มีข้อกำหนดตายตัว แต่โดยทั่วไปอาจแบ่งออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ (Construct) และขั้นตอนการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาแบบนั้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคะเลาะวิวาท

ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ความหมายของคหะเลาะวิวาท 2) รูปแบบการคหะเลาะวิวาท 3) การป้องกันการคหะเลาะวิวาท ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1) ความหมายของการทะเลาะวิวาท

ความหมายของการทะเลาะวิวาท ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายโดยกล่าวถึง คู่กรณี วิธีการ และผลที่เกิดขึ้นจากการทะเลาะวิวาท โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปความหมายของการทะเลาะวิวาท ว่าหมายถึง พฤติกรรม หรือการกระทำที่นักเรียน ตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีการใช้วาจาจ่าวยั่ว ประชดประชัน โต้เถียง หรือมีการใช้ร่างกาย กำลึง อาวุธ เข้าประทุษร้าย ทำร้ายคู่กรณี ทำให้มีผลกระทบต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจของผู้ถูกกระทำ และผู้กระทำเอง (พิชญา สมทรง, 2550; เพิ่มพูน แพนศรี, 2551; ณัฐวุฒิ รอดสการ, 2553; ณภัทรรัตน์ ไชยอัคร กัลป์, 2559) โดยผู้วิจัยได้นำความหมายของการทะเลาะวิวาทเพื่อไปศึกษารูปแบบการทะเลาะวิวาท ต่อไป

2) รูปแบบการทะเลาะวิวาท

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า พฤติกรรม การทะเลาะวิวาทมีรูปแบบพฤติกรรม ดังนี้

ตารางที่ 2.1 รูปแบบพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษา

รูปแบบการทะเลาะวิวาท	พฤติกรรมทะเลาะวิวาท
1 . รูปแบบการทะเลาะวิวาท 1.1 รูปแบบการทะเลาะวิวาท	การทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ และสามารถเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ และทุกสถานที่ เช่น อาจเกิดขึ้นขณะเดินทางมาโรงเรียน เดินทางกลับจากโรงเรียนหรือระหว่างโดยสารรถประจำทาง สถานที่เกิดเหตุ ได้แก่ ที่สาธารณะทั่วไป บนรถโดยสารประจำทาง การทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นโดยบังเอิญมีระดับความรุนแรงที่มากน้อยแตกต่างกันออกไป
1	1) การจัดหาอาวุธ นักเรียนนักศึกษามีการเตรียมอาวุธไว้เพื่อก่อเหตุ ถ้ามีการทะเลาะ

รูปแบบการทะเลาะวิวาท	พฤติกรรมการทะเลาะวิวาท
2 . ก ร จ ัด ห า อ ว ร แ ล ะ ส ถ า น ที่ ก ่ อ อ ว ร	วิวาทเกิดขึ้นแบบไม่ตั้งใจ อาวุธที่ใช้จะเป็นสิ่งของที่หาได้จากบริเวณใกล้เคียง ถ้ามีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นแบบตั้งใจจะมีการเตรียมความพร้อม โดยจะมีคนจัดหาอาวุธ เพื่อเตรียมให้เพียงพอกับผู้ร่วมก่อเหตุ หรืออาจหาให้ได้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ 2) สถานที่เก็บอาวุธ การก่อเหตุที่มีการเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้านักเรียนนักศึกษาจะมีการเตรียมและอาวุธ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อเหตุโดยรู้ว่าบริเวณใดที่มีการก่อเหตุทะเลาะวิวาท และจะมีการจัดหาแหล่งที่เก็บซ่อนอาวุธเพื่อเตรียมพร้อมใช้ทันทีเมื่อเกิดเหตุขึ้น สถานที่เก็บอาวุธมีหลายแห่งด้วยกัน นักเรียนนักศึกษาจะรู้ว่าบริเวณใดจะเป็นจุดก่อเหตุ ดังนั้นพวกเขาจะมีการเตรียมอาวุธไว้บริเวณใกล้เคียง
3 . ก ร ร ว ม ก ล ุ ม	จะมีการรวมกลุ่มทั้งตอนมาโรงเรียน และตอนกลับบ้าน บริเวณใกล้เคียงกัน เพื่อรอกลับพร้อมกัน โดยเรียกว่า “สาย” โดยตั้งชื่อสายตามบริเวณที่อยู่หรือลักษณะการเดินทาง แต่ละสายจะมีสมาชิกที่เดินทางกลับบ้านของสายนั้น ๆ ซึ่งมีตั้งแต่ 10-50 คน
4 . ก ร เ อ า ด ว ร อ ด	มีการศึกษาเส้นทางหลบหนี หลังก่อเหตุทะเลาะวิวาทแล้วล่วงหน้า รวมทั้งมีการเตรียมยานพาหนะสำหรับหลบหนีหลังก่อเหตุ ถ้ามีการวางแผนว่าจะก่อเหตุทะเลาะวิวาท จะมีการส่งคนไปดูสถานที่ก่อนว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้นหรือไม่ ซึ่งมักจะใช้เวลาก่อเหตุไม่นานมาก เพื่อป้องกันการถูกจับกุม และมักจะก่อเหตุทะเลาะวิวาทในที่สาธารณะหรือแหล่งชุมชนที่มีผู้คนจำนวนมาก เพื่ออาศัยการหลบหนีหลังก่อเหตุ
2. ว น แ ล ะ ส ถ า น ที่ ก ่ อ ห ุ ต ุ ท ะ ล ะ ว ิว า ท	การก่อเหตุทะเลาะวิวาทนั้นเกิดขึ้นได้ทุกวันและเวลาที่พบกันของคู่อริ โดยส่วนมากจะเป็นช่วงเช้าขณะที่เดินทางมาโรงเรียน และช่วงเย็นซึ่งเป็นเวลาที่เลิกเรียน และเดินทางกลับบ้าน
3 . ส ถ า น	1) สถานที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบันมีอยู่หลายบริเวณสามารถเกิดได้ทุกที่ที่นักเรียนต่างสถาบันมาพบกัน บริเวณที่มักเกิดเหตุทะเลาะวิวาทสามารถแยกได้ เช่น ป้าย

รูปแบบการทะเลาะวิวาท	พฤติกรรมทะเลาะวิวาท
ที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาท	รถประจำทาง บนรถโดยสาร หน้าโรงเรียน สถานที่สาธารณะทั่วไป

(ฐิติพร ศักดิ์ณรงค์, 2554)

จากตารางที่ 2.1 จะเห็นได้ว่า วิธีการ และรูปแบบการทะเลาะวิวาทมีหลายรูปแบบด้วยกัน โดยมาจากการถูกคุกคามด้วยคำพูดที่หยาบคาย และรุนแรง มีการยั่วยุสร้างข่าว และให้ข้อมูลว่าร้ายฝ่ายตรงข้ามทำให้เกิดการกระตุ้นนำไปสู่การก่อเหตุโดยมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามเวลาและโอกาส มีการเตรียมอาวุธและอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อเหตุโดยรู้ว่าบริเวณใดที่มีการก่อเหตุทะเลาะวิวาท และจะมีการจัดหาแหล่งที่เก็บซ่อนอาวุธเพื่อเตรียมพร้อมใช้ทันทีเมื่อเกิดเหตุขึ้นซึ่งมีลักษณะของการรวมกลุ่มมักจะรวมกลุ่มกันตามทางที่ไปกลับที่พักทางเดียวกัน หรือเรียกว่า สาย สมาชิกในกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนคนที่อยู่ในพื้นที่แต่ละสายมีตั้งแต่ 10-50 คน การก่อเหตุนั้นนักเรียนนักศึกษาจะเลือกเวลาที่มาโรงเรียนตอนเช้าและหลังเลิกเรียน และวันพิเศษต่าง ๆ เมื่อก่อเหตุแล้วจะหาเส้นทางหลบหนีโดยใช้ยานพาหนะที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเพื่อป้องกันการถูกจับกุม ซึ่งจะส่งคนไปดูพื้นที่ว่ามีการรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่ ในส่วนของการเลือกสถานที่ก่อเหตุ จะเลือกตามสถานที่จัดเลี้ยง ป้ายรถโดยสารประจำทาง ห้างสรรพสินค้า หน้าสถาบัน สถานศึกษา พื้นที่สาธารณะ เป็นต้น

3) การป้องกันการทะเลาะวิวาทของเยาวชน

จากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการทะเลาะวิวาท จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดสถานการณ์ทะเลาะวิวาทแล้ว จะส่งผลให้เกิดความรุนแรงตามมาโดยการทะเลาะวิวาทในกลุ่มเยาวชนเป็นผลมาจาก ปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ จะค่อย ๆ ก่อตัว และสะสมเป็นเวลานานนับปีก่อนที่จะแสดงออกมา และส่งผลให้เกิดความรุนแรงขึ้น ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท ที่ดีที่สุดก็คือ การป้องกัน ซึ่งสามารถแบ่งมาตรการการป้องกันได้ 3 แบบ (Group for the Advancement of Psychiatry, 1999; US surgeon General, 2001) ดังนี้

1) Universal Prevention การป้องกันก่อนที่จะเกิดปัญหาพฤติกรรมทะเลาะวิวาท มาตรการข้อนี้จะมุ่งที่เด็ก และวัยรุ่นทั่วไปที่ยังไม่เคยมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท หรือ

ยังไม่เคยมีปัจจัยเสี่ยงใด ๆ อันจะนำไปสู่พฤติกรรมทะเลาะวิวาท เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการป้องกันก่อนจะเกิดเหตุ ทำได้โดยการช่วยให้เด็กเติบโตไปในทางที่ดีมีสุขภาพแข็งแรง ลดอุบัติเหตุ ช่วยให้เด็กเยาวชนมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมเหมาะสมกับวัย และในระดับสังคม คือการจัดระเบียบสังคมที่ดี เอื้อให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นอย่างปลอดภัย มีกฎหมายที่ดี เป็นต้น

2) Selective Prevention เป็นความพยายามลดโอกาสที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นที่มีความเสี่ยง มาตรการในข้อนี้จะมุ่งไปในการลดปัจจัยเสี่ยงโอกาสเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมทะเลาะวิวาทขึ้น เป็นมาตรการการป้องกันที่มุ่งแก้ปัญหาที่กลุ่มเสี่ยง หลักการสำคัญ คือ ลดจำนวนของปัจจัยเสี่ยง และเพิ่มจำนวนความเข้มข้นของปัจจัยการป้องกัน กลยุทธ์ที่สำคัญ คือ การเข้าถึงกลุ่มเสี่ยง และช่วยให้กลุ่มเสี่ยงมีการพัฒนาความเข้มแข็งในด้านต่าง ๆ ด้วยการช่วยส่งเสริมให้มีพฤติกรรมที่ดี และประสบความสำเร็จในการเรียน และในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เป็นต้น

3) Indicated Prevention เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมทะเลาะวิวาทซ้ำอีก หรือเลวร้ายมากกว่าเดิม มาตรการนี้จะมุ่งไปที่เด็กและวัยรุ่นที่ก่อความรุนแรงมาแล้ว เช่น ถูกจับกุมเพราะการกระทำผิดกฎหมาย กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือถูกตัดสินให้รับการอบรมในสถานพินิจ มาตรการการป้องกันในระดับนี้นั้น จะมุ่งไปที่เยาวชนที่เคยมีพฤติกรรมทะเลาะวิวาทมาแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่รุนแรงกว่าเดิม หลักการสำคัญ คือ การผสมผสานระหว่างการบำบัดรักษา (Treatment) กับการฟื้นฟู (Rehabilitation) และการป้องกันไม่ให้กระทำผิดซ้ำ เช่น การป้องกันไม่ให้มีการรวมกลุ่มของเยาวชน ซึ่งกลยุทธ์สำคัญของการป้องกันในระดับนี้ คือ การนำเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา กลับเข้าสู่หนทางที่เหมาะสมและปลอดภัย

การป้องกันทั้ง 3 แบบดังกล่าวข้างต้นแม้จะมุ่งไปที่ตัวเด็กและเยาวชน แต่ต้องมีการดำเนินงานในหลายมิติ ประกอบด้วย มิติด้านตัวเด็ก มิติด้านสถานศึกษา มิติด้านครอบครัว และมิติด้านสังคม ซึ่งการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมา ได้มีองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดมาตรการการป้องกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทในกลุ่มเด็กและเยาวชนไทย ดังนี้

1) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและมาตรการป้องกันนักเรียนนักศึกษา ก่อเหตุทะเลาะวิวาท และทำร้ายกัน โดยประกาศฉบับดังกล่าว ใช้กับสถานศึกษาทุกระดับครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา อุดมศึกษา เพื่อป้องกันและป้องปรามแก้ปัญหาเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้กำหนดแนวปฏิบัติ 10 ข้อ (จรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์, 2552) ได้แก่ 1) สถาบัน สถานศึกษา หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และข้อบังคับ อย่างเข้มงวดจริงจัง กรณีนักเรียนนักศึกษา บุคลากร อาจารย์ กระทำผิดร้ายแรงให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการทาง

กฎหมาย 2) สถาบัน สถานศึกษา หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ต้องกำหนดแผนและวิธี ป้องกันการก่อเหตุ ตลอดจนการช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาที่ประสบเหตุ 3) ให้สถาบัน สถานศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง และ นักเรียน นักศึกษาปัจจุบันเพื่อปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ในเชิงสร้างสรรค์ 4) สถาบัน สถานศึกษา ให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปนิเทศ ตรวจสอบกรณีจำเป็น ขอให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบหรือตรวจค้นอาวุธบุคคลน่าสงสัยได้ 5) ให้สถาบัน สถานศึกษา ตรวจสอบบุคคล และรถทุกชนิดที่เข้าออก เพื่อป้องกันเหตุ และขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวัง 6) ให้มีการสำรวจพื้นที่ที่มักเกิดปัญหา โดยจัดให้มีหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อ เข้าระงับเหตุกรณีมีเหตุทะเลาะวิวาทโดยประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 7) สถาบัน สถานศึกษา จัดกิจกรรมร่วมกันด้วยกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรม จิตอาสา การสร้างความสมานฉันท์ และความสามัคคี เพื่อละลายพฤติกรรม และแก้ปัญหาในระยะ ยาวอย่างต่อเนื่อง 8) ให้สถาบัน สถานศึกษา เฝ้าระวังและติดตามนักเรียนนักศึกษาที่เสี่ยงต่อการ กระทำผิด เพื่อจัดกิจกรรมในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง 9) องค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ สถาบัน สถานศึกษา จัดให้มีระบบการติดตามดูแลความ ประพฤติของนักเรียนนักศึกษา โดยมีศูนย์รายงาน และแก้ไขเหตุการณ์โดยเร่งด่วน และ 10) ให้ ผู้บริหารสถาบัน สถานศึกษา หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องถือเป็นหน้าที่ และความรับผิดชอบ ในการดำเนินการตามนโยบาย และมาตรการข้างต้น

2) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ เห็นชอบมาตรการการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาการ ทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาโดยให้มีการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชน ที่เกี่ยวข้องโดยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการประสาน และ จัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3) คำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 30/2559 เรื่อง มาตรการในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนและนักศึกษาโดยที่ปัญหาการทะเลาะวิวาทนั้น ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน รวมทั้งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน และสังคม และเนื่องจากมาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ทันต่อ สถานการณ์ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ของนักเรียนและนักศึกษา จึงมีความจำเป็นที่ต้องกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติม อันจะ เป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูป และจัดระเบียบสังคม จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 หัวหน้าคณะรักษาความสงบ แห่งชาติมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพุทธวิธี หลักธรรมไตรสิกขา

ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ในหนังสือ คู่มือมนุษย์ (สนพ.สุภาพใจ, 2549 หน้า 13 - 44 และ 101 -130) ว่า เมื่อมีศีลธรรมดีแล้ว ปัญหายังคงมีเหลืออยู่ว่า คนนั้นยังไม่พ้นทุกข์ ไม่พ้นจากการเบียดเบียนของกิเลส โดยเฉพาะคือ โลภะ โทสะ โมหะ เรื่อง ศีล และ ธรรม ทั้งหมดนี้ มีความมุ่งหมายให้เกิดผลเพียงเป็นอยู่อย่างสงบเรียบร้อยของสังคมทั่วไป และเป็นความผาสุกขั้นต้นๆ อันเป็นวิสัยของปุถุชน มิได้หมายสูงพ้นขึ้นไปถึงการดับทุกข์ หรือตัดกิเลสเด็ดขาดสิ้นเชิงจนเป็นพระอรหันต์ พระพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติให้คนไปไกลกว่าเรื่องศีลธรรม ไปไกลจนถึงกับสามารถกำจัดความหม่นหมองทุกชนิด ที่เหลือวิสัยที่ศีลธรรมจะกำจัดได้ เช่น ความยุ่งยากใจเป็นส่วนตัว ความทุกข์ใจอันเกิดจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และกิเลสชั้นละเอียด ซึ่งไม่อยู่ในวิสัยที่ศีลธรรมทั้งหลายจะช่วยกำจัดให้ได้ จะพ้นทุกข์ได้ก็ต้องปฏิบัติตามหลัก ไตรสิกขา อันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งสรุปโดยย่อได้ดังนี้

คำ สิกขา เป็นภาษาบาลี เป็นคำเดียวกับคำ ศึกษา ในภาษาสันสกฤต คำ สิกขา ในทางธรรม ไม่ได้หมายถึงการเล่าเรียน ท่องตำราความรู้อย่างที่เข้าใจกันในทางโลก แต่หมายถึงการลงมือปฏิบัติที่เป็นการอบรมกาย วาจา ใจ โดยตรง คือ อบรมตนเองให้เปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง ตามที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นไป

คำ ไตร แปลว่า สาม ไตรสิกขา ประกอบด้วย สิกขา 3 ได้แก่ สีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา บางทีก็ใช้คำว่า ศีล-สมาธิ-ปัญญา ไตรสิกขานี้มีไว้เพื่อดับทุกข์

ศีลสิกขา เป็นสิกขาขั้นแรกสุด สีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาหรือควรอบรมที่เป็นขั้นศีล แม้จะมีการจำแนกไว้เป็น ศีล 5 ศีล 8 หรือ ศีล 227 และอื่น ๆ อีกเป็นอันมากก็ตาม แต่รวมใจความแล้ว ก็อยู่ตรงที่เป็นการปฏิบัติเพื่อความปรกติสงบเรียบร้อย ปราศจากโทษขั้นต้นๆ ที่เป็นไปทางกาย ทางวาจา ทั้งที่เกี่ยวกับสังคม หรือส่วนตัว หรือสิ่งของต่างๆ ที่จำเป็นแก่การเป็นอยู่ ศีลช่วยให้คนอยู่อย่างผาสุก ไม่มีเรื่องรบกวน แต่อันที่สำคญที่สุดของศีลอยู่ที่

การเป็นบาทฐานที่งอก ที่เกิด ที่เจริญสมาธิ สีสลิกขาจึงเป็นการเตรียมเบื้องต้นให้เป็นผู้อยู่ในโลกด้วยลักษณะที่สะอาดบริสุทธิ์ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดสมาธิในขั้นต่อไปได้ง่าย ถ้ามีเรื่องรบกวนมากก็ยากที่จะเกิดสมาธิ

สมาธิสิกขา เป็นสิกขาขั้นที่ 2 ที่สูงขึ้นไปอีก ได้แก่การที่ผู้ผู้นั้นสามารถบังคับจิตใจของตัวเองไว้ได้ ในสภาพที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์มากที่สุดตามที่ตนต้องการ คำ สมาธิ ที่เข้าใจกันโดยทั่วไป คือ ความตั้งใจมั่นแน่วแน่ เป็นจิตที่สงบ แต่สมาธิโดยสมบูรณ์หมายถึง การทำจิตนั้นให้

เหมาะสมแก่การทำงานของจิต เป็นการฝึกฝนอบรมจิตให้อยู่ในลักษณะที่พร้อม ที่มีสมรรถภาพถึงที่สุดในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ทางจิต ข้อหลังนี้เป็นความมุ่งหมายอันแท้จริงของสิ่งที่เรียกว่าสมาธิ ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงลักษณะของจิตด้วยคำอีกคำหนึ่งซึ่งเป็นคำสำคัญที่สุด คือคำว่า กมมนิโย แปลว่า สมควรแก่การทำงาน คำนี้เป็นคำสุดท้ายที่ทรงแสดงลักษณะของจิตที่เป็นสมาธิ คำว่า สมาธิ แปลว่าจิตตั้งมั่นก็จริง แต่ต้องหมายถึงตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน ไม่ใช่ตั้งมั่นในลักษณะที่ไม่ปฏิบัติงานใด ๆ คือสงบนิ่งเฉยอยู่เฉยๆ ผู้ที่พอใจที่จะยึดถือความหมายเป็นความสงบเฉยนั้น ก็เพราะเมื่อจิตเป็นสมาธิสงบเฉย ไม่มีอะไรรบกวนแล้ว ในขณะที่นั้นย่อมรู้สึกเป็นความสุขอย่างยิ่ง ก็เลยเกิดชอบความสุขชนิดนั้น เลยรักการทำสมาธิในทางนั้น ไม่ได้พอใจสมาธิในลักษณะที่จะปรับปรุงจิตให้เหมาะสมที่จะทำการพิจารณาหรือค้นคว้าสืบไป ด้วยเหตุนี้ นักสมาธิส่วนใหญ่ จึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของความสุขอันเกิดจากความสงบของจิต แล้วก็หยุดอยู่เพียงแค่นั้น ไม่สามารถทำสมาธิของตนให้สูงขึ้นไป จนถึงกับเป็นพื้นฐานหรือเป็นบาทฐานของการเจริญปัญญา อันจะทำให้เข้าถึงความดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง(พระนิพพาน)ได้ มีหน้าซ้ำ ยังจะตกอยู่ในลักษณะของความหลง คือหลงเอารสแห่งความสุขที่เกิดจากสมาธินั้น ทำให้ไม่ก้าวหน้าไปจนถึงปัญญาชนิดที่จะตัดต้นเหตุหรืออุปาทานได้ สมาธิสิกขานี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “จิตตสิกขา” แปลว่า สิ่งที่ควรศึกษาหรืออบรมในทางจิต

ปัญญาสิกขา เป็นสิกขาขั้นที่ 3 เป็นการฝึกฝนอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุด ในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง คนเราตามปรกติรู้อะไรตามที่เข้าใจเอาเอง ไม่ใช่ตามที่เป็นจริง พุทธศาสนาจึงมีระเบียบปฏิบัติที่เรียกว่าปัญญาสิกขา เป็นส่วนสุดท้ายสำหรับจะได้ฝึกฝนอบรมให้เกิดความเห็นแจ้งในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง “ความเห็นแจ้ง” นี้หมายถึงสิ่งที่บุคคลได้ชิมชาบมาแล้วด้วยการผ่านสิ่งนั้น ๆ มาแล้วด้วยตนเอง หรือมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้น ด้วยการพิจารณาจนเกิดเป็นความรู้สึกในใจขึ้นมาจริง ๆ ไม่ใช่ด้วยเหตุผล คำปัญญาสิกขาในพระพุทธศาสนาจึงไม่ได้หมายถึงปัญญาที่เป็นไปตามอำนาจเหตุผลอย่างที่ใช้กันในวงการศึกษ การพิจารณาทางปัญญาตามสิกขาข้อนี้จึงจำเป็นต้องใช้สิ่งต่าง ๆ ที่

ได้ผ่านมาแล้วแต่หนหลังในชีวิตของเราเองเป็นเครื่องพิจารณา หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องใช้เรื่องที่มีน้ำหนักมากพอที่จะทำให้จิตใจของเราเกิดความสลด สังเวช เบื่อหน่าย คลายกำหนด ในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ได้จริง หากใช้หลักเหตุผลมาวินิจฉัยลักษณะที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ก็จะได้แต่ “ความเข้าใจ” อยู่นั่นเอง คำ ความเข้าใจ จึงต่างจากคำ ความเห็นแจ้ง ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ปฏิบัติในทางปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาจึงไม่ค่อยใส่ใจเรื่องการใช้เหตุผลมากเกินไปเหมือนกับการศึกษาในศาสตร์ต่าง ๆ แต่อาศัยความรู้สึกในใจจริง ๆ ที่เคยมี เคยเป็น เคยผ่านมาแล้วแต่หนหลังเป็นสำคัญ หากแม้จะมีการเทียบเคียงด้วยเหตุผลบ้าง ก็ใช้เหตุผลโดยเอาสิ่งที่ได้ผ่านมาแล้วแต่หนหลังนั้นมาเป็นเหตุผล ไม่ใช่เหตุผลจากการคำนวณทางคณิตศาสตร์

การเห็นแจ้งจึงเป็นปัญญาที่ออกผลแก่จิตใจในขณะนั้น ๆ ไม่ใช่ความรู้ความเข้าใจที่จะต้องเก็บสะสมไว้มาก ๆ เรื่อย ๆ ไป จนกระทั่งลืมเลือน ฟันเพื่อนไปด้วยเหตุผลนั่นเอง คนจึงไม่อาจฟันทุกข์ด้วยลำพังความเข้าใจ จะฟันทุกข์ได้ก็ด้วยความเห็นแจ้งหนึ่ง ปัญญา กับ สมานะ นั้นสัมพันธ์กัน นั่นคือ สมานะช่วยให้เกิดปัญญา ขณะเดียวกันปัญญาก็ช่วยให้เกิดสมานะ

พระมหาจักรพันธ์ จกกวโร (ม.ป.ป.) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับไตรสิกขากับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ กล่าวถึงว่า ชาวพุทธส่วนใหญ่รู้ว่ามันเป็นอะไรแต่ไม่รู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไรให้ คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาแต่ไม่เข้าใจว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร อะไรเป็นคำสอน อะไรเป็นหลักในการปฏิบัติ อะไรเป็นข้อห้าม หรืออาจมีผู้รู้แต่ก็เป็นส่วนน้อยที่จะเข้าใจว่า พระพุทธศาสนาสอนอะไรและต้องปฏิบัติอย่างไรถึงจะเข้าสู่ภาวะธรรมของพระพุทธเจ้า อันนี้ถือว่าเป็นประเด็นปัญหาที่พระสงฆ์ควรเร่งแก้ไข ซึ่งวันนี้จะเสนอแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแบบฉบับไตรสิกขาถือว่าเป็นธรรมมะพื้น ๆ ในการดำเนินชีวิตก็ว่าได้หากเราทุกคนขาดสิ่งเหล่านี้ก็น่าหมายความว่าธรรมข้ออื่นอย่าไปพูดถึงเลย

1. ศิลสิกขาในด้านของศีลสิกขาคือต้องศึกษาในเรื่องศีล อันได้แก่เจตนาที่จะงดเว้นไม่ละเมิดข้อห้ามด้านกาย ด้านวาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ผู้ซึ่งมีใจสูง หรืออาจกล่าวได้ว่าในด้านนี้เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม โดยมีส่วนสำคัญที่ควรเน้น คือ

1.1) พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ หรืออาจกล่าวว่าเป็นการรู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการรับรู้โดยไม่เกิดผลเสียหรือเกิดโทษ แต่ให้เกิดผลดี ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการฝึกอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพในการใช้งาน ให้ตาหูฟังเป็น ๆ อยู่ในหลักของอินทรีย์สังวร นั่นเอง การเสพ การบริโภคปัจจัย 4 การใช้ประโยชน์จากวัตถุ จากอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีด้วย ปัญญาที่รู้เข้าใจมุ่งคุณค่าที่แท้จริงให้ได้คุณภาพชีวิต ไม่หลงไปกับคุณค่าเทียมตามค่านิยมที่ผิด ๆ อันเป็นค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อโก้เก๋ ที่ทำให้บริโภคมาก แต่เสียคุณภาพชีวิต เรียกว่าง่าย ๆ ว่า กินเป็น บริโภคเป็น ใช้เป็น เริ่มด้วยการกินพอดี อันเป็นการปฏิบัติตามหลักของ โภชนะมัตตัญญูตา

1.2) พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกแห่งชีวิต เช่น การอยู่ร่วมกันในทางสังคม โดยไม่เบียดเบียน ก่อความทุกข์ความเดือดร้อน หรือก่อเวรภัย แต่รู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์อย่างช่วยเหลือเกื้อกูล ดำรงตนอยู่ในกรอบของศีล ดำเนินชีวิตตามหลักของศีลให้ความร่วมมือกับการรักษาติกาของสังคม กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน หรือวินัยแม่บทของชุมชนหรือสังคมของตน และวัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งที่เรียกว่าจรรยาบรรณต่าง ๆ และรู้จักแบ่งปัน การเผื่อแผ่แบ่งปันช่วยเหลือ ตามหลักของการให้ทาน เพื่อช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ ให้ความสุข และส่งเสริมการสร้างสรรค์ สิ่งที่ดีงาม ตลอดจนการ

ประพฤติเกื้อกูลแก่ชีวิตอื่น ๆ ทั้งสัตว์มนุษย์และพืชพันธุ์ เช่น การร่วมสร้างเขตภัยทาน นิวาปสสถาน การปลูกสวนป่า สร้างแหล่งต้นน้ำ

1.3) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพอย่างมีศิลปวิทยาในวิชาชีพที่ฝึกไว้อย่างดี มีความชำนาญที่จะปฏิบัติให้ได้ผลดีและเป็นสัมมาอาชีพ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือก่อผลเสียหายแก่สังคม หากแต่เป็นเครื่องแก้ปัญหาของชีวิตและแก้ปัญหาของสังคม มีชีวิตที่เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล ที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตของตน ไม่ทำให้ชีวิตตกต่ำ หรือทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ หรือเสื่อมจากคุณความดีในภาวะแห่งตน

2. จิตศึกษาในด้านของจิตศึกษาคือศึกษาในเรื่องจิต เรียนรู้เรื่องจิต ให้เข้าใจธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิต เพื่อให้สงบตั้งมั่น เป็นสมาธิพร้อมที่จะทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาจิต หรือที่เรียกว่าสมาธิ แยกได้ดังนี้

2.1) ด้านคุณภาพจิต ได้แก่คุณธรรมความดีงามต่าง ๆ เช่น เมตตา กรุณา กตัญญูกตเวทิตา อดทน หิริโอตตตปปะ ฯ ซึ่งหล่อเลี้ยงจิตใจให้เจริญองงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงาม

2.2) ด้านสมรรถภาพจิต ได้แก่ความสามารถของจิต ที่เข้มแข็ง มั่นคงหรือความมีประสิทธิภาพของจิต เช่น มีฉันทะ ความไม่ใฝ่ใฝ่ดีงาม ใฝ่กระทำ จิตมีความเพียร ความขยัน ความอดทน มีความระลึกได้ รู้ตัวทั่วพร้อมเท่าทัน ตื่นตัวอยู่เสมอ สามารถควบคุมตัวเองได้ มีความตั้งมั่นแน่วแน่ ใส สงบ เป็นสมาธิ รวมไปถึงความไม่ประมาท ที่จะทำให้ก้าวหน้ามั่นคงในพฤติกรรมที่ดีงามหรือตั้งมั่นในความดีงามและพร้อมที่จะใช้ปัญญาในการใช้ชีวิตและประกอบกิจหน้าที่

2.3) ด้านสุขภาพจิต ได้แก่สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัวเศร้าหมอง เรำร้อน หากแต่มีความสดชื่น เิบอิม ร่าเริง เบิกบาน ผ่อนคลาย ผ่องใส เป็นสุข ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้พฤติกรรมที่ดีงามมีความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน หรืออยู่ในภาวะที่สมดุล

3. ปัญญาศึกษาในด้านปัญญาศึกษาคือศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญา ในการพัฒนาด้านปัญญานี้จะมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ เช่น

3.1) ความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา หรือที่เล่าเรียนมาและรับการถ่ายทอดศิลปะวิทยาการ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2) การรับรู้ประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ไม่บิดเบือน หรืออคติด้วยความรัก ความซิง และเพราะความกลัว

3.3) การคิดพินิจพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจารณ์ญาณ ด้วยการใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์อิสระไม่ถูกกิเลส เช่น ความอยากได้ผลประโยชน์ และความเกลียดชังเข้าครอบงำ

3.4) การรู้จักมอง รู้จักคิด มีหลักการคิด มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริง และได้คุณประโยชน์ มีโยนิโสมนสิการ อย่างที่เรียกว่ามองเป็น คิดเป็น เช่น รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ สืบสาวหาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้น ดำรงตั้งอยู่และแปรเปลี่ยนสภาวะไป

3.5) การรู้จักจัดการ ดำเนินการ ทำกิจให้สำเร็จ ฉลาดในวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย

3.6) มีความสามารถในการแสวงหา เลือกคัดจัดสรรประมวลความรู้ คิดได้ชัดเจน และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยงสร้างเป็นเครือข่ายความรู้และสร้างเป็นความรู้ความคิดใหม่เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์

3.7) มีความรู้แจ้งเข้าถึงความจริงของโลกและชีวิต รู้เท่าทันกับธรรมดา หรือกับธรรมชาติทั้งหลาย ที่ทำให้วางใจถูกต้องต่อทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถแก้ปัญหาชีวิต ขจัดความทุกข์ในจิตใจของตนเองได้ หลุดพ้นจากความยึดติดในสิ่งทั้งหลาย จิตไม่ถูกบีบคั้นครอบงำกระทบกระทั่งด้วยความผันผวนปรวนแปรของสิ่งต่าง ๆ หลุดพ้นเป็นอิสระ อยู่เหนือกระแสโลก

หากกล่าวโดยสรุปแล้ว ปัญญา 2 ด้านที่สำคัญ คือปัญญาเข้าถึงความจริงแห่งธรรมดาของธรรมชาติและปัญญาที่สามารถใช้ความรู้นั้น จัดตั้งวางระบบแบบแผนของการดำเนินชีวิตได้ และสังคมของมนุษย์ได้ประโยชน์สูงสุดจากความจริงนั้น (พระธรรมปิฎก, ป.อ. ปยุตโต. 2539, หน้า 121)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วเราจะเห็นได้ว่า หน้าที่โดยตรงของการศึกษานั้นเป็นตัวแก้ปัญหา ถ้าการศึกษาผิดพลาด กลายเป็นตัวก่อปัญหา เราก็ต้องมาแก้ไขปัญหาที่ตัวการศึกษา เพื่อให้ได้การศึกษาที่ถูกต้อง ให้เป็นการศึกษาที่แท้จริงที่จะเป็นตัวแก้ปัญหา (พระธรรมปิฎก, ป.อ. ปยุตโต. 2542, หน้า 4) ยิ่งตอนนี้ ทางกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเป็นผู้จัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาของชาติ และจัดเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาเข้าสอนบูรณาการใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (8 กลุ่มวิชา) ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือจาก ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 เราเคยหวังดีเขาพอเอาเข้าจริง ๆ เรามีความสามารถทำได้หรือไม่ งานนี้กำลังท้าทายมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง อยู่ในขณะนี้

การให้การอบรม การสอน การเผยแผ่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่สำคัญ ที่พระสงฆ์ปฏิบัติมาเป็นปกติอยู่แล้ว ทั้งที่เรียกว่าการเทศน์ แสดงธรรม หรือการปาฐกถาก็ตาม ซึ่งประชาชนทั่วไปให้ความเคารพและสนใจที่จะฟังสาระที่พระสงฆ์เป็นผู้ให้อยู่แล้ว และนับเป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนชาวบ้านได้อย่างกว้างขวาง ส่วนในเนื้อหาสาระที่พระสงฆ์ให้แก่ประชาชนจะแตกต่างกันตามโอกาสและวาระต่าง ๆ แต่สิ่งที่เป็นธรรมะหรือคำสอนที่เป็นพระพุทธศาสนาที่นับ

ได้ว่าเป็นสาระในพระพุทธศาสนานั้น เป็นเนื้อหาที่เป็นความจริงที่มีอยู่ที่เกิดขึ้นเป็นปกติ เพราะแท้ที่จริงแล้ว คำว่า "ธรรม" นั้นก็คือ "ธรรมชาติ" นั่นเอง (วินัย วีระพัฒนานนท์ 2538, หน้า 168)

บทบาทด้านการเผยแผ่ที่เป็นปกติจนประชาชนมองเป็นวิถีชีวิตหรือเป็นกิจวัตรของพระสงฆ์ ก็คือการแสดงธรรมในวันพระ ในเทศกาลวันสำคัญ พระสงฆ์ได้โอกาสในการแสดงธรรม การเผยแผ่ธรรมอยู่เป็นปกติ และในรูปแบบที่ไม่เป็นรูปแบบ กล่าวคืออาจจะใช้วิธีการพูดคุยสนทนาในโอกาสพบปะ จะเป็นการเผยแผ่โดยไม่เป็นกิจลักษณะ แต่ก็แฝงด้วยให้ข้อคิดทางธรรม หรือในโอกาสที่ประชาชนมาทำบุญวันเกิดแล้วขอพรจากพระสงฆ์ มาถวายสังฆทานแล้วพระสงฆ์ก็ให้พร ในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นการสอนโดยที่ผู้รับไม่รู้ว่าจะถูกสอน แต่ได้ซึมซับเอาคำสอน เอาคติธรรม ได้เกิดการเรียนรู้พระธรรมคำสอน หากพระสงฆ์สำนักตระหนักในบทบาทเหล่านี้อย่างจริงจัง พระสงฆ์จะมีโอกาสในการเผยแผ่ธรรมและได้เข้าถึงประชาชนโดยไม่ยากเลย และไม่ต้องรอเทศกาลสำคัญใด ๆ ทั้งสิ้น ในความเห็นส่วนตัวแล้วรูปแบบโอกาสใดไม่สำคัญ แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ผู้ฟังเกิดการเรียนรู้ (Learning) จุดที่ต้องการคือให้ผู้ฟังได้เกิดการเรียนรู้จะให้ใครเป็นศูนย์กลางก็แล้วแต่อยากจะทำด้วยว่าขอให้การเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง (Learning Center) อันเป็นจุดที่ต้องการให้เกิดกับผู้ฟัง ที่จะเป็นจุดเปลี่ยนแห่งพฤติกรรมของคนว่าจะเปลี่ยนไปในทิศทางใด ให้เขาเรียนรู้ในด้านใด อันเป็นการกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตของตัวเอง

2.3.1) กระบวนการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา

การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต เพื่อให้เยาวชนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ(ศีล) จิตใจ(สมาธิ) และปัญญา(ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน

หลักคิด : กระบวนการพัฒนาในด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อความเจริญงอกงามในทุกขั้นตอนของชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับ เพื่อให้เยาวชนพัฒนาตนเองเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และสิ่งแวดล้อมให้เจริญสืบต่อไป และเนื่องจากพุทธศาสนามีหลักการพัฒนามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะฝึกฝนและพัฒนาได้ ประกอบกับวิเคราะห์เยาวชนว่ามีสติปัญญา อุปนิสัย ความพร้อมและภูมิหลังที่แตกต่างกัน การพัฒนาจึงเน้นที่ตัวเยาวชนแต่ละคนเป็นสำคัญ

ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์พุทธวิธีกับชุมชนหมู่บ้าน วัด

หลักการ : โรงเรียนกับชุมชนซึ่งประกอบด้วยบ้าน วัด และสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เกื้อกูลร่วมมือกันและกันในการพัฒนาเยาวชน และพัฒนาชุมชนสังคมในวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

หลักคิด : การพัฒนาตนเป็นที่ยอมรับศรัทธาของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา จัดระดมสรรพกำลังลักษณะต่าง ๆ อย่างหลากหลายในการพัฒนางานทุกด้านของ

โรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเยาวชน บริการวิชาการ อาคารสถานที่ ร่วมมือสนับสนุนกับชุมชน ในการพัฒนาภูมิธรรม ภูมิปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และกิจกรรมสัมมาอาชีวะต่าง ๆ เป็นต้น แก่ชุมชนสังคม ด้วยเมตตาธรรมและด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามและสันติสุข

1. โรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันตามประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา การทอดกฐินทอดผ้าป่า กิจกรรมวันพ่อวันแม่ ฯลฯ

2. โรงเรียนนำเยาวชนร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดวัด ซึ่งอาจจัดในช่วงกิจกรรมพัฒนาเยาวชน หรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคมอื่น ๆ เช่น นำอาหารไปเลี้ยงคนชราที่บ้านพักคนชรา หรือบ้านเด็กกำพร้า ฯลฯ

3. โรงเรียนต้องเป็นโรงเรียนของชุมชนโดยเปิดโรงเรียนต้อนรับผู้ปกครอง และชุมชนตลอดเวลา (Open House) เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกิจต่าง ๆ เช่น ดูแลความสะอาดของโรงอาหาร ดำเนินการเชิญภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

4. เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนใช้บริการได้ในวันหยุด รวมทั้งสนามกีฬา หอประชุม ฯลฯ

5. เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ เช่น จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องอาชีพพิเศษต่าง ๆ จัดร้านค้าของโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองนำผลิตผลทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาขาย โดยเยาวชนเป็นผู้ดูแลกิจการ

6. ร่วมกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมทางด้านศาสนาต่าง ๆ เช่น เชิญพระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนา เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องต่าง ๆ ในวันหยุด จัดทัศนศึกษาทางธรรม เป็นต้น

7. จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน เช่น จัดการแข่งขันกีฬา จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศโดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมนำอาหารมารับประทานร่วมกัน จัดค่ายครอบครัว

8. เสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือเยาวชน เช่น การเยี่ยมบ้านเยาวชนช่วยเหลือเยาวชนแก้ไขปัญหาครอบครัว ฯลฯ

9. ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียนวารสาร เผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน ฯลฯ

10. ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้กระทำความดีทั้ง ครู อาจารย์ เยาวชน บุคลากรของโรงเรียนและบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักธรรมไตรสิกขาเพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักธรรมไตรสิกขา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีประเด็นสำคัญประกอบด้วย

(1) ศีล เป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านของความประพฤติ เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกฝนเรื่องศีล คือ วินัยเพราะวินัยเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้หรือการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ วินัยจะจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมดั่งนั้น ศีลจึงเป็นการฝึกฝนให้คนคุ้นกับพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ อีกทั้งยังเป็นการจัดระเบียบระบบทั้งหลายทั้งปวงที่ดีให้กับสังคมมนุษย์

(2) สมာธิ เป็นเรื่องของการฝึกฝนในด้านของจิตใจเป็นการพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตทั้งทางด้านคุณธรรมเช่น ความเมตตากรุณา ทางด้านความสามารถของจิตเช่น ความแน่วแน่มั่นคง มีสติ และในด้านของความสุขเช่น ความเบิกบานใจ ความอึดใจ ความสดชื่นผ่อนคลาย ทำให้สมรรถภาพทางจิต สุขภาพของจิตประณีตขึ้น

(3) ปัญญา เป็นเรื่องของการพัฒนาในด้านการเรียนรู้ตามความเป็นจริง ซึ่งเริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความรู้ความเห็น ความเข้าใจ วินิจฉัยไตร่ตรองตามเหตุตามปัจจัยปัญญาจะเน้นการเรียนรู้ตามความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง รู้เห็นตามที่มีนเป็น จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต สามารถทำให้ใจเป็นอิสระ ปลอดภัยไร้ทุกข์ ปัญญาจะทำให้จิตเป็น “จิตที่เพียงพอ” โดยสมบูรณ์

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณภัทรรัตน์ ไชยอัครกุลปี (2559) ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเยาวชนในการป้องกันการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาพบว่า รูปแบบในการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษามี 5 รูปแบบ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุ ผลที่เกิดขึ้น และวิธีการแก้ไขปัญหามาได้แก่ รูปแบบทำตามรุ่นพี่ รูปแบบภักดีในสถาบัน รูปแบบทำทนายในศักดิ์ศรี รูปแบบอวดดีในโลกออนไลน์ และรูปแบบเพื่อนไปไหนไปตามกัน และผลการสร้างและสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเยาวชนในการป้องกันการทะเลาะวิวาทในนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า มี 3 รูปแบบ เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษารูปแบบระหว่างสถานศึกษา และ รูปแบบสานสัมพันธ์ร่วมกันพัฒนา

ขวัญชัย อัตโน (2561) ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหา การทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของนักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัด มหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรง ของนักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ

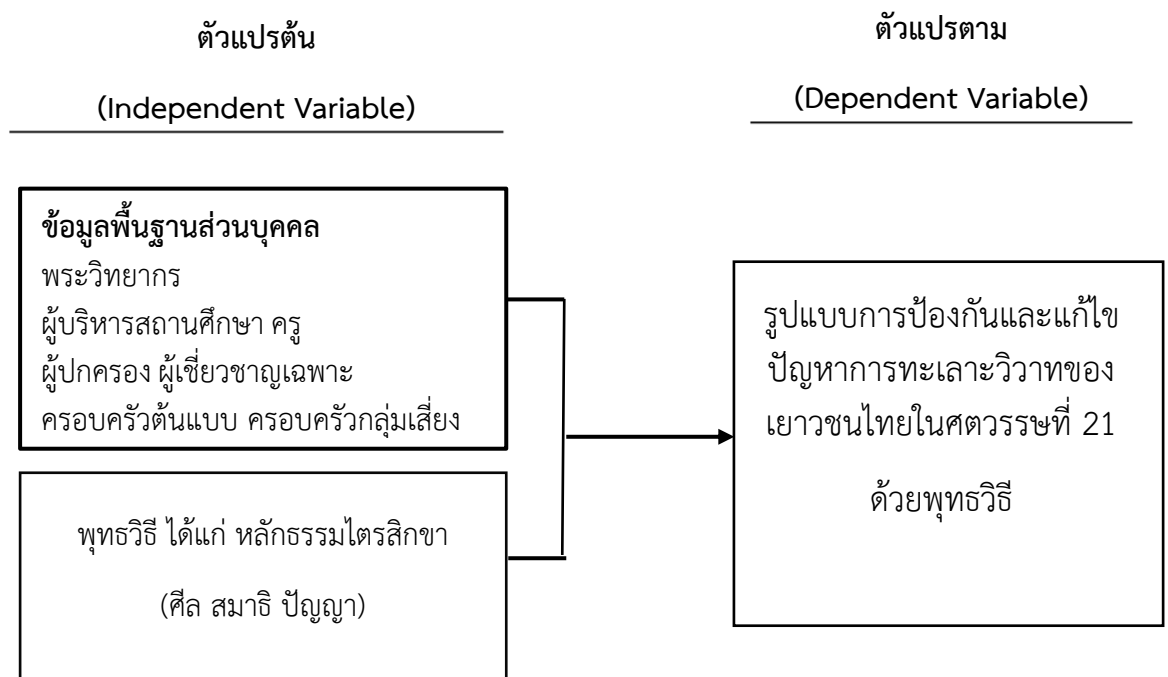
พฤติกรรมทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของนักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัด มหาสารคาม 3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทและใช้ ความรุนแรงของนักเรียน นักศึกษา ระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้การศึกษาวิจัย แบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่ม ตัวอย่างคือ นักเรียน นักศึกษา ที่กำลังศึกษาระดับอาชีวศึกษา ในสถาบันการศึกษาของรัฐใน จังหวัดมหาสารคาม โดยการเลือกแบบเจาะจง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ผลการวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของนักเรียน นักศึกษา ระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านอยู่ในระดับ ปานกลางทุกด้านเช่นกัน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการกระทำ และด้าน คำพูด ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของนักเรียน นักศึกษา ระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านการมี ส่วนก่อให้เกิดเหตุปัจจัยด้านเวลาและสถานที่ และปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ โดยที่ตัวแปร พยากรณ์ทั้ง 4 ตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของ นักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดมหาสารคามได้ร้อยละ 78.60 ($R^2 = 0.786$, $F = 362.556$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รูปแบบการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหา การทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของนักเรียนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัด มหาสารคาม ประกอบด้วย การเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ควมมีคุณธรรมจริยธรรมและ การรับรู้ทางสังคมให้กับนักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาการส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษาที่อาจ เป็นฝ่ายคู่กรณีรู้จักการป้องกันตนเองไม่เข้าไปมีส่วนก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรง และการตัดโอกาสที่เอื้อต่อการก่อเหตุทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงจากปัจจัยทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมตลอดจนด้านเวลาและสถานที่อันจะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการ ทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงของนักเรียน นักศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิผล

พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ก้าวร้าวของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ก้าวร้าวเชิงพุทธบูรณาการ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความ ก้าวร้าวของนักเรียน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน พบว่า ด้านความรุนแรงทางกายที่ได้รับ

จากผู้ปกครอง ความรุนแรงทางวาจาที่ได้รับจากผู้ปกครอง ปัจจัยที่เกิดจากการคบเพื่อน ปัจจัยที่เกิดจากบริบทโรงเรียน และปัจจัยที่เกิดจากการบริโภคสื่อ สำหรับรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ มีเป้าหมายเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าวของ

เด็กนักเรียนด้านกาย วาจา และใจ ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบจากกรอบของการศึกษาเอกสาร ตำราทางวิชาการ เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมก้าวร้าว บูรณาการกับแนวคิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา และการที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ การสอบถามการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จนได้รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ ที่เป็นรูปแบบกิจกรรมอบรมภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น สมาธิ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์เพื่อพัฒนาจิตไม่ให้หวนไว้ต่อสิ่งเร้าที่มากระทบ รู้จักชมอารมณ์ความโกรธได้ และปัญญาเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยปราศจากความก้าวร้าวและผลการใช้รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ก่อนทดลอง นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการทดลอง พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความก้าวร้าวของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อสร้างรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูทวิธี โดยมีรายละเอียดในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเคราะห์จากข้อคำถามปลายเปิด เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูทวิธี
- 2) ผู้วิจัยนำารูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และประเมินคุณภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูทวิธี
- 3) ผู้วิจัยนำผลการประเมินเพื่อหาประสิทธิภาพ และพัฒนารูปแบบให้มีคุณภาพสอดคล้องกับดัชนีความสอดคล้อง และข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูทวิธี ให้สมบูรณ์ต่อไป ดังมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มเป้าหมายเชิงปริมาณ

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 เยาวชนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) เฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 375 คน และประเมินประสิทธิภาพ และทดลองใช้เครื่อง จากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด 100 คน

2) กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พระวิทยากร และวิทยากรที่มีประสบการณ์ฝึกอบรม จำนวน 12 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานปกครองในสถานศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารูปแบบจำนวน 5 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 คน

3.1) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1.1) เครื่องมือที่ใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามโดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อนำไปสร้างรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี

3.1.2) การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รอบที่ 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูธี

รอบที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อความที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน มาวิเคราะห์จำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล แล้วจึงจัดทำเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของไลเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบคุณภาพในด้านรูปแบบโครงสร้าง และเนื้อหา ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเกี่ยวกับความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ใช้เทคนิค IOC (index of item - objective congruence) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาทดลองใช้เกณฑ์ของ Cox and Vagars (1996) Bernnan (1972) and Berk (1980, อ้างถึงในศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

มีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ซึ่งค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามที่ใช้วิจัย

ในครั้งนี้อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และตรวจสอบการใช้ถ้อยคำภาษามีความเหมาะสมและสื่อความหมายที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะสอบถาม ในการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่างคะแนนรายข้อ กับผลรวมคะแนนแต่ละด้าน (Item-total Correlation) ได้ข้อที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติซึ่งถือว่าเป็นข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient; α) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า 0.75 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน ตอบแบบสอบถาม โดยให้น้ำหนักตามลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ

รอบที่ 3 ผู้วิจัยนำหลักการตอบแบบสอบถามที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 รูป/คน มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถามอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันความคิดเห็นเดิมในรอบที่ 1 - 2 พร้อมกับให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาว่ามีความคิดเห็นตรงหรือสอดคล้องกับตำแหน่งของคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นแสดงความคิดเห็นหรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงผลเพิ่มเติม แต่ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามไม่แสดงผลก็ถือว่าเห็นด้วยกับตำแหน่งของคำตอบดังกล่าว

3.1.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ รายละเอียดของการวิจัยและขอทราบความสมัครใจในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21 ด้วยพฤติกรรม ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านเพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 20 รูป/คน

2. การใช้แบบสอบถาม

ในรอบที่ 1 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามปลายเปิดพร้อมคำชี้แจงประกอบคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อนำความคิดเห็น

มาวิเคราะห์และสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี

ในรอบที่ 2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการแสดงความคิดเห็นตามทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 รูป/คน ในกรอบที่ 1 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของความจริงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือแล้วนั้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยนำส่งด้วยตนเอง จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในรอบที่ 3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าที่มีรายละเอียดจากรอบที่ 2 ให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน ชุดเดิมมาตอบแบบสอบถามอีกครั้ง โดยแสดงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคำตอบจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 รูป/คน เพื่อประกอบการพิจารณาตรวจสอบในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง รวมข้อมูลสมบูรณ์รายงานเป็นรูปเล่มและเสนอร่างคู่มือต่อไป

ในรอบที่ 4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 คน เพื่อประกอบการพิจารณาในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง

3.1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 ฉบับ มาวิเคราะห์โดยนำความคิดเห็นมาจำแนกจัดกลุ่มรวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาไว้ในข้อเดียวกันเพื่อสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. ผู้วิจัยนำคำตอบจากการตอบแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 มาหาค่าค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปเป็นระดับของการพยากรณ์แต่ละข้อเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ถ้าค่าสถิติของแบบสอบถามในแต่ละข้ออยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด ถือว่าสอดคล้องกัน ถ้าค่าสถิติค่าใดค่าหนึ่งอยู่นอกเกณฑ์ที่กำหนดหรือนอกเกณฑ์ทั้งสองค่า จะถือว่าไม่สอดคล้องกันและนำมาเสนอเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก ในแต่ละตัวแปรมาอภิปรายผลการวิจัยโดยเลือกใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.2.1) เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามประมาณค่า (Rating scale) มี 2 ตอน คือ

1. แบบสอบถามระดับความเหมาะสม และประสิทธิภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี เป็นแบบมาตราประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 65 ข้อ ประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ 1) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล 2) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา 5) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย 6) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ 7) การสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น และ 8) การป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธรวิธี

2. แบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความต้องการในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรวิธี ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และสาเหตุการทะเลาะวิวาทเป็นอย่างไร มาตราการการป้องกัน และการแก้ปัญหการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย

3.2.2) การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเสนอลักษณะของเครื่องมือการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1) ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กระบวนการวิจัยตามเทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นแบบมาตราประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ

2) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ใช้เทคนิค IOC (index of item - objective congruence) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาทดลองใช้เกณฑ์ของ Cox and Vagars (1996) Bernnan (1972) and Berk (1980, อ้างถึงในศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษามีความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ซึ่งค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามที่ใช้

วิจัยในครั้งนี้อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และตรวจสอบการใช้ถ้อยคำภาษาที่มีความเหมาะสมและสื่อความหมายที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะสอบถาม

3) การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยนำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่างคะแนนรายข้อ กับผลรวมคะแนนแต่ละด้าน (Item-total Correlation) ได้ข้อที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติซึ่งถือว่าเป็นข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกใช้ได้ และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient; α) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า 0.75 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

3.2.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน อ้างอิงที่ จว 29/2562 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2563 การประชุมครั้งที่ 4/2562 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 มติที่ 29/2562 (ภาคผนวก)

2) ขออนุญาตขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาต และขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 คน

กลุ่มที่ 2 เยาวชนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) เฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง โดยใช้วิธีสุ่มอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 375 คน

3) ส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และส่งทางไปรษณีย์โดยขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 3 สัปดาห์

3.2.4) การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งการวิเคราะห์ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมบรรยายสรุปผลการวิจัย โดยใช้เกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยของ Best (1978 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.51 – 5.00 หมายถึง เหมาะสม/ปฏิบัติ ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.51 – 4.50 หมายถึง เหมาะสม/ปฏิบัติ ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.51 – 3.50 หมายถึง เหมาะสม/ปฏิบัติ ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.51 – 2.50 หมายถึง เหมาะสม/ปฏิบัติ ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00 – 1.50 หมายถึง เหมาะสม/ปฏิบัติ ในระดับน้อยที่สุด

และการใช้สถิติในการเปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางโดยใช้หลักจักรสี่ ใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท โดยมิตวัตประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท และ 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสร้าง และพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท ที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 ประกอบด้วย

1. การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท ซึ่งจะเป็ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท

2. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และ ตอนที่ 2 รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูท เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ตารางที่ 4.1 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการคบเพื่อน			
1. ท่านมักใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน ๆ มากกว่าครอบครัวของท่าน	4.03	0.856	มาก
2. ท่านรู้สึกมีคุณค่าเมื่ออยู่กับเพื่อน ๆ เพราะได้รับการยอมรับให้เข้ากลุ่ม	4.46	0.499	มาก
3. เพื่อนของท่านมักเข้าใจปัญหา และความต้องการของท่านอยู่เสมอ	4.50	0.501	มาก
4. เพื่อนของท่านมักใช้ยาเสพติด หรือข้องเกี่ยวกับยาเสพติด	2.47	1.134	น้อย
5. เพื่อนของท่านมักจะชักชวนให้ท่านเสพสิ่งเสพติด	2.47	1.115	น้อย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทะเลาะวิวาท	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
6. เพื่อนของท่านมักชักชวนให้ท่านเที่ยวกลางคืน	4.05	0.805	มาก
7. เพื่อนของท่านมักจะชักชวนไปก่อเหตุทะเลาะวิวาท	4.01	0.832	มาก
8. ท่านเรียนรู้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ จากเพื่อนในการก่อเหตุทะเลาะวิวาท	3.54	0.499	มาก
9. ความรักเพื่อน และสถาบันเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้าร่วมในการก่อเหตุทะเลาะวิวาท	3.03	0.805	ปานกลาง
10. ท่านเห็นด้วยกับการชักชวนของเพื่อน ๆ ต่อการร่วมก่อเหตุทะเลาะวิวาท	2.49	0.501	น้อย
รวมด้านการคบเพื่อน	3.50	0.248	ปานกลาง
2. ด้านการควบคุมตนเอง			
1. ท่านเลือกที่จะตอบโต้สิ่งที่มีมากระตุ้น หรือยับยั้งจิตใจท่านในทันที โดยไม่มีการยั้งคิดเลย	3.50	0.501	ปานกลาง
2. ท่านเป็นคนที่มีขาดความมุ่งมั่น ความทุ่มเททั้งกายและใจ ต่อสิ่งที่ท่านปรารถนาเอาไว้อยู่เสมอ	3.09	0.842	ปานกลาง
3. ท่านชอบทำในสิ่งที่ทำให้ท่านมีความสุขเสียก่อน ก่อนที่ท่านจะคำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาภายหลัง	4.48	0.500	มาก
4. ท่านให้ความสนใจกับสิ่งที่จะเกิดกับตัวท่านในอนาคตอันใกล้ มากกว่าในอนาคตระยะยาว	4.46	0.499	น้อย
5. สิ่งที่ท่านพึงพอใจที่สุด คือ การที่ทำให้ตัวเองง่าย และสบายที่สุด	4.53	0.500	มากที่สุด
6. บางครั้ง ท่านชอบทำอะไรที่เสี่ยง เพื่อความสนุกสนานเสมอ ๆ	3.52	0.500	มาก
7. บางครั้ง ท่านชอบทำอะไรในสิ่งที่ตื่นเต้นเร้าใจ (ทั้ง ๆ ที่ท่านอาจจะเดือดร้อน)	3.49	0.501	ปานกลาง
8. ท่านจะคำนึงถึงตัวเองก่อน แม้จะทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็ตาม	4.01	0.835	มาก
9. ท่านจะพยายามแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านต้องการได้แม้จะสร้างปัญหาให้กับคนอื่นก็ตาม	2.57	0.496	ปานกลาง
10. ท่านมักเป็นคนอารมณ์เสียได้ง่าย	2.58	0.494	ปานกลาง
11. เมื่อท่านโกรธท่านอยากทำร้ายเขามากกว่าจะพูดจาด้วยเหตุผล	2.48	0.500	น้อย
12. เมื่อท่านขัดแย้งกับผู้อื่นอย่างรุนแรง ก็ยากที่ท่านจะควบคุมอารมณ์หรือระงับความโกรธนั้นได้	3.49	0.501	ปานกลาง
รวมด้านการควบคุมตนเอง	3.52	0.132	มาก
3. ความผูกพันทางสังคม			
3.1 ความผูกพันทางสังคม : ความรู้สึกผูกพันต่อครอบครัวและญาติพี่น้อง			
	3.76	0.001	มาก
1. ท่านคิดว่าพ่อแม่มีความสำคัญต่อตัวท่านมากเพียงใด	3.48	0.500	ปานกลาง
2. ท่านสนิทสนมกับพ่อแม่มากน้อยเพียงใด	3.50	0.501	ปานกลาง
3. ท่านรู้สึกรักและห่วงใยในตัวพ่อแม่มากเพียงใด	4.46	0.499	มาก
4. ท่านมักจะเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจในความลำบากของพ่อแม่มากเพียงใด	4.49	0.501	มาก

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระเวลา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. พี่น้อง และญาติ ๆ มีผลต่อตัวท่าน มากน้อยเพียงใด	2.46	0.499	น้อย
6. ท่านมีความสงสาร และเห็นอกเห็นใจต่อพี่น้อง และญาติ ๆ ของท่าน มากเพียงใด	3.44	0.497	ปานกลาง
7. ท่านมีความผูกพันกับสถาบันที่ศึกษาอยู่มากน้อยเพียงใด	4.51	0.501	มากที่สุด
3.2 ความผูกพันทางสังคม : พันธะสัญญาหรือข้อผูกมัด	3.84	0.000	มาก
1. ท่านมีความมานะ มุ่งมั่น ตั้งใจที่เรียนต่อในระดับที่สูงกว่าปัจจุบันมาก น้อยเพียงใด	2.53	0.500	ปานกลาง
2. ท่านตั้งใจจะแสวงหาอาชีพที่ดี มีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด	4.49	0.501	มาก
3. ท่านมีความตั้งใจ หรือให้คำมั่นสัญญากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของท่านว่าจะไม่ทำให้พวกท่านเหล่านั้นเสียใจหรือผิดหวัง (ต่อการกระทำผิด) ในตัวของท่านมากเพียงใด	4.49	0.501	มาก
3.3 ความผูกพันทางสังคม : ความเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม	3.99	0.169	มาก
1. ท่านได้มีโอกาสเข้าร่วมเล่นกีฬาของชุมชน โรงเรียน หรือกับเพื่อน ๆ ในสังคมของท่านมากน้อยเพียงใด	4.51	0.501	มากที่สุด
2. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมบันเทิงหรือสันทนาการ (เช่น งานเลี้ยง สังสรรค์ งานประเพณี งานรื่นเริง ฯลฯ) ของชุมชน สถาบัน หรือของสังคมท่านมากเพียงใด	4.49	0.501	มาก
3. ปกติท่านได้ช่วยงานอาสาสมัคร ของสังคม หรือชุมชนของท่าน (เช่น อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย อาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด อาสาสมัครงานจราจร ฯลฯ) มากน้อยเพียงใด	2.99	0.793	ปานกลาง
3.4 ความผูกพันทางสังคม : ความเชื่อของเยาวชน	3.40	0.155	ปานกลาง
1. ท่านเชื่อว่าระบบงานยุติธรรมของประเทศไทยมีความยุติธรรมน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด	2.50	0.501	น้อย
2. ท่านคิดว่าการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และกฎแห่งกรรมเป็นจริง มากน้อยเพียงใด	3.53	0.500	มาก
3. ท่านเชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง และมีผลต่อการกระทำผิดของมนุษย์ มากน้อยเพียงใด	3.02	0.809	น้อย
4. ท่านมีความเคารพยำเกรง ในหลักกฎหมายของสังคม ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่แล้ว ชอบธรรม และควรปฏิบัติตามกฎหมาย มากเพียงใด	4.54	0.499	มากที่สุด
รวมด้านความผูกพันทางสังคม	3.73	0.100	มาก
4. การปฏิบัติเป็นปกตินิสัย			
1. ท่านเข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท เนื่องจากท่าน และเพื่อน ๆ เคยถูกทำร้ายมาก่อน	2.48	0.500	น้อย
2. การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นแรงจูงใจให้ท่านเข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท	2.98	0.782	ปานกลาง
3. การจัดเวลาเรียนที่ตรงกันของแต่ละสถาบัน ทำให้ท่านมีโอกาสได้พบเจอกับคู่อริในเวลาที่ต้องเดินทางไปกลับจากโรงเรียน	2.99	0.811	ปานกลาง
4. การเดินทางไปกลับที่พัก ซึ่งอยู่ทางเดียวกัน ทำให้ท่านมีโอกาสพบเจอ	2.96	0.783	ปานกลาง

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทะเลาะวิวาท	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
คู่อริในเส้นทางที่ต้องผ่านเป็นประจำ			
5. สถานที่รอรถส่วนใหญ่ ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยดูแล หรือดูแลอย่างไม่ทั่วถึง จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการทะเลาะวิวาท	1.93	0.821	น้อย
รวมด้านการปฏิบัติเป็นปกตินิสัย	2.67	0.135	ปานกลาง
5. การควบคุมทางสังคม			
1. มาตรการในการป้องกัน และบทลงโทษของภาครัฐ และสถานศึกษา ทำให้ท่านตัดสินใจยับยั้งการทะเลาะวิวาท	2.51	0.501	ปานกลาง
2. การปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับความรักพสกนิกร และสถาบันจากรุ่นพี่ทำให้ท่านเข้าร่วมการทะเลาะวิวาท	2.94	0.817	ปานกลาง
3. ครอบครัว และโรงเรียน ไม่ได้อบรมให้ท่านเรียนรู้กฎระเบียบของสังคม	3.54	0.499	มาก
4. ท่านตระหนักว่า การเข้าร่วมทะเลาะวิวาท เป็นสาเหตุให้พ่อแม่ของท่านรู้สึกเป็นทุกข์ และผิดหวัง	4.52	0.500	มากที่สุด
5. ความรักความอบอุ่นในครอบครัว ช่วยยับยั้งไม่让您เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท	4.50	0.501	มาก
รวมด้านการควบคุมทางสังคม	3.60	0.142	มาก
6. สัญลักษณ์ทางสถาบัน			
1. การแย่งชิงตราสัญลักษณ์ของสถาบันอื่น เพื่อประกาศความยิ่งใหญ่ของสถาบัน	2.01	0.845	น้อย
2. ความแตกต่างของสถาบันทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท	3.51	0.501	มาก
3. การเผชิญหน้ากับคู่อริ เป็นการป้องกันอาณาเขต และประกาศศักดิ์ตาของสถาบัน	3.49	0.501	ปานกลาง
4. การทำท่ายั่วยุ และลบหลู่สถาบันอื่น ทำให้รู้สึกว่าคุณสถาบันของตนเองเหนือกว่า	2.54	0.499	ปานกลาง
5. การทำให้คู่อริบาดเจ็บ หรือล้มลงเป็นการพิสูจน์ว่าคุณสถาบันของตนเองเหนือกว่า	2.49	0.501	น้อย
6. ผู้ที่ปฏิบัติการได้รุนแรงที่สุดเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ	2.46	0.499	น้อย
รวมด้านสัญลักษณ์ทางสถาบัน	2.75	0.141	ปานกลาง
รวมปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทะเลาะวิวาท	3.44	0.230	ปานกลาง

ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 รูป/คน เป็นแบบสอบถาม รอบที่ 1 จากทั้งหมด 3 รอบ ของการใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่ แล้วสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ในรอบที่ 2 ตามขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามในเทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) ต่อไป

4.2 ผลการสังเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท และ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการทะเลาะวิวาท

4.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อเหตุทะเลาะวิวาท ผู้วิจัยได้จำแนก และจัดกลุ่มข้อมูล ประกอบด้วย 2 สาเหตุหลัก คือ ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยภายใน และปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือ ปัจจัยภายนอก มีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยภายใน

1) สาเหตุที่เกิดจากปัจจัยส่วนบุคคล จากการศึกษาพบว่า เยาวชนกลุ่มที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทอยู่ในช่วงวัยรุ่นพฤติกรรมวัยรุ่นที่เด่นชัด คือ อยากรเด่น อยากรดัง อยากรลอง อยากรู้ รักศักดิ์ศรี รักพวกพ้อง ต้องการการยอมรับจากสังคม ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีบุคลิกภาพแบบต่อต้านสังคม ขาดวินัยในตนเอง การมีความคิดความเชื่อ และค่านิยมในทางผิดเกี่ยวกับเรื่องศักดิ์ศรีสถาบัน ความต้องการเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การมีประสบการณ์การทะเลาะวิวาทในอดีตต้องการแก้แค้น การขาดเป้าหมายในชีวิต การขาดความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง การใช้สารเสพติด และแอลกอฮอล์ และสาเหตุอื่น เช่น การเห็นแก่ตัว การชิงไหวชิงพริบ และการถูกทำให้เสียหน้า นับเป็นความบกพร่องภายในจิตใจทำให้เกิดความผิดปกติด้านบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัย รวมทั้งแรงขับของฮอร์โมนในขั้นตอนการพัฒนาการช่วงวัยรุ่น ซึ่งโดยปกติแล้ววัยรุ่นมักมีความปรารถนาอย่างรุนแรง ขาดความยั้งคิด อารมณ์วู่วามเปลี่ยนแปลงขึ้นลง ชอบทำอะไรตามใจตนเอง ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง ส่วนวัยรุ่นที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเปรียบเสมือนต้นไม้ที่เติบโตมาโดยไร้รากแก้ว คือ ไม่ได้รับการปลูกฝัง สั่งสอนอบรม เรื่องหลักคุณธรรม ศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือศีล 5 ที่เป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เยาวชนกลุ่มนี้มักมีปัญหาด้านภูมิหลังชีวิต ที่เป็นผลสืบเนื่องให้ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีลักษณะมุ่มม่นคาดหวังวางแผนชีวิตในอนาคตตอนข้างต่ำ ถูกกระตุ้นให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทได้ง่าย ทั้งนี้รวมถึงการมีความต้องการศักดิ์ศรี และการยอมรับ

4.2.1.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอก

ปัจจัยแวดล้อม หรือปัจจัยภายนอก สามารถจำแนกตามเหตุแห่งปัจจัย ได้ 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) สถาบันครอบครัว 2) สภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคม 3) สถาบันการศึกษา 4)

กลุ่มเพื่อนพี่น้อง 5) กระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 6) สื่อสังคมออนไลน์ ข้อค้นพบมีดังนี้

1) สาเหตุที่เกิดจากสถาบันครอบครัว ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นต้นเหตุการทะเลาะวิวาท จากการศึกษาพบว่า เยาวชนที่มักก่อเหตุทะเลาะวิวาท ส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น หรือเป็นเยาวชนที่ไปศึกษาในตัวเมืองที่ห่างไกล ผู้ปกครอง ขาดการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดเพื่ออบรมสั่งสอน ในทางตรงกันข้ามเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนมีการมั่วสุม รวมตัวกันประพวติเป็นกลุ่มอิทธิพล มีความพร้อมที่จะก่อเหตุได้ตลอดเวลา และโดยปราศจากการควบคุมดูแลของผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์ สาเหตุที่เกิดจากครอบครัว ประกอบด้วย 5 สาเหตุ คือ 1) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยของบุคคลในครอบครัว 2) การขาดความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของช่วงวัย 3) การแตกสลายของสถาบันครอบครัว 4) การเห็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมของคนในครอบครัว และ 5) การถูกตีตราจากบุคคลในครอบครัว เป็นต้น

2) สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคม จากการศึกษาพบว่า สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ในสังคม เช่น สถานเริงรมย์ ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร และเครื่องดื่ม จะเป็นสถานที่แรก ๆ ที่เยาวชนใช้เวลาว่างก่อนหรือหลังการเรียน เป็นจุดรวมตัวนัดหมายเที่ยวเตร่มั่วสุมแล้วไปก่อเหตุ และพบว่าร้านค้าที่ตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา จะเป็นจุดรวมตัวนัดหมาย รวมถึงการดื่มเหล้าเพื่อเสริมความกล้าให้กับตัวเอง สื่อมวลชน หรือสื่อประเภทต่าง ๆ ก็นับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท และการใช้ความรุนแรงซึ่งปรากฏจากการนำเสนอข่าวสารที่บางครั้งขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ เมื่อเยาวชน อีกรุ่นได้ข่าวสารข้อมูลก็จะรวมตัวกัน และเกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้นได้ง่าย ดังนั้นการนำเสนอข่าวสารของสื่อต่าง ๆ จึงอาจเป็นการยั่วยุให้เกิดปัญหาตามมาได้ ถ้าไม่ระมัดระวังให้รอบคอบโดยเฉพาะเยาวชนบางกลุ่มที่อาศัยสื่อมวลชนเพื่อสร้างปมเด่นโดยการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ด้วยเข้าใจเอาว่า จะเป็นวีรบุรุษของกลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มพวกของตน

3) สาเหตุที่เกิดจากสถาบันการศึกษา จากการศึกษาพบว่า เยาวชนรวมตัว และก่อเหตุทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรง เกิดมาจากระบบการดูแลเยาวชนของสถาบันการศึกษาที่อ่อนแอ ประเด็นจากข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ยังได้พบว่า โรงเรียนหรือสถานศึกษาใดที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความเอาใจใส่ต่อกิจการของสถานศึกษาอย่างเข้มแข็ง เอาใจใส่บริหารจัดการวารวิชาการ งานกิจกรรมนักศึกษา งานปกครองนักเรียน งานแนะแนว จัดระบบครูที่ปรึกษาที่ดี ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสถานศึกษามักจะไม่ค่อยมีปัญหา เยาวชนก่อการทะเลาะวิวาท และการใช้ความรุนแรง ในทางกลับกัน พบว่า สถานศึกษาที่มีเยาวชนจำนวนมาก มีระบบการเรียนหลายรอบต่อวัน ครูผู้สอนมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ครูผู้สอน ขาดความเข้มแข็งในการดูแลนักเรียน นักศึกษา ปล่อยปละละเลย และดูแลไม่ทั่วถึง โรงเรียนและสถานศึกษาในกลุ่มนี้มัก

ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ใช้ความรุนแรงบ่อยครั้ง นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ในสถานศึกษาบางแห่ง มอบหมายให้ครูผู้สอนรับผิดชอบเฉพาะชั่วโมงที่ทำการสอนเท่านั้น เมื่อมีช่วงเวลาว่างระหว่าง

รอยต่อชั่วโมงเรียนมาก นักเรียน นักศึกษาจะใช้ช่วงเวลาว่างรวมกลุ่มกัน เพื่อแสดงอิทธิพลต่าง ๆ ได้มาก ซึ่งนับเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรง

4) สาเหตุที่เกิดจากกลุ่มเพื่อนพี่น้อง ประกอบด้วย 3 สาเหตุ คือ 1) การได้รับการปลูกฝังความเชื่อ ศรัทธา และค่านิยมผิด ๆ ทางลบจากรุ่นพี่ในสถาบัน 2) การยุยงส่งเสริมในทางที่ผิดของรุ่นพี่และเพื่อน 3) อิทธิพลของรุ่นพี่ และกลุ่มเพื่อนที่คุกคามข่มขู่ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

5) สาเหตุที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมและกฎหมาย ประกอบด้วย 2 สาเหตุ คือ 1) ข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2) กฎหมายมีบทลงโทษเรื่องการพกพาอาวุธเป็นชนิดลหุโทษ เนื่องจากความอะลุ่มอล่วย และการย่อหย่อนในการเอาใจใส่ดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ประกอบกับภาระหน้าที่มากมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงอัตราโทษปรับในเหตุกระทำความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการพกพาอาวุธตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2551 อาทิ มาตรา 371 มาตรา 372 มาตรา 376 และมาตรา 379 จัดอยู่ในภาค 3 ลหุโทษ และในทางปฏิบัติ พบว่า โดยทั่วไปหากมีการจับกุมเยาวชนที่พกพาอาวุธมีด โทษคือ การถูกปรับเป็นเงินเพียง 100 บาท เท่านั้น จึงทำให้เยาวชนไม่เกรงกลัว และจากการศึกษาสัมภาษณ์เยาวชน พบว่า เยาวชนส่วนหนึ่งขาดความมั่นใจ เพื่อประจบเหตุร้าย หรือถูกทำร้ายจากกลุ่มวัยรุ่นกลุ่มอื่น เมื่อไปแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ที่ตั้งกล่าวรวมทั้งครูผู้สอน มักไม่ค่อยเอาใจใส่เท่าที่ควร หรือไม่สนใจที่จะให้การช่วยเหลือผู้ถูกทำร้ายเท่าที่ควร จึงกลายเป็นต้นเหตุของการแค้นเคืองหรือเอาคืน มีกรณีการดักทำร้าย การยกพวกตีกัน หรือการแค้นซึ่งทวีความรุนแรงเพิ่มยิ่งขึ้น

6) สาเหตุจากสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย 2 สาเหตุ คือ 1) การปลูกฝังความรุนแรงและการเลียนแบบพฤติกรรมทางลบจากสื่อต่าง ๆ และ 2) เทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็ว เร่งให้สถานการณ์เลวร้าย และขยายวงกว้างขึ้น เยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และมีแนวโน้มเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทมักจะชื่นชอบ ติดตามข่าวที่เกี่ยวกับการยกพวกตีกัน และข่าวที่มีเนื้อหาความรุนแรงจากโซเชียลมีเดีย และคลิปปวีดีโอที่ส่งต่อ ๆ กันในกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ผู้วิจัย พบว่าเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทส่วนใหญ่มาจากการอวดดีในโลกออนไลน์ กล่าวคือ แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาของตนมีดี มีพรรคพวกมาก ในโลกออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook โดยการโพสต์ข้อความเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีอำนาจมากกว่า ความต้องการพื้นที่ทางสังคม และการทำลายสัญลักษณ์ของสถานศึกษาอื่น ลงใน Facebook เพื่อให้สถานศึกษาอื่นเกรงกลัว เป็นการทำเฉพาะในโลกออนไลน์เท่านั้น แต่จากสาเหตุเหล่านี้ ก็ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทะเลาะวิวาททั้งในโลกออนไลน์ และในโลกแห่งความจริงตามมาผลที่เกิดขึ้น ได้แก่ เกิดการ

ทะเลาะวิวาทบนโลกออนไลน์ การทะเลาะในโลกความจริงระหว่างเยาวชนที่อยู่ต่างสถานศึกษา แบบไม่มีการนัดหมาย และแบบมีการนัดหมาย

4.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้จำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล ประกอบด้วย 8 ด้าน ประกอบด้วย 1) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน) 2) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา 5) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย 6) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ 7) แนวปฏิบัติในการสนับสนุนส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น 8) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธี รายละเอียดมีดังนี้

1. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน)

ปัจจัยที่สำคัญ คือ ครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครอง จะมีบทบาทและอิทธิพลสูงยิ่งต่อตัวเยาวชน หากครอบครัวดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ให้ความรักความเมตตา คอยสอดส่อง ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และมีครูอาจารย์ในสถานศึกษาคอยกำกับดูแลใกล้ชิด ไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างครู อาจารย์กับศิษย์มากเกินไป ก็จะเชื่อมั่นได้ว่าเยาวชน จะไม่ไปทะเลาะวิวาท และการใช้ความรุนแรงปัจจุบันยังพบว่า ผู้ใหญ่ในทุกกระดับ โดยเฉพาะพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์บางคน บางกลุ่ม ยังขาดความเข้าใจ ในการให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่อยู่ในช่วงระยะของการเป็นวัยรุ่น ความรู้ความเข้าใจในด้านจิตวิทยาวัยรุ่น จึงเป็นความรู้ที่สำคัญสำหรับ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู อาจารย์ที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อที่จะทำงานร่วมกับวัยรุ่นได้อย่างดี และมีประสิทธิภาพ ปัญหาสุขภาพอนามัยของตัวเยาวชนก็เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ จากการศึกษาพบว่า ปัญหาสุขภาพจิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเครียดในตัวเยาวชนมีค่อนข้างสูง ความเครียดของเยาวชนที่พบ เกิดจากปัญหาในตัวเยาวชนเอง อาทิ ปัญหาบิดามารดา แยกกันอยู่ หย่าร้าง ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อตัวเยาวชนโดยตรง ปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัว สุขภาพจิตเป็นเรื่องทางภาวะแห่งจิตใจ ความสุข หรือความทุกข์ที่เยาวชนรู้สึกและติดตามตัวไป

2. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง

การป้องกันปัญหาทะเลาะวิวาทต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อน บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีเวลาให้กัน สอนให้เคารพกฎหมาย และศีลธรรม สมาชิกในครอบครัวมีการเอื้อเฟื้อ สร้างความอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร มีการพูดคุย ปรึกษาหารือแก้ปัญหาร่วมกัน เมื่อทำผิดให้อภัย ให้กำลังใจและโอกาสปรับปรุงตัว สอนให้หลีกเลี่ยงการทำผิด ไม่ทะเลาะทำร้ายร่างกายกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น และให้ความยุติธรรม เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญมาก ในการช่วยลูกให้พ้นจากวงจรความรุนแรงวิธีการง่าย ๆ แต่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คือ การพูดคุยเกี่ยวกับการลดหรือกำจัดความรุนแรง การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธี เปิดโอกาส หรือพยายามเสริมสร้างความไว้วางใจทำให้ลูก สามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ เมื่อมีความไม่สบายใจ ถือเป็นหน้าที่ต้องจับตามองสังเกตและรีบพูดคุยกับลูกเมื่อเริ่มมีสัญญาณของความผิดปกติ ในการจัดการด้านสื่อต่าง ๆ สิ่งที่คุณแม่ควรทำ คือ จำกัดการใช้เวลาในการใช้เครื่องมือสื่อสาร มือถือสมาร์ตโฟน เกม ให้ไม่เกินวันละสองชั่วโมง ห้ามปรามลูกดูภาพยนตร์ หรือคลิปวิดีโอที่ใช้ความรุนแรง หรือมีภาพการใช้อาวุธ แต่ถ้าห้ามไม่ได้ผู้ปกครองควรอยู่ด้วย และร่วมพูดคุยกัน ช่วยกันคิดวิเคราะห์หาเหตุผล วิพากษ์ วิจาร์ณ หาวิธีการแก้ไขปัญหา และต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่นเมื่อไม่พอใจลูก ไม่ควรทำร้ายร่างกาย ตบตี หรือบีบบังคับลูกอย่างแรง เมื่อมีความขัดแย้ง หรือเกิดการทะเลาะกันต้องพยายามระงับ และควบคุมอารมณ์ ใช้เวลาทบทวนและคิดค้นหาวิธีรับมือกับความรู้สึกโกรธของตัวพ่อแม่เองก่อน ร่วมกันคิดวิเคราะห์เลือกทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดและสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน โดยแน่ใจว่าลูก ๆ เข้าใจกฎเกณฑ์ และผลที่จะตามมาหากกระทำผิด ติดตามดูแลให้ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด ห้ามพกพาอาวุธเด็ดขาด เพราะถ้าอนุญาตหรือไม่ใส่ใจห้ามปรามเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ใช้ความรุนแรงได้ง่ายขึ้น สอนให้บุตรหลานรู้ว่าอารมณ์โกรธเป็นสภาพอารมณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ต้องแสดงออกในด้านที่ถูกต้อง และบอกเล่าให้รู้โทษของการใช้ความรุนแรงและต้องรู้จักควบคุมความโกรธให้ได้เสียก่อนที่จะไปจัดการเรื่องอื่น ดังนั้น มีความจำเป็นต้องอบรมให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อเพิ่มความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกาย ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันกัน ส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกาย และจิตใจ ให้ลูกรู้จักควบคุมตนเอง มีกิจกรรมที่ดีในครอบครัวให้มากขึ้น ทำซ้ำ ๆ จนเกิดความเคยชิน การจัดการกิจกรรมครอบครัวอบอุ่นโดยสถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานช่วงวัยรุ่น

สรุปแนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนโดยครอบครัว พบว่า 1) คนในครอบครัวต้องเข้มงวดกวดขันบุตรหลานเรื่องระเบียบวินัย 2) ต้องหมั่นหาความรู้ให้มีความ

เข้าใจพัฒนาการของเด็กช่วงวัยรุ่น 3) ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาสอดส่องพฤติกรรม และแจ้งเบาะแส และ 4) ให้ความเอาใจใส่ต่อบัทรหลาน

3. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ และแนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนโดยสังคม พบว่า 1) องค์กรทางศาสนามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมขัดเกลาจิตใจอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่วนราชการ และสถาบันการศึกษา ควรประสานงาน ร่วมกับวัดหรือองค์กรทางศาสนาในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และควรส่งเสริมให้มีหลักสูตรด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 2) ควรมีหน่วยงานองค์กรกลางที่ถาวร โดยมีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมเป็นองค์กรกลางควบคุมจรรยาบรรณเยาวชน มีหน้าที่ศึกษา ควบคุม แก้ไข ปัญหาเด็กเยาวชนก่อเหตุทะเลาะวิวาท เพื่อป้องปราม และแก้ไขอย่างทันที่ 3) สื่อมวลชนให้ความสำคัญโดยช่วยกันเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของเยาวชนออกสู่สาธารณะ ให้มีทั้งความถี่ และสม่ำเสมอมากขึ้น ควรมีมาตรการในการเสนอข่าวสารของสื่อทุกแขนงให้มีความสำนึกในการช่วยป้องปรามเหตุทะเลาะวิวาทที่อาจขยายผล ความรุนแรงบานปลายได้ และสื่อควรช่วยส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้มีความสำนึกในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้อบอุ่น ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม 4) ควรมีมาตรการการสอดส่อง ดูแล เสนอแนะ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันเชิงศุนย์การค้าที่เยาวชนหรือวัยรุ่น จะมีส่วนเข้าร่วมรวมตัวจำนวนมาก ๆ ให้เป็นไปโดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อย และมีมาตรการป้องกัน ไม่ให้มีการก่อเหตุกระทบกระทั่งระหว่างกันได้

4. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา

แนวทางสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้รับผิดชอบต่อสถานศึกษา ต้องกำกับดูแลให้การบริหารงานของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ ไม่แบ่งแยกฝ่ายในสถาบันเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการบริหารควบคุมกิจการนักศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ต้องเข้มแข็งทุกเวลาที่เยาวชนอยู่ในสถาบันการศึกษา ต้องมีมาตรการประเมินความเสี่ยง คาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่ากิจกรรมใดที่จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทของนักเรียนต่างสถาบัน 2) การจัดการเรียนการสอน ต้องเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ด้านการกีฬา นันทนาการ การออกกำลังกายอาสาพัฒนา ค่าอบรมพัฒนาคุณธรรมเยาวชน เป็นต้น 4) เครื่องแบบของนักเรียนนักศึกษา ควรให้แต่งเหมือนกันทุกสถาบัน และไม่ควรมีเครื่องหมายพิเศษประดับ 5) ควรมีมาตรการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่โรงเรียนที่มีการบริหารจัดการที่ดี นักเรียนมีคุณธรรม

จรรยาบรรณดี ไม่เคยมีปัญหาการทะเลาะวิวาท ให้เป็นโรงเรียนดีเด่น 6) ควรมีมาตรการลงโทษที่เหมาะสม เช่น ว่ากล่าวตักเตือน ทำภาคทัณฑ์ หรือการลงโทษอื่น ๆ กับเยาวชนที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน เพื่อเป็นการป้องปรามลดปัญหาการทะเลาะวิวาท แต่ควรหลีกเลี่ยงวิธีการลงโทษที่รุนแรง และ/หรือการประจาน 7) เพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ครูเข้มงวดกวด และเอาจริงเอาจังกับนักเรียนมากขึ้น 8) จัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาวัยรุ่น และปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู 9) จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและบ้านอย่างต่อเนื่อง 10) มีระบบการคัดกรองและทำแผนแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล 11) สร้างเครือข่ายศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน 12) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจ จริงใจ และให้การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาทุกระดับและทุกรูปแบบ 13) ครูจัดเครือข่าย Social Network กับผู้ปกครอง และศิษย์เก่า 14) การติดตั้งกล้องวงจรปิดภายในและรอบ ๆ สถาบัน 15) การสร้างเครือข่ายทั้งภายใน และระหว่างโรงเรียน 16) การจัดกิจกรรมให้ความรู้ถึงโทษของการทะเลาะวิวาท เช่น กิจกรรมพัฒนาความรู้ในการป้องกันการทะเลาะวิวาท 17) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 18) สถานศึกษาเข้มงวดกวดขันในด้านระเบียบวินัย และความประพฤติของนักเรียน 19) สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนในทางที่สร้างสรรค์และเหมาะสม 20) สถานศึกษากำหนดแผนและวิธีการป้องกันการก่อความไม่สงบ และการทะเลาะวิวาทตลอดจนการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบเหตุ รวมทั้งการตรวจค้นการพกพาอาวุธ 21) สถานศึกษาจัดให้มีครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาให้เพียงพอ และเพิ่มบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนมากขึ้น 22) สถานศึกษากำชับให้นักเรียนพกพาบัตรประจำตัว ตลอดจนจัดทำแฟ้มประวัติของนักเรียน รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียนอย่างใกล้ชิด 23) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดมาตรการ ในการป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาท โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม 24) ผู้บริหารสถานศึกษาเร่งทำความเข้าใจรวมกันกับคณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง 25) สถานศึกษาสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องทันที 26) สถานศึกษาเร่งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาผู้กระทำความผิดโดยเร็ว 27) ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดตามระเบียบ และตามความหนักเบาตามแต่กรณี ทั้งนี้ ควรเน้นวิธีการลงโทษเชิงจิตวิทยามากกว่าการใช้วิธีการที่รุนแรง 28) สถานศึกษายึดถือและปฏิบัติตามประกาศของกระทรวง ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมาย 29) ผู้บริหาร ครู ควรให้คู่อริได้พบปะเพื่อทำความเข้าใจในการแก้ไขปัญหามาตลอดจนทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน 30) สถานศึกษาต้องจัดให้บริการด้านสุขภาพจิต พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แก่นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองอย่างมีระบบ ควรให้บริการด้านสุขภาพจิตแก่เยาวชน 31) ควรมีโครงการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตร ค่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การฝึกบริหารจิตเจริญปัญญา การนิมนต์พระสอนศีลธรรมไปทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา การมีครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยาประจำสถานศึกษา เป็นต้น

5. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และ

กฎหมาย

กฎหมายที่จะมาบังคับใช้กับเยาวชนที่ทำผิดยังมีช่องโหว่อยู่พอสมควร บทลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นยังไม่รัดกุมเพียงพอ และยังมีข้อยกเว้นสำหรับเด็ก และเยาวชนที่มีอายุกว่าสิบห้าปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีที่ทำผิดแต่ได้รับโทษเพียงกึ่งหนึ่ง หรือขึ้นอยู่กับดุลนิจของศาล ทั้ง ๆ ที่เด็กหรือเยาวชนในช่วงอายุดังกล่าวกระทำผิดมากที่สุด ดังนั้น ควรเพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษการพักพลาอาวุธไปในที่สาธารณะที่ยังเป็นชนิดลหุโทษควรเพิ่ม บทลงโทษการพักพลาอาวุธให้รุนแรงขึ้นและให้ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบ สำหรับแนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรมและกฎหมาย พบว่า 1) มีเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่รับผิดชอบโดยตรง ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และเอาจริงเอาจัง 2) เพิ่มบทลงโทษการพักพลาอาวุธ ทั้งเยาวชน และผู้ปกครองให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น 3) การบังคับใช้กฎหมายให้ศักดิ์สิทธิ์ ต้องเข้มแข็งตลอดเวลา อย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการห้ามพกพลาอาวุธ การจำหน่ายสุรา ยาเสพติด การรวมตัวกันในที่สาธารณะจำนวนเกินกว่าที่กฎหมาย 4) กำหนด หากฝ่าฝืนต้องจับกุม ดำเนินการอย่างเฉียบขาดโดยพลัน

6. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์

การแก้ปัญหาไปตามผลที่เกิดขึ้น ป้องกันข้อความไม่ให้เผยแพร่ต่อภายหลังจากการทะเลาะบนโลกออนไลน์เกิดขึ้น วิธีแก้ปัญหามาตามผลที่เกิดขึ้น ที่ทำได้รวดเร็วบนโลกออนไลน์ โดยเฉพาะใน Facebook คือ การลบโพสต์ และช่วยกันรายงานไปทางระบบว่า ข้อความนั้นเป็นข้อความที่ไม่ปลอดภัย (Spam) เพื่อให้ระบบลบข้อมูล การออกไปจากระบบโดยอัตโนมัติ เรียนรู้จากอดีตสู่การแก้ไขด้วยการป้องกัน ไม่เปิดรับข่าวสารออนไลน์ จากการทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นทั้งในโลกออนไลน์ และในโลกแห่งความเป็นจริง โดยมาจากการโพสต์อวดดีในโลกออนไลน์ โดยผู้ใช้ชื่อปลอมใน Facebook ทางเยาวชนบางราย ก็เลือกที่จะไม่เปิดรับข่าวสารจากโลกออนไลน์ ด้วยการปิด Facebook และ ตั้ง Facebook ให้เป็นส่วนตัว มีเพียงเฉพาะเพื่อนเท่านั้นที่สามารถโพสต์หรือแสดงโพสต์ต่าง ๆ ให้เห็นได้ ทั้งนี้จากวิธีการแก้ปัญหาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า แม้จะทราบว่าสาเหตุของปัญหาการทะเลาะวิวาทในรูปแบบอวดดีในโลกออนไลน์นี้ จะมาจากความต้องการแสดงอำนาจ ความต้องการพื้นที่ทางสังคม และการระบายอารมณ์ผ่านตัวอักษรและรูปภาพ แต่เมื่อดูจากวิธีการแก้ปัญหาแล้วก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ยังไม่มีการแก้ปัญหาที่สาเหตุ เนื่องจากสาเหตุหลักคือ ยังไม่มีการมองไปถึงสาเหตุที่สำคัญทำให้แก้ที่ปลายเหตุเท่านั้น

7. แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น

แนวทางการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟู ประกอบด้วย 1) ทุกภาคส่วนได้พยายามร่วมมือกัน ป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนซึ่งเป็นทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดแล้ว แต่หากยังเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้นอีก จำเป็นต้องหาทางแก้ไข จำกัดผลกระทบให้จำกัดอยู่ในวงแคบที่สุด และไม่ให้บานปลาย หรือมีการกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก โดยการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้แก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบัน คู่ขัดแย้งเข้ามาช่วยกันสร้างสันติสุข และลดค่านิยมความเชื่อที่ผิดของเยาวชน ผ่านโครงการที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้นักเรียนระหว่างสองสถาบันมีความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกัน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเปิดใจพูดคุย และหาทางป้องกันแก้ไขเยียวยา และฟื้นฟูความสัมพันธ์ 2)ระดับบุคคลมีการคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นเพื่อจำแนกแยกแยะเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำการแก้ไขโดยใช้วิธีการให้คำปรึกษาอาศัยสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษา วิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม หรือการใช้กลุ่มบำบัด ซึ่งเกิดการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกัน สร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลนั้น จำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยา ครูที่ปรึกษา หรือ บุคคลที่ได้ผ่านการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา ที่สำคัญ ต้องมีพื้นฐานบุคลิกภาพที่อบอุ่น มีจิตใจเมตตาสงสารอยากจะช่วยเหลือผู้อื่น ขบวนการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยเทคนิคจำเป็นหลายประการ 3) สร้างกลไกในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม 4) สร้างบรรยากาศให้น่าอยู่ ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ให้ความสนใจ และสามารถทำตนให้เป็นที่ปรึกษาที่พึ่งของนักเรียนได้ 5) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดความมีระเบียบวินัย และสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมไตรสิกขา ในกลุ่มเยาวชน นักเรียน 6) ผู้บริหาร ครู สร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้นักเรียนเยาวชน เกิดความภาคภูมิใจในชื่อเสียงหรือศักดิ์ศรีของสถาบันในทางที่ถูกต้อง 7) ผู้บริหาร ครูตระหนักและให้ความสำคัญในงานปกครองของสถานศึกษาโดยสนับสนุนส่งเสริมแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท 8) สถานศึกษาต้องสร้าง และปรับปรุงระบบการประสานงานระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ 9) จัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันหารือหรือกำหนดมาตรการ และการดำเนินงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างน้อยปีการศึกษาละ 2 ครั้ง เป็นต้น

8. แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธี

พุทธวิธีที่สามารถนำมาประยุกต์เป็นแนวทางสำหรับการป้องกันและแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาท คือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (อง.หกก. (ไทย) 20/89/317.) เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนการจัดการความขัดแย้ง เพราะการอบรมกาย วาจา ใจ และสติ พร้อมทั้งปัญญาให้บริบูรณ์ มีความเกื้อกูล สนับสนุนซึ่งกันและกัน คือ ศีล อันเป็นรากฐานของสมาธิ เมื่อศีลบริสุทธิ์ดีแล้วเวลาทำสมาธิจิตก็จะสงบ เมื่อจิตสงบ ปัญญา ก็จะเกิดขึ้นตามลำดับ ศีล มีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างหยาบที่บุคคลก้าวล่วง อกุศลทุจริต และแสดงออกมาให้เห็นทางกาย และวาจาให้หมดไป สมาธิมีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างกลางให้หมดไป และปัญญามีหน้าที่กำจัดกิเลสอย่างละเอียด ที่นอนเนื่องอยู่ในชั้นธสันดานให้หมดไป นอกจากนี้ ในส่วนของอุเบกขา ก็ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ศีล สมาธิ และปัญญา มีความเจริญก้าวหน้า การบำเพ็ญอุเบกขาบารมีนั้น ในส่วนของศีล ทำให้ศีลมีความบริบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะศีลเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมทางกาย และทางวาจา เพื่อสร้างเสริมชีวิตให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ปรารถนายิ่งขึ้นไป การบำเพ็ญอุเบกขาบารมีนั้น จึงต้องมีสติ สัมปชัญญะตั้งมั่น อยู่กับความมักน้อย สันโดษ การขัดเกลากิเลส และสำรวมรวมระมัดระวัง การรักษาศีลของตนให้มีความบริสุทธิ์ และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการที่จะทำให้เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ก็เพราะอาศัยปัญญาเป็นหลัก และปัญญานั้นก็ทรงชี้เกิดมีได้เพราะอาศัยองค์ประกอบ คือ การศึกษาด้วยการฟัง (สุตมยปัญญา) การคิด (จินตมยปัญญา) และการอบรมจิต (ภาวนามยปัญญา) (ที.ปา. ไทย) 11/305/271.) ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตการทำชีวิตให้มีคุณภาพ และก่อเกิดสังคมแห่งปัญญาชน

หลักธรรมไตรสิกขานี้ในแต่ละอย่างว่าการแก้ไขปัญหาในโลกปัจจุบันซึ่งได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาท 3 ระดับ คือ ความรุนแรงอย่างเบา ความรุนแรงอย่างกลาง ความรุนแรงอย่างหนัก นั้นสามารถทำได้ คือการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา และเมื่อใดที่สังคมปราศจากความรุนแรงดังกล่าวแล้ว นั้นหมายถึง การบรรลุเป็นสังคมสันติสุข รูปแบบการป้องกัน และแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ซึ่งจะมีคุณสมบัติ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธี

กิจกรรมไตรสิกขา	แนวทางการพัฒนา
<p>กิจกรรมด้าน (ศีล)</p> <p>เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสมัครสมานสามัคคี ลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น</p>	<p>การสร้างสังคมที่มีการสื่อสารความจริง อย่างปราศจากอคติ ไม่ให้ร้ายใส่ความผู้อื่น หรือสร้างความแตกแยก ไม่นำเสนอด้วยท่าทีที่แข็งกร้าว และไม่นำเสนอสิ่งที่ไร้สาระ แต่จะต้องนำเสนอสิ่งที่มีเนื้อหาสาระมีประโยชน์ เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในสังคมอย่างสุภาพและละเอียดอ่อน เป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานศีลธรรมอันดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง เป็นสังคมที่สมาชิกประกอบอาชีพที่สุจริตและมีการแบ่งปันเสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>
<p>กิจกรรมด้าน (สมาธิ)</p> <p>เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์ เพื่อพัฒนาจิตใจไม่ให้หวั่นไหว ต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจ เป็นการสร้างความเพียรเพื่อข่มอารมณ์ความโกรธที่จะนำไปสู่พฤติกรรมก้าวเหตูทะเลาะวิวาทต่อไป</p>	<p>การสร้างสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ มีความเพียรพยายามในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เป็นสังคมที่ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ปลอดภัยจากอบายมุขและยาเสพติดให้โทษ ที่เป็นตัวบั่นทอนสติสัมปชัญญะ และความสามารถของคนในสังคม รวมทั้งรู้จักเรียนรู้แก้ไขข้อผิดพลาด เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีจิตสำนึกสาธารณะ และการมีส่วนร่วมในเรื่องของสังคมอย่างตั้งงามและเหมาะสม</p>
<p>กิจกรรมด้าน (ปัญญา)</p> <p>เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต และนำไปสู่การเลิกพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทในอนาคต</p>	<p>การสร้างวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ที่ถูกต้องตามทำนอง คล่องธรรม ไม่มีความยึดมั่นทางความคิด จนทำให้เกิดความวิวาทบาดหมาง อันเนื่องมาจากเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นกัลยาณมิตร และมีวิถีคิดถูกต้องตั้งงาม มีแนวนโยบาย หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่ไม่เป็นไปในทางที่มุ่งตอบสนอง และกระตุ้นความอยากได้ใคร่มี ไม่สร้างความคิดมุงร้าย หรือความเกลียดชังแบ่งแยก ไม่เบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น แต่ให้เป็นไปเพื่อไม่ตกเป็นทาสหรือหมกมุ่นในความสุขจากสิ่งปรนเปรอทั้งหลาย เป็นไปเพื่อความรักความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนในสังคม และช่วยเหลือ</p>

กิจกรรมไตรสิกขา	แนวทางการพัฒนา
	ผู้ที่ทุกข์ยากหรือด้อยโอกาส

จากตาราง 4.2 ข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ทรงใช้หลักการ หรือ หลักธรรมเพียงข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้นแก้ไขปัญหา หากแต่ปรากฏว่าพระพุทธองค์ได้ทรงใช้หลักธรรมอื่น ๆ มาสนับสนุนและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอีกด้วย ได้แก่ 1) หลักอริยสัจสี่ 2) หลักขันติธรรม 3) หลักสามัคคีธรรม 4) หลักไตรสิกขาสาม 5) หลักวจีสัจจวิธี 6) หลักพละสี่ 7) หลักพรหมวิหารสี่ 8) หลักฆราวาสธรรมสี่ 9) หลักสังคหวัตถุสี่ 10) หลักจักรวรรดิวัตร ห้า, สิบสอง 11) หลักสาราณียธรรมหก 12) หลักโยนิโสมนสิการสิบ และ 13) หลักกาลามสูตรสิบ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า พุทธวิธีการแก้ไขปัญหาคาระทะเลาะวิวาทของเยาวชนด้วยหลักธรรมมีหลากหลายแนวทาง ประกอบด้วย 1) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการลงโทษ 2) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการบัญญัติพระวินัย 3) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการพึ่งพาตนเอง 4) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการใช้อิทธิปาฏิหาริย์ 5) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการวางตัวเป็นกลาง 6) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการใช้อิทธิปาฏิหาริย์ 7) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการเผชิญหน้า 8) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการหลีกเลี่ยง 9) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการเจรจา 10) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการประนีประนอม 11) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการให้รางวัล 12) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการใช้อุทิศโลบาย 13) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการพิสูจน์ความจริง 14) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการใช้อิทธิปาฏิหาริย์ 15) วิธีการแก้ไขปัญหโดยการใช้อิทธิปาฏิหาริย์และ วัฒนธรรม

โดยสรุป คือ พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนอยู่มากมาย มีคัมภีร์ที่รักษาหลักธรรมไว้มากจนไม่สามารถจะศึกษาให้จบสิ้นได้ชีวิตเดียว "ไตรสิกขา" ถือว่าเป็นคำสอนหลัก หรือเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา คือเป็นเรื่องที่แนบสนิทกับชีวิตของคนเราในทุกแง่มุมเพราะไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) สมควรได้รับการเอาใจใส่ศึกษาอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ และปฏิบัติตามเท่าที่จะสามารถทำได้ เป็นการสั่งสมบารมีเพื่อความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ หลุดพ้นจากทุกข์เป็นจุดหมายปลายทางอันถือว่าเป็นจุดหมายสูงสุดแห่งการปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนา

4.3 ผลการประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาคาระทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติ ผลการประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธี (n=65)

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D. _D	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนการทดลอง	2.50	0.06	1.04	0.07	118.74 *	<0.0001
หลังการทดลอง	3.54	0.04				

จากตารางที่ 4.3 แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 65 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนา รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธี จำนวน 20 รูป/คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi techniques) โดยพิจารณาจากการเลือกตามระดับของความเหมาะสมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งมีเกณฑ์ของไลเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale) ซึ่งกำหนดค่าระดับคะแนนช่วงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ มีความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้เกิดในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้เกิดในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้เกิดในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้เกิดในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิต้องการให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่ารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธี ประกอบด้วย 8 ด้าน 65 ข้อ มีความเหมาะสม จะเห็นว่าค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 2.50$ และ $\bar{X} = 3.54$ ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนทดลองและหลังทดลอง พบว่า สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เพื่อสร้างรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธี จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาเอกสารหลักฐานซึ่งเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อนำไปใช้วิเคราะห์และอภิปรายผลร่วมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร (Population) คือ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) กลุ่มที่ 2 เยาวชนนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดมหาสารคาม) เฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1) การสร้างและพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พบว่า มี 2 สาเหตุหลัก คือ ปัจจัยส่วนบุคคลหรือปัจจัยภายใน คือ สาเหตุที่เกิดจากตัวของเยาวชนเอง และปัจจัยสภาพแวดล้อม หรือปัจจัยภายนอก พบว่า มี 6 สาเหตุ ได้แก่ 1) สถาบันครอบครัว 2) สภาพแวดล้อม ชุมชน และสังคม 3) สถาบันการศึกษา 4) กลุ่มเพื่อนพ้อง 5) กระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ 6) สื่อสังคมออนไลน์

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธรูวิธีตามหลักไตรสิกขา พบว่า ประกอบด้วย 8 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน) 2) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง 3) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา 5) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย 6) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ 7) แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟู

ภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น 8) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล

พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีบทบาท และอิทธิพลสูงยิ่งต่อตัวเยาวชน สถาบันครอบครัว ควรดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ให้ความรักความเมตตา คอยสอดส่อง ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และในขณะเดียวกันสถานศึกษาก็ต้องคอยกำกับดูแลใกล้ชิด ไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างครู การให้ความรู้ความเข้าใจในด้านจิตวิทยาวัยรุ่นสำหรับครู และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีของวัยรุ่น เช่น การให้คำปรึกษา และกิจกรรมสันทนาการสำหรับวัยรุ่น

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง

พ่อแม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เคารพกฎหมาย และศีลธรรม สมาชิกในครอบครัวมีการเอื้อเฟื้อ สร้างความอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร เช่น มีการพูดคุย ปรึกษาหารือแก้ปัญหาาร่วมกัน เมื่อทำผิดให้อภัย ให้กำลังใจและโอกาสปรับปรุงตัว การอบรมสั่งสอนให้หลีกเลี่ยงการทำผิด ไม่ทะเลาะทำร้ายร่างกายกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น และให้ความยุติธรรม รวมถึงการจัดการด้านสื่อต่าง ๆ เช่น จำกัดการใช้เวลาในการใช้เครื่องมือสื่อสาร มือถือสมาร์ตโฟน เกม ห้ามปรามลูกดูภาพยนตร์ หรือคลิปวิดีโอที่ใช้ความรุนแรง หรือมีภาพการใช้อาวุธ และร่วมพูดคุยกัน ช่วยกันคิดวิเคราะห์หาเหตุผล อย่างมีวิจารณญาณ เป็นตัวอย่างที่ดีในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เมื่อไม่พอใจลูก ไม่ควรทำร้ายร่างกาย ตบตี หรือบีบบังคับลูกอย่างแรง เมื่อมีความขัดแย้ง หรือเกิดการทะเลาะกันต้องพยายามระงับ และควบคุมอารมณ์ สอนให้บุตรหลานรู้ว่าอารมณ์โกรธเป็นสภาพอารมณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ต้องแสดงออกในด้านที่ถูกต้อง และบอกเล่าให้รู้โทษของการใช้ความรุนแรงและต้องรู้จักควบคุมความโกรธให้ได้ ส่งเสริมการสร้างมิตรภาพที่รู้จักถึงถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกาย ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันกันส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกาย และจิตใจ

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม

องค์กรทางศาสนามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมขัดเกลาจิตใจอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และควรส่งเสริมให้มีหลักสูตรด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อรวมเป็นองค์กรกลางควบคุมจรรยาบรรณเยาวชน มีหน้าที่ศึกษา ควบคุม แก้ไข ปัญหาเด็กเยาวชนก่อเหตุทะเลาะวิวาท เพื่อป้องปราม และแก้ไขอย่างทันท่วงที สื่อมวลชนให้ความสำคัญโดยช่วยกันเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของเยาวชนออกสู่สาธารณะ มาตรการการสอดส่อง ดูแล เสนอแนะ การจัด

กิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันเชิงศูนย์การค้าที่เยาวชนหรือวัยรุ่น จะมีส่วนเข้าร่วมรวมตัวจำนวนมาก ๆ ให้เป็นไปโดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อย และมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการก่อเหตุกระทบกระทั่งระหว่างกันได้

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา กำกับดูแลให้การบริหารงานของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ เช่น กิจกรรมนักศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีมาตรการประเมินความเสี่ยง คาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่ากิจกรรมใดที่จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทของนักเรียนต่างสถาบัน และควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ด้านการกีฬา นันทนาการ การออกกำลังกายอาสาพัฒนา ค่ายอบรมพัฒนาคุณธรรม เยาวชน เป็นต้น เครื่องแบบของนักเรียน นักศึกษา ควรให้แต่งเหมือนกันทุกสถาบัน และไม่ควรมีเครื่องหมายพิเศษประดับ ควรมีมาตรการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่โรงเรียนที่มีการบริหารจัดการที่ดี นักเรียนมีคุณธรรม จรรยาบรรณดี ไม่เคยมีปัญหาการทะเลาะวิวาท ให้เป็นโรงเรียนดีเด่น มีมาตรการลงโทษที่เหมาะสม เช่น ว่ากล่าวตักเตือน ทำภาคทัณฑ์ หรือการลงโทษอื่น ๆ กับเยาวชนที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน เพื่อเป็นการป้องปรามลดปัญหาการทะเลาะวิวาท แต่ควรหลีกเลี่ยงวิธีการลงโทษที่รุนแรง และ/หรือการประจาน เพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ครูเข้มงวดกวด และเอาจริงเอาจังกับนักเรียนมากขึ้นจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาวัยรุ่น และปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและบ้านอย่างต่อเนื่อง มีระบบการคัดกรอง และทำแผนแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล สร้างเครือข่าย Social Network ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจ จริงใจ และให้การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาทุกระดับและทุกรูปแบบ การจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์และเหมาะสม ให้ความรู้ถึงโทษของการทะเลาะวิวาท เช่น กิจกรรมพัฒนาความรู้ในการป้องกันการทะเลาะวิวาท สถานศึกษาเข้มงวดกวดขันในด้านระเบียบวินัย และความประพฤติของนักเรียน มีการกำหนดแผน และวิธีการป้องกันการก่อความไม่สงบ และการทะเลาะวิวาทตลอดจนการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบเหตุ รวมทั้งการตรวจค้นการพกพาอาวุธ และควรจัดให้มีครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาให้เพียงพอ และเพิ่มบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนมากขึ้น กำชับให้นักเรียนพกพาบัตรประจำตัว ตลอดจนจัดทำแฟ้มประวัติของนักเรียน รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียนอย่างใกล้ชิด ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดมาตรการ ในการป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาท โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม ควรพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดตามระเบียบ และตามความหนักเบาตามแต่กรณี ทั้งนี้ ควรเน้นวิธีการลงโทษเชิงจิตวิทยามากกว่า การใช้วิธีการที่รุนแรง ยึดถือและปฏิบัติตามประกาศของกระทรวง ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมาย ผู้บริหาร ครู ควรให้คู่กรณีได้พบปะเพื่อทำความเข้าใจในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนทำ

กิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ต้องจัดให้บริการด้านสุขภาพจิต พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แก่นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองอย่างมีระบบ ควรให้บริการด้านสุขภาพจิตแก่เยาวชน

ควรมีโครงการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตร ค่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การฝึกบริหารจิตเจริญปัญญา การนิมนต์พระสอนศีลธรรมไปทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา การมีครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยาประจำสถานศึกษา เป็นต้น

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย

มีเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่รับผิดชอบโดยตรง ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว และเอาจริงเอาจัง เพิ่มบทลงโทษการพกพาอาวุธ ทั้งเยาวชน และผู้ปกครองให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น การบังคับใช้กฎหมายให้ศักดิ์สิทธิ์ ต้องเข้มแข็งตลอดเวลา อย่างต่อเนื่อง ในเรื่องการห้ามพกพาอาวุธ การจำหน่ายสุรา ยาเสพติด การรวมตัวกันในที่สาธารณะจำนวนเกินกว่าที่กฎหมาย กำหนด หากฝ่าฝืนต้องจับกุมดำเนินกรอย่างเฉียบขาดโดยพลัน

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์

การลบโพสต์ และช่วยกันรายงานไปทางระบบว่าข้อความนั้นเป็นข้อความที่ไม่ปลอดภัย (Spam) เพื่อให้ระบบลบข้อมูลออกไปจากระบบโดยอัตโนมัติ ไม่เปิดรับข่าวสารออนไลน์ จากทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นทั้งในโลกออนไลน์ และในโลกแห่งความเป็นจริง และเลือกที่จะไม่เปิดรับข่าวสารจากโลกออนไลน์ด้วยการตั้ง Facebook ให้เป็นส่วนตัว มีเพียงเฉพาะเพื่อนเท่านั้นที่สามารถโพสต์ หรือแสดงโพสต์ต่าง ๆ ให้เห็นได้

แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท

ทุกภาคส่วนได้ร่วมมือกัน ป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนซึ่งเป็นทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดแล้ว มีโครงการที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้นักเรียนระหว่างสองสถาบันมีความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกัน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเปิดใจพูดคุยและหาทางป้องกันแก้ไขเยียวยา และฟื้นฟูความสัมพันธ์ในระดับบุคคลมีการคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นเพื่อจำแนกแยกแยะเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำการแก้ไขโดยใช้วิธีการให้คำปรึกษาอาศัยสัมพันธ์ภาพที่ตระหว่งผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษา มีนักจิตวิทยา ครูที่ปรึกษา หรือ บุคคลที่ได้ผ่านการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา ขบวนการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ สร้างกลไกในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม สร้างบรรยากาศให้น่าอยู่ ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ให้ความสนใจ และสามารถทำตนให้เป็นที่ปรึกษาที่พึ่งของนักเรียนได้ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดความมีระเบียบวินัย และสร้างคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมไตรสิกขา ในกลุ่ม

เยาวชน นักเรียน ผู้บริหาร ครู สร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้นักเรียนเยาวชน เกิดความภาคภูมิใจในชื่อเสียงหรือศักดิ์ศรีของสถาบันในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ตระหนักและให้ความสำคัญในงานปกครองของสถานศึกษาโดยสนับสนุนส่งเสริมแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท จัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันหารือหรือกำหนดมาตรการ และการดำเนินงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทอย่างน้อยปีการศึกษาละ 2 ครั้ง เป็นต้น

แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธี

กิจกรรมด้าน (ศีล) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสมัครสมานสามัคคี ลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น

กิจกรรมด้าน (สมาธิ) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์ เพื่อพัฒนาจิตใจไม่ให้หวั่นไหว ต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจ เป็นการสร้างความเพียรเพื่อข่มอารมณ์ความโกรธที่จะนำไปสู่พฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทต่อไป

กิจกรรมด้าน (ปัญญา) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต และนำไปสู่การเลิกพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทในอนาคต

5.1.2) การประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี พบว่า สูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายเกี่ยวกับรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

5.2.1 การสร้างและพัฒนา รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล (เยาวชน) การรู้เท่าไม่ถึงการณ์การมีประสบการณ์การทะเลาะวิวาทในอดีตต้องการแก้แค้น การขาดเป้าหมายในชีวิต การขาดความตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง การเห็นแก่ตัว การหึงหวงเรื่องชู้สาว และการถูกทำให้เสียหน้านับเป็นความบกพร่องภายในจิตใจทำให้เกิดความผิดปกติด้านบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัย รวมทั้งแรงขับของฮอว์โมนในขั้นตอนการพัฒนาการช่วงวัยรุ่นที่มีคำจำกัดความว่า (โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันท์, 2548) โดยปกติแล้ววัยรุ่นมักมีความปรารถนาอย่าง

รุนแรง ขาดความยั้งคิด อารมณ์วู่วามเปลี่ยนแปลงขึ้นลงง่าย ชอบทำอะไรตามใจตนเอง ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง (วิชา มหาคุณ, 2551) ส่วนวัยรุ่นที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น เปรียบเสมือนต้นไม้ที่เติบโตมาโดยไร้รากแก้ว คือ ไม่ได้รับการปลูกฝัง อบรมสั่งสอน เรื่องหลักคุณธรรม ศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือศีล 5 ที่เป็นหลักพื้นฐานของชีวิต (พระมหามนตรี ประทุมวรรณ, 2551) เยาวชนกลุ่มนี้มักมีปัญหาด้านภูมิหลังชีวิต ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีลักษณะมุ่งมั่นคาดหวังวางแผนชีวิตในอนาคตค่อนข้างต่ำ ถูกกระตุ้นให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทได้ง่าย (สุภาพร อาจเดช, 2555) ทั้งนี้รวมถึงการมีความต้องการศักดิ์ศรี และการยอมรับซึ่งเป็นการต้องการขั้นที่ 4 ตามทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ Maslow's Hierarchy of Needs

5.2.2 การประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้องของรูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี อภิปรายผลว่า แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง สอดคล้องกับ ยิ่งภัสสร พิมสัย (2555) เห็นว่า การป้องกันปัญหาทะเลาะวิวาทต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อน บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีเวลาให้กัน สอนให้เคารพกฎหมายและศีลธรรม สมาชิกในครอบครัวมีการเอื้อเพื่อ สร้างความอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร มีการพูดคุย ปรึกษาหารือ แก้ปัญหาพร้อมกัน เมื่อทำผิดให้อภัย ให้กำลังใจ และโอกาสปรับปรุงตัว สอนให้หลีกเลี่ยงการทำผิด ไม่ทะเลาะทำร้ายร่างกายกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น และให้ความยุติธรรม โดยคนที่ใกล้ชิด คือ พ่อ แม่ บุคคล และสิ่งแวดล้อมในครอบครัวมีอิทธิพลครอบงำต่อตัวตน พฤติกรรม และการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของเยาวชน (พรชัย ชันตี, 2553) พ่อแม่มีบทบาท และหน้าที่สำคัญในการช่วยลูกให้พ้นจากวงจรความรุนแรง วิธีการง่ายๆ แต่ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คือ พูดคุยเกี่ยวกับการลดหรือกำจัดความรุนแรง การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธี เปิดโอกาสหรือพยายามเสริมสร้างความไว้วางใจทำให้ลูกสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้เมื่อมีความไม่สบายใจ ถือเป็นหน้าที่ต้องจับตามองสังเกต และรีบพูดคุยกับลูกเมื่อเริ่มมีสัญญาณของความผิดปกติ ในการจัดการด้านสื่อต่าง ๆ สิ่งที่คุณแม่ควรทำ คือ จำกัดการใช้เวลาในการเล่นมือถือ สมาร์ทโฟน เล่นเกม ให้ไม่เกินวันละสอง ชั่วโมง ห้ามปรามลูกดูภาพยนตร์ หรือคลิปวิดีโอที่ใช้ความรุนแรง หรือมีภาพการใช้อาวุธ แต่ถ้าห้ามไม่ได้ผู้ปกครองควรอยู่ด้วย และร่วมพูดคุยกัน ช่วยกันคิดวิเคราะห์หาเหตุผล วิพากษ์ วิचारณ์หาวิธีการแก้ไขปัญหา และต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันโดยไม่ใช้ความรุนแรง เมื่อมีความขัดแย้ง หรือเกิดการทะเลาะกันต้องพยายามระงับ และควบคุมอารมณ์ ใช้เวลาทบทวน และคิดค้นหาวิธีรับมือกับความรู้สึกโกรธของตัวพ่อแม่เองก่อน ร่วมกันคิดวิเคราะห์เลือกทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดและสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน โดยแน่ใจว่าลูกๆ เข้าใจกฎเกณฑ์ และผลที่จะตามมาหากกระทำผิด ติดตามดูแลให้ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด ห้ามพกพาอาวุธเด็ดขาดเพราะถ้าอนุญาต หรือไม่ใส่ใจห้ามปรามเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ใช้ความ

รุนแรงได้ง่ายขึ้น ปิดโอกาสการเข้าถึงอาวุธต่าง ๆ โดยเฉพาะปืนที่ต้องเก็บไว้อย่างมิดชิด และต้องคอยบอกย้ำเตือนให้อยู่ให้ห่างเหตุการณ์ความรุนแรง หรือสถานการณ์ที่มีการทะเลาะวิวาทของเพื่อนในสถานศึกษา และในละแวกบ้านของตนเอง สอนให้ลูกรู้ว่าอารมณ์โกรธเป็นสภาพอารมณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ต้องแสดงออกในด้านที่ถูกต้อง และบอกเล่าให้รู้โทษของการใช้ความรุนแรง และต้องรู้จักควบคุมความโกรธให้ได้เสียก่อนที่จะไปจัดการเรื่องอื่น (Swanson, et.al, 2010) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องอบรมให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเพื่อเพิ่มการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกายทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกายและจิตใจ ให้ลูกรู้จักควบคุมตนเอง มีกิจกรรมที่ดีในครอบครัวให้มากขึ้น ทำซ้ำ ๆ จนเกิดความเคยชิน การจัดกิจกรรมครอบครัวอบอุ่น โดยสถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานช่วงวัยรุ่น และการปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองให้มาก (สุดาพร สิ้นประสงค์, 2550)

3) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและสิ่งแวดล้อม อุปนิสัย (Traits) อันเป็นพื้นฐานโครงสร้าง และพลวัตของบุคลิกภาพที่เกิดจากลักษณะนิสัย หรือความเคยชินซ้ำ ๆ โดยอุปนิสัยที่โดดเด่นนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) และพลังกดดันทางสังคม (Social Pressure) (Gordon Allport, 1955 อ้างถึงใน Hergen hahn, & Olson, 2007) โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมและสังคมที่มีแหล่งอบายมุขอยู่รอบ ๆ เช่น ศูนย์การค้า ตลาดนัด ร้านจำหน่ายสุรา บุหรี่ (ศศิวิมล ทองกลม, 2553) รวมทั้งอิทธิพลทางสังคมเมืองที่ต้องเร่งรีบ และมีการแก่งแย่งแข่งขันตลอดเวลา ขาดพลังชุมชนที่เคยเป็นพลังคุ้มครอง และช่วยเหลือแบ่งปันประคับประคองกัน ต่างคนต่างอยู่ ชุมชนไร้ระเบียบวุ่นวายสับสน ที่อยู่อาศัยเป็นแหล่งมั่วสุม มีการทะเลาะวิวาท อาชญากรรม และการแพร่กระจายของสุรา และยาเสพติด (เอกสมาน สุนทรกุล, 2554) ส่งผลกระทบ และสร้างแรงกดดันให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมความก้าวร้าวรุนแรงมากขึ้น (สกา ชูพิกุลชัย ซปีล์มันน์, 2548)

4) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา เป็นการป้องกันที่สำคัญและตรงจุดที่สุด จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Bandura' Social Learning Theory ที่ได้อธิบายว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดโดยการเรียนรู้จากคนอื่น ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อนและวัฒนธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมทางสังคมของ เฮอร์ชชี (Travis Hirschi, 1989 อ้างถึงใน พรชัย ชันตี, 2553) ที่เชื่อว่าผู้กระทำความผิดมีความรู้สึกในจิตใจอยากจะทำผิด แต่ถ้าหากการควบคุมทางสังคมมีประสิทธิภาพเพียงพอจะไม่กระทำความผิดขึ้น ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องพยายามสร้างปัจจัยและเงื่อนไขที่จะผูกมัดให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม คือ มีความผูกพัน (Attachment) ความเชื่อ (Belief) และการผูกมัด (Commitment) กับบุคคลหรือสถาบัน อันเป็นที่รักเคารพและเชื่อมั่นศรัทธา (อึ้งฉวนพ ชูบำรุง และอุนิษา เลิศโตมรสกุล, 2555)

การช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู และเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็น และจะช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ ด้วยการช่วยสังเกตและติดตามการก่อเหตุ ได้จากสีหน้าท่าทางที่แสดงความโกรธแค้น เจตคติส่วนตัว เยาวชนมักจะเป็นคนโกรธง่ายมีความอดทนต่อการยั่วยุด่า ไม่สามารถควบคุมอารมณ์โกรธ อาจเป็นผลจากเป็นผู้ถูกทำร้ายทางร่างกายมาก่อน เกิดบาดแผลทางจิตใจ เก็บกด และสุดท้ายก็จะระเบิดอารมณ์ออกมา มีความเพียรพยายามต่ำ ขาดความยืดหยุ่นกับชีวิต ไม่สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริง ในบางครั้งเมื่อได้รับความไม่ยุติธรรมจริง หรือคิดว่าตนเองเป็นฝ่ายถูกจะฝังใจ และไม่ให้อภัยกับผู้ที่ทำให้เธอ (Injustice collector) มักมีความหดหู่ วิตกกังวล มีความเครียด เป็นโรคซึมเศร้า มีสีหน้าบูดบึ้ง อารมณ์ขุ่นมัว มองชีวิตและมีความคิดในแง่ลบ อีกลักษณะหนึ่ง คือ มีการหลงตัวเองเกินไปคิดว่าตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง และอยู่เหนือผู้อื่น ไม่สนใจความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น เป็นคนอ่อนไหวง่ายหรือในทางตรงกันข้ามจะทำได้เป็นคนไม่รู้ร้อนรู้หนาวเพื่อตอบโต้การถูกดูถูกเหยียดหยามจากผู้อื่น ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม มีการแสดงออกมาโดยการขีดเขียน งานศิลปะ การพูดจาโต้ตอบปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการแสดงความคิดเห็นในการสนทนา ส่วนมากมักแสดงออกมาในรูปสโลแกน รอยสัก เครื่องประดับ บางคนมองการกระทำของคนอื่นเป็นเรื่องขบขัน มีการหยอกล้อและกระทำต่อผู้อื่นอย่างหยาบคายโดยไม่สนใจและไม่รับรู้ว่าผู้อื่นจะเจ็บปวดหรือกระทบกระเทือนจิตใจ มีมุมมองกับความรุนแรงและการทะเลาะวิวาทในแง่บวก มักจะนิยมยกย่องผู้ที่กระทำรุนแรง ชื่นชอบ หลงใหล คลั่งไคล้ความรุนแรงทั้งจากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นด้านความรุนแรง ความเกลียดชัง การใช้อาวุธ และการมีอำนาจ จะมีการเลียนแบบพฤติกรรมรุนแรง โดยแสดงออกมาทางงานอดิเรกและกิจกรรม มักใช้เวลาว่างหมกมุ่นอยู่กับความรุนแรง ชอบค้นคว้าหาข้อมูลในเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง และบันทึกเก็บสะสมไว้ มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ร้าย มีแนวโน้มการก่อเหตุ รวมทั้งจะหมกมุ่นยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท ชอบมั่วสุมอยู่กับเพื่อนเพื่อฝึกฝนหรือศึกษาความรุนแรง ไม่เข้าเรียน ไม่ทำการบ้าน ไม่ใช้เวลากับครอบครัว หรือเพื่อนที่ดีและไม่ยอมทำสิ่งที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ (Swanson, et al, 2010)

5) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการยุติธรรม และกฎหมาย ทฤษฎีป้องกันหรือการยับยั้งชั่งใจ ได้อธิบายว่า กระบวนการตัดสินใจของคนต่อกระทำผิดกฎหมาย มีหลักการสำคัญ คือ อาชญากรจะเป็นคนที่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการถูกจับกุม เขาจะไม่กระทำผิดถ้าหากมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด บทลงโทษที่รุนแรงและเด็ดขาด หรือเห็นว่าโอกาสในการกระทำผิดสำเร็จมีน้อย (พรชัย ชันตี, 2553) ทั้งนี้ การป้องกันปัญหาต้องอาศัยความจริงจัง และต่อเนื่องของผู้จัดระเบียบสังคมที่ต้องมีบทลงโทษรุนแรงให้เกิดความเกรงกลัว (อิติพงษ์ สุทธิรัตน์, 2550) กฎหมายที่จะมาบังคับใช้กับเยาวชนที่ทำความผิดยังมีช่องโหว่อยู่ บทลงโทษ สำหรับเด็ก และเยาวชนนั้นยังไม่รัดกุมเพียงพอ และยังมีข้อยกเว้นสำหรับเด็ก และเยาวชนที่มีอายุสิบห้าปี แต่ไม่เกินสิบแปดปีที่กระทำผิดแต่ได้รับโทษเพียงกึ่งหนึ่ง หรือ

ขึ้นอยู่กับดุลนิจของศาล ทั้ง ๆ ที่ได้กหรือเยาวชนในช่วงอายุดังกล่าวกระทำผิดมากที่สุด ดังนั้น ควรเพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษการพักพาวาวุธไปในที่สาธารณะที่ยังเป็นชนิดลหุโทษควรเพิ่มบทลงโทษการพักพาวาวุธให้รุนแรงขึ้นและให้ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบด้วย (นิตยา อุดร และคณะ, 2554)

6) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์ เยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และมีแนวโน้มเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทมักจะชื่นชอบ ติดตามข่าวที่เกี่ยวกับการยกพวกตีกันและข่าวที่มีเนื้อหาความรุนแรงจากสื่อ และคลิปวีดิโอทางโทรศัพท์มือถือที่ส่งต่อ ๆ กันในกลุ่มเพื่อนๆ ส่งอิทธิพลต่อเจตคติและเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมจนคุ้นเคยและถูกปลูกฝังให้เกิดค่านิยมใช้ความรุนแรง (ศรัณญา อชิติตะ, 2553) และยิ่งถ้าหากผู้ผลิตสื่อที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมนำเสนอข่าวสารเชิงลบช่วย จะส่งอิทธิพลกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความชื่นชอบและกระทำความรุนแรงตามอย่างมากยิ่งขึ้น (สภา ชูพิกุลชัย ซปีลมันน์ และคณะ, 2553)

7) แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น หากทุกภาคส่วนได้พยายามร่วมมือกันป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาซึ่งเป็นทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดแล้ว แต่หากยังเกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้นอีก จำเป็นต้องหาทางแก้ไขจำกัดผลกระทบให้จำกัดอยู่ในวงแคบที่สุดและไม่ให้บานปลาย หรือมีการกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก โดยการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้แก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ในการสร้างสันติสุข และลดค่านิยมความเชื่อที่ผิดของเยาวชน ผ่านโครงการที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้นักเรียนระหว่างสองสถาบันมีความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกัน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเปิดใจพูดคุยและหาทางป้องกันแก้ไขเยียวยา และฟื้นฟูความสัมพันธ์ (ฐิติพร ศักดิ์ณรงค์, 2554) สำหรับระดับบุคคลมีการคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นเพื่อจำแนกแยกแยะเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำการแก้ไขโดยใช้วิธีการให้คำปรึกษา (Counseling) ที่อาศัยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษาวิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มหรือการใช้กลุ่มบำบัด (Group Therapy) ซึ่งเกิดการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อกัน สร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ด้วยเหตุผล คือ การมีความหวัง (Hope) มีความเป็นสากล (Universality) ทำให้เกิดรู้สึกในคุณค่าของตนเอง มีการแบ่งปันข้อมูล สมาชิกกลุ่มมีโอกาสแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือกันผ่านกิจกรรม มีการคำนึงถึงความสุขของคนอื่นก่อน การพูดคุยจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในจิตใจสมาชิกเพราะการช่วยเหลือผู้อื่นจะช่วยเสริมสร้างการตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเองเพิ่มมากขึ้น เกิดการพัฒนาเทคนิคทางสังคม เกิดพฤติกรรมเลียนแบบได้ระบายความรู้สึก ในทางลบ เช่น ไม่สบายใจ วิตกกังวล กลัว ให้เพื่อนหรือผู้อื่นซึ่งเข้าใจถึงความทุกข์ที่ได้รับฟังและช่วยกันติดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยทางด้านการดำรงอยู่มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง ขจัดความรู้สึกโดดเดี่ยวและการหดกำลังใจที่ปรากฏออกมาในกลุ่มบำบัด กลุ่มจะช่วยกันพูดคุยเรื่องการดำเนินชีวิต มีความเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความรู้สึกดีเพราะได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน มีการเรียนรู้การมีสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ และในกลุ่มจะเป็นที่ปลอดภัยที่จะพัฒนาการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (สมภพ เรื่องตระกูล, 2551) สำหรับการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลนั้น จำเป็นต้องใช้นักจิตวิทยา ครูที่ปรึกษา หรือบุคคลที่ได้ผ่านการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา ที่สำคัญ ต้องมีพื้นฐานบุคลิกภาพที่อบอุ่น มีจิตใจเมตตาสงสารอยากจะช่วยเหลือผู้อื่น ขบวนการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยเทคนิคจำเป็นหลายประการ (วิชา มหาคุณ, 2551) ในทางปฏิบัติขณะนี้มีการขบวนการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลทั้งตัวนักเรียนและผู้ปกครองตามวิธีการของศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม ในศาลายาวชนและครอบครัวทั่วประเทศ วิธี Satir Model เพื่อแก้ไขและฟื้นฟูสภาวะจิตใจทั้งผู้ถูกรักษาและผู้กระทำไปพร้อม ๆ กัน วิธีการนี้มีจุดเด่นที่มีความคิดเชิงบวก ในการแก้ไขบำบัด โดยทำให้ผู้รับการแก้ไขบำบัดเกิดความเข้าใจธรรมชาติ และพยายามปรับตัวของตนเอง ช่วยให้เกิดความมั่นใจและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง มีความเข้มแข็งของจิตใจและเกิดความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ความคิด และพฤติกรรมของตัวเอง แต่ทั้งนี้ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ หรือจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา ต้องเป็นผู้มีความรู้ และมีประสบการณ์เป็นผู้ดำเนินการ (นงผกา ลิมสุวรรณ, 2556)

8) แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธีตามหลักไตรสิกขา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จิรเดช เกตุประยูร (2556) และพระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโธ (2561) เห็นว่า รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ มีเป้าหมายเพื่อลดพฤติกรรมความก้าวร้าว ของเยาวชน ด้านกาย วาจา และใจ ภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น สมาธิ เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์เพื่อพัฒนาจิตไม่ให้หวั่นไหวต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบ รู้จักข่มอารมณ์ความโกรธได้ และปัญญาเป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์และกล้าตัดสินใจแก้ปัญหาในทางการดำเนินชีวิตโดยปราศจากความก้าวร้าว

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทะเลาะวิวาท ควรให้ความสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้าง สนับสนุน หรือป้องกันและแก้ไขปัญหามาแต่ละปัจจัยดังกล่าว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้อำนวยการสถานศึกษา ควรมีนโยบายและสนับสนุนให้ครูนำรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาการทะเลาะวิวาท มาบูรณาการให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชน ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทและด้วยตัวแปรต่าง ๆ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). วัยเด็กและวัยรุ่นในยุคไทยาภิวัตน์ : ปัญหาทางเลือกทางออก. เอกสารประกอบการประชุมคณะรัฐมนตรี เรื่องความเห็นชอบโครงการเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชาติ, หน้า 53.
- ฐิติพร ศักดิ์ณรงค์. (2554). การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้แก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิตพงษ์ สุทธิรัตน์. (2550). ทศนคติที่มีต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบันของนักเรียนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา.(วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต) (การจัดการสื่อสารภาครัฐและเอกชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- นางพาง ลีสมสุวรรณ. (2556). ชาเทียร์ จิตบำบัดและการพัฒนาตนเอง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นพดล กรรณิกา. (2552). สถานการณ์การใช้ความรุนแรงในกลุ่มเด็กและเยาวชน. ศูนย์วิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. ค้นเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/524293>
- นิตยา อุดร และคณะ. (2554). มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทในระดับอาชีวศึกษา. งานวิจัยสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- พรชัย ชันดี. (2553). ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548).ศึกษาฝึกฝนพัฒนาดน ให้สูงสุด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- พระมหาจักรพันธ์ จุกกวโร (ม.ป.ป.). ไตรสิกขากับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ. ค้นเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.mcutak.com/default>.
- พระมหามนตรี ประทุมวรรณ. (2551). การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นมาตรการป้องกันและลดวิกฤตปัญหานักเรียนตีกัน. (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ยิ่งภัสสร พิมพ์สัย. (2555). ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. งานวิจัย ว.เทคนิคดอนเมือง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กรุงเทพฯ: วี.ทีซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- วิชา มหาคุณ. (2551). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการสร้างเครือข่าย-การส่งต่อ-การติดตามและประเมินผล เด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- วิชา มหาคุณ. (2551). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการสร้างเครือข่าย-การส่งต่อ-การติดตามและประเมินผล เด็กเยาวชน ครอบครัว ชุมชนและสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศรัณญา อิชิตะ. (2553). การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่น. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิวิมล ทองกลม. (2553). ดัชนีชี้วัดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมทรัพย์ สุขอนันต์, “วัยใส วัยเสี่ยง วัยวุ่น วัยแห่งความเสี่ยง”, เอกสารในการอบรม เรื่องแนวทางด้านจิตวิทยาชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น : การให้ความรู้ผู้ประกอบการเพื่อป้องกันปัญหาวัยรุ่น เสนอที่มหาวิทยาลัยศิลปากร, 24 กรกฎาคม 2546 . (อัดสำเนา). หน้า 20.
- สมพงษ์ จิตระดับ, เด็กไทยพันธุ์ใหม่เติบโตมาจากวัตถุนิยม เพศเสรี ยาเสพติด, (ม.ป.ท.), (อัดสำเนา), 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560– 2564). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุดาพร สีนประสงค์. (2550). สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา ระดับอาชีวศึกษาประเภทช่างอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สุภาพร อาจเดช. (2555). *เอกสารประกอบการประชุมพิจารณาของคณะกรรมการการศึกษาสภา ผู้แทนราษฎร*. ชุดที่ 24 ครั้งที่ 35 วันที่ 27 มิถุนายน 2555 เรื่อง ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียน นักศึกษา.
- โสภา ชูพิกุลชัย ชปัลมันท์. (2548). บุคลิกภาพและพัฒนาการแนวโน้มสู่การมีพฤติกรรมปกติหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อัญญา ชูบำรุง และอุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2555). อาชญากรรมและอาชญาวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกสมาน สุนทรกุล. (2554). องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. การประชุมวิชาการเสนองานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 23 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ระหว่างวันที่ 23 – 24 ธันวาคม 2554.
- Hergenhahn, B. R., & Olson, M. H. (2007). *An Introduction to Theories of Personality* (Seventh Edition). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Joyce and M. Weil. (1986). *Model of Teaching*. 3rd. Prentice-Hall, New York.

- Keeves, John P. (1988). "Models and Model Building". in Keeves, John P.(editor).Educational Research, Methodology, and Measurement : An International Handbook. U.K: Pergamon Press.
- Keeves, P. J. (1988). Educational research methodology, and measurement: An international handbook. Oxford, England: Pergamon Press
- Krejcie, R.V., and Morgan D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Psychological measurement : 607-610
- Swanson, C. R., Chamelin, N. C., Territo ,L., & Taylor, R. W., (2010). Criminal Investigation Ninth 9th Edition (January 22, 2010)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**แบบสอบถามสำหรับประเมินประสิทธิภาพ และทดลองความสอดคล้อง ความเหมาะสม
และระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท**

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท	ระดับความเหมาะสม / การปฏิบัติ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
ด้านการคบเพื่อน					
1. ท่านมักใช้ชีวิตอยู่กับเพื่อน ๆ มากกว่าครอบครัวของท่าน					
2. ท่านรู้สึกมีคุณค่าเมื่ออยู่กับเพื่อน ๆ เพราะได้รับการยอมรับให้เข้ากลุ่ม					
3. เพื่อนของท่านมักเข้าใจปัญหา และความต้องการของท่านอยู่เสมอ					
4. เพื่อนของท่านมักใช้ยาเสพติด หรือข้องเกี่ยวกับยาเสพติด					
5. เพื่อนของท่านมักจะชักชวนให้ท่านเสพสิ่งเสพติด					
6. เพื่อนของท่านมักชักชวนให้ท่านเที่ยวกลางคืน					
7. เพื่อนของท่านมักจะชักชวนไปก่อเหตุทะเลาะวิวาท					
8. ท่านเรียนรู้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ จากเพื่อนในการก่อเหตุทะเลาะวิวาท					
9. ความรักเพื่อน และสถาบันเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ท่านตัดสินใจเข้าร่วมในการก่อเหตุทะเลาะวิวาท					
10. ท่านเห็นด้วยกับการชักชวนของเพื่อน ๆ ต่อการร่วมก่อเหตุทะเลาะวิวาท					
ด้านการควบคุมตนเอง					
1. ท่านเลือกที่จะตอบโต้สิ่งที่มากระตุ้น หรือยับยั้งจิตใจท่านในทันที โดยไม่มีการยั้งคิดเลย					
2. ท่านเป็นคนที่ขาดความมุ่งมั่น ความทุ่มเททั้งกายและใจ ต่อสิ่งที่ท่านปรารถนาเอาไว้อยู่เสมอ					
3. ท่านชอบทำในสิ่งที่ทำให้ท่านมีความสุขเสียก่อน ก่อนที่ท่านจะคำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาภายหลัง					
4. ท่านให้ความสนใจกับสิ่งที่จะเกิดกับตัวท่านในอนาคตอันใกล้ มากกว่าในอนาคตระยะยาว					
5. สิ่งที่ท่านพึงพอใจที่สุด คือ การที่ทำให้ตัวเองง่าย และสบายที่สุด					
6. บางครั้ง ท่านชอบทำอะไรที่เสี่ยง เพื่อความสนุกสนานเสมอ ๆ					

ปัจจัยที่ส่งผลการทะเลาะวิวาท	ระดับความเหมาะสม / การปฏิบัติ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
7. บางครั้ง ท่านชอบทำอะไรในสิ่งที่ตื่นเต้นเร้าใจ (ทั้ง ๆ ที่ท่านอาจจะเบื่อหรือ)					
8. ท่านจะคำนึงถึงตัวเองก่อน แม้จะทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็ตาม					
9. ท่านจะพยายามแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ที่ท่านต้องการได้แม้จะสร้างปัญหาให้กับคนอื่นก็ตาม					
10. ท่านมักเป็นคนอารมณ์เสียได้ง่าย					
11. เมื่อท่านโกรธท่านอยากทำร้ายเขามากกว่าจะพูดจาดูด้วยเหตุผล					
12. เมื่อท่านขัดแย้งกับผู้อื่นอย่างรุนแรง ก็ยากที่ท่านจะควบคุมอารมณ์หรือระงับความโกรธนั้นได้					
3.ความผูกพันทางสังคม					
3.1 ความผูกพันทางสังคม : ความรู้สึกผูกพันต่อครอบครัวและญาติพี่น้อง					
1. ท่านคิดว่าพ่อแม่มีความสำคัญต่อตัวท่านมากเพียงใด					
2. ท่านสนิทสนมกับพ่อแม่อย่างน้อยเพียงใด					
3. ท่านรู้สึกรักและห่วงใยในตัวพ่อแม่มากเพียงใด					
4. ท่านมักจะเกิดความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจในความลำบากของพ่อแม่มากเพียงใด					
5. พี่น้อง และญาติ ๆ มีผลต่อตัวท่าน มากน้อยเพียงใด					
6. ท่านมีความสงสาร และเห็นอกเห็นใจต่อพี่น้อง และญาติ ๆ ของท่านมากเพียงใด					
7. ท่านมีความผูกพันกับสถาบันที่ศึกษาอยู่มากน้อยเพียงใด					
3.2 ความผูกพันทางสังคม : พันธะสัญญาหรือข้อผูกมัด					
1. ท่านมีความมานะ มุ่งมั่น ตั้งใจที่เรียนต่อในระดับที่สูงกว่าปัจจุบันมากน้อยเพียงใด					
2. ท่านตั้งใจจะแสวงหาอาชีพที่ดี มีความมั่นคงมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านมีความตั้งใจ หรือให้คำมั่นสัญญากับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของท่านว่าจะไม่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นเสียใจหรือผิดหวัง (ต่อการกระทำผิด) ในตัวของท่านมากเพียงใด					
3.3 ความผูกพันทางสังคม : ความเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม					
1. ท่านได้มีโอกาสเข้าร่วมเล่นกีฬาของชุมชน โรงเรียน หรือกับเพื่อน ๆ ในสังคมของท่านมากน้อยเพียงใด					
2. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมบันเทิงหรือสันทนาการ (เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์ งานประเพณี งานรื่นเริง ฯลฯ) ของชุมชน สถาบัน หรือของสังคมท่าน มากเพียงใด					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท	ระดับความเหมาะสม / การปฏิบัติ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
3. ปกติท่านได้ช่วยงานอาสาสมัคร ของสังคม หรือชุมชนของท่าน (เช่น อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย อาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด อาสาสมัครงานจราจร ฯลฯ) มากน้อยเพียงใด					
3.4 ความผูกพันทางสังคม : ความเชื่อของเยาวชน					
1. ท่านเชื่อว่าระบบงานยุติธรรมของประเทศไทยมีความยุติธรรม น่าเชื่อถือ มากน้อยเพียงใด					
2. ท่านคิดว่าการทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และกฎแห่งกรรมเป็นจริง มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านเชื่อในเรื่องนรก สวรรค์ ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง และมีผลต่อการกระทำผิดของมนุษย์ มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านมีความเคารพยำเกรง ในหลักกฎหมายของสังคม ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่แล้ว ชอบธรรม และควรปฏิบัติตามกฎหมาย มากเพียงใด					
4. การปฏิบัติเป็นปกตินิสัย					
1. ท่านเข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท เนื่องจากท่าน และเพื่อน ๆ เคยถูกทำร้ายมาก่อน					
2. การถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นแรงจูงใจให้ท่านเข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท					
3. การจัดเวลาเรียนที่ตรงกันของแต่ละสถาบัน ทำให้ท่านมีโอกาสได้พบเจอกับคู่อริในเวลาที่ต้องเดินทางไปกลับจากโรงเรียน					
4. การเดินทางไปกลับที่พัก ซึ่งอยู่ทางเดียวกัน ทำให้ท่านมีโอกาสพบเจอกับคู่อริในเส้นทางที่ต้องผ่านเป็นประจำ					
5. สถานที่รอรถส่วนใหญ่ ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยดูแล หรือดูแลอย่างไม่ทั่วถึง จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการทะเลาะวิวาท					
5. การควบคุมทางสังคม					
1. มาตรการในการป้องกัน และบทลงโทษของภาครัฐ และสถานศึกษา ทำให้ท่านตัดสินใจยับยั้งการทะเลาะวิวาท					
2. การปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับความรักพวกพ้อง และสถาบันจากรุ่นพี่ทำให้ท่านเข้าร่วมการทะเลาะวิวาท					
3. ครอบครัว และโรงเรียน ไม่ได้อบรมให้ท่านเรียนรู้กฎระเบียบของสังคม					
4. ท่านตระหนักว่า การเข้าร่วมทะเลาะวิวาท เป็นสาเหตุให้พ่อแม่ของท่านรู้สึกเป็นทุกข์ และผิดหวัง					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาท	ระดับความเหมาะสม / การปฏิบัติ				
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
5. ความรักความอบอุ่นในครอบครัว ช่วยยับยั้งไม่让您เข้าร่วมในการทะเลาะวิวาท					
6. สัญลักษณ์ทางสถาบัน					
1. การแย่งชิงตราสัญลักษณ์ของสถาบันอื่น เพื่อประกาศความยิ่งใหญ่ของสถาบัน					
2. ความแตกต่างของสถาบันทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท					
3. การเผชิญหน้ากับคู่อริ เป็นการป้องกันอาณาเขต และประกาศศักดิ์ตาของสถาบัน					
4. การทำทนาย ยั่วยุ และลบหลู่สถาบันอื่น ทำให้รู้สึกว่าคุณสถาบันของตนเหนือกว่า					
5. การทำให้คู่อริบาดเจ็บ หรือล้มลงเป็นการพิสูจน์ว่าคุณสถาบันของตนเหนือกว่า					
6. ผู้ที่ปฏิบัติการณ์ได้รุนแรงที่สุดเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ					

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้อง เหมาะสม และระดับปฏิบัติ เกี่ยวกับรูปแบบการทะเลาะวิวาท ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

รูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหา การทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยบุคคล					
1) พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีบทบาท และอิทธิพลสูงยิ่งต่อตัวเยาวชน					
2) สถาบันครอบครัว ต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ให้ความรักความเมตตา คอยสอดส่อง ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม					
3) สถานศึกษาคอยกำกับดูแลใกล้ชิด ไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างครู					
4) การให้ความรู้ความเข้าใจในด้านจิตวิทยาวัยรุ่น					
5) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีของวัยรุ่น เช่น การให้คำปรึกษา					
แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยครอบครัวหรือผู้ปกครอง					
6) บิดามารดาต้องเป็นแบบอย่างที่ดี เคารพกฎหมาย และศีลธรรม					
7) สมาชิกในครอบครัวมีการเอื้อเฟื้อ สร้างความอบอุ่น เป็นกัลยาณมิตร เช่น มีการพูดคุย ปรึกษาหารือแก้ปัญหาร่วมกัน เมื่อทำผิดให้อภัย ให้กำลังใจและโอกาสปรับปรุงตัว					
8) การอบรมสั่งสอนให้หลีกเลี่ยงการทำผิด ไม่ทะเลาะทำร้ายร่างกายกัน ยอมรับฟังความคิดเห็น และให้ความยุติธรรม					
9) การจัดการด้านสื่อต่าง ๆ เช่น จำกัดการใช้เวลาในการใช้เครื่องมือสื่อสาร มือถือสมาร์ตโฟน เกม ห้ามปรามลูกดูภาพยนตร์ หรือคลิปวิดีโอที่ใช้ความรุนแรง หรือมีภาพการใช้อาวุธ และร่วมพูดคุยกัน ช่วยกันคิดวิเคราะห์หาเหตุผล อย่างมีวิจารณญาณ					
10) เป็นตัวอย่างที่ดีในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เมื่อไม่พอใจลูก ไม่ควรทำร้ายร่างกาย ตบตี หรือบีบบังคับลูกอย่างแรง เมื่อมีความขัดแย้ง หรือเกิดการทะเลาะกัน ต้องพยายามระงับ และควบคุมอารมณ์					
11) สอนให้บุตรหลานรู้ว่าอารมณ์โกรธเป็นสภาพอารมณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกคนไม่ใช่เรื่องไม่ดี แต่ต้องแสดงออกในด้านที่ถูกต้อง และบอกเล่าให้รู้โทษของการใช้ความรุนแรงและต้องรู้จักควบคุมความโกรธให้ได้					
12) ส่งเสริมการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการสัมผัสทางกาย ทำให้ลูกรู้สึกอบอุ่นทำให้เกิดความผูกพันกัน					
13) ส่งเสริมการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าอยู่กับเพื่อน สร้างบรรยากาศที่ดีทางกาย และจิตใจ					

รูปแบบการป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา การทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสังคมและ สิ่งแวดล้อม					
14) องค์กรทางศาสนามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมขัดเกลาจิตใจอย่าง สม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้น และควรส่งเสริมให้มี หลักสูตรด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา โดยเน้นการปฏิบัติ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง					
15) มีหน่วยงานองค์กรกลางที่ถาวรโดยมีการประสานความร่วมมือ จากทุกฝ่าย เพื่อรวมเป็นองค์กรกลางควบคุมจรรยาบรรณเยาวชน มี หน้าที่ศึกษา ควบคุม แก้ไข ปัญหาเด็กเยาวชนก่อเหตุทะเลาะวิวาท เพื่อป้องปราม และแก้ไข้อย่างทันที่					
16) สื่อมวลชนให้ความสำคัญโดยช่วยกันเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของ เยาวชนออกสู่สาธารณะ					
17) มาตรการการสอดส่อง ดูแล เสนอแนะ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานบันเทิงศูนย์การค้าที่เยาวชนหรือวัยรุ่น จะมีส่วนเข้าร่วม รวมตัวจำนวนมาก ๆ ให้เป็นไปโดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อย และมี มาตรการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุกระทบกระทั่งระหว่างกันได้					
แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสถาบันการศึกษา					
18) ผู้บริหารสถานศึกษา กำกับดูแลให้การบริหารงานของสถานศึกษา ให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ เช่น กิจกรรมนักศึกษา ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน					
19) สถาบันศึกษามีมาตรการประเมินความเสี่ยงคาดการณ์ได้ ล่วงหน้าว่ากิจกรรมใดที่จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทของนักเรียนต่าง สถาบัน					
20) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ด้านการกีฬา นันทนาการ การออกกำลังกายอาสาพัฒนา ค่ายอบรมพัฒนาคุณธรรม เยาวชน เป็นต้น					
21) เครื่องแบบของนักเรียน นักศึกษา ควรให้แต่งเหมือนกันทุก สถาบัน และไม่ควรมีเครื่องหมายพิเศษประดับ					
22) ควรมีมาตรการส่งเสริมและให้กำลังใจแก่โรงเรียนที่มีการบริหาร จัดการที่ดี นักเรียนมีคุณธรรม จรรยาบรรณดี ไม่เคยมีปัญหาการ ทะเลาะวิวาท ให้เป็นโรงเรียนดีเด่น					
23) มีมาตรการลงโทษที่เหมาะสม เช่น ว่ากล่าวตักเตือน ทำภาคทัณฑ์ หรือการลงโทษอื่น ๆ กับเยาวชนที่มีความประพฤติเบี่ยงเบน เพื่อเป็น การป้องปรามลดปัญหาการทะเลาะวิวาท แต่ควรหลีกเลี่ยงวิธีการ ลงโทษที่รุนแรง และ/หรือการประจาน					
24) เพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ครูเข้มงวดกวด และเอาจริงเอาจังกับ นักเรียนมากขึ้น					

รูปแบบการป้องกัน และแก้ไข้ปัญหา การทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
25) จัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านจิตวิทยาวัยรุ่น และปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู					
26) จัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและบ้านอย่างต่อเนื่อง					
27) มีระบบการคัดกรอง และทำแผนแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายบุคคล					
28) สร้างเครือข่าย Social Network ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน					
29) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสนใจ จริงใจ และให้การสนับสนุนการแก้ไข้ปัญหาทุกระดับและทุกรูปแบบ					
30) การจัดกิจกรรมให้ความรู้ถึงโทษของการทะเลาะวิวาท เช่น กิจกรรมพัฒนาความรู้ในการป้องกันการทะเลาะวิวาท					
31) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย ได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง					
32) สถานศึกษาเข้มงวดกวดขันในด้านระเบียบวินัย และความประพฤติของนักเรียน					
33) สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนในทางที่สร้างสรรค์และเหมาะสม					
34) สถานศึกษากำหนดแผนและวิธีการป้องกันการก่อความไม่สงบ และการทะเลาะวิวาทตลอดจนการช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบเหตุ รวมทั้งการตรวจค้นการพกพาอาวุธ					
35) สถานศึกษาจัดให้มีครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษาให้เพียงพอ และเพิ่มบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนมากขึ้น					
36) สถานศึกษากำชับให้นักเรียนพกพาบัตรประจำตัว ตลอดจนจัดทำแฟ้มประวัติของนักเรียน รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียนอย่างใกล้ชิด					
37) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดมาตรการ ในการป้องกันการก่อเหตุทะเลาะวิวาท โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม					
38) ผู้บริหารสถานศึกษาเร่งทำความเข้าใจรวมกันกับคณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง					
39) สถานศึกษาสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องทันที					
40) สถานศึกษาเร่งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาผู้กระทำความผิดโดยเร็ว					
41) ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาถึงโทษผู้กระทำความผิดตามระเบียบ และตามความหนักเบาตามแต่กรณี ทั้งนี้ ควรเน้นวิธีการลงโทษเชิงจิตวิทยามากกว่าการใช้วิธีการที่รุนแรง					
42) สถานศึกษายึดถือและปฏิบัติตามประกาศของกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย					

รูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญหา การทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
43) ผู้บริหาร ครู ควรให้คู่มือพบปะเพื่อทำความเข้าใจในการ แก้ไขปัญหา ตลอดจนทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน					
44) สถานศึกษาต้องจัดให้บริการด้านสุขภาพจิต พัฒนาระบบดูแล ช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แก่นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองอย่างมีระบบ ควรให้บริการด้าน สุขภาพจิตแก่เยาวชน					
45) ควรมีโครงการอบรมเข้าค่ายพุทธบุตร ค่ายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การฝึกบริหารจิตเจริญปัญญา การนิมนต์พระสอนศีลธรรม ไปทำหน้าที่สอนในสถานศึกษา การมีครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยา ประจำสถานศึกษา เป็นต้น					
แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยกระบวนการ ยุติธรรม และกฎหมาย					
111) มีเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่รับผิดชอบโดยตรง ปฏิบัติงานอย่าง ต่อเนื่อง รวดเร็ว และเอาใจจริงเอาใจ					
112) เพิ่มบทลงโทษการพกพาอาวุธ ทั้งเยาวชน และผู้ปกครองให้ รุนแรงมากยิ่งขึ้น					
46) การบังคับใช้กฎหมายให้ศักดิ์สิทธิ์ ต้องเข้มแข็งตลอดเวลา อย่าง ต่อเนื่อง ในเรื่องการห้ามพกพาอาวุธ การจำหน่ายสุรา ยาเสพติด การ รวมตัวกันในที่สาธารณะจำนวนเกินกว่าที่กฎหมาย กำหนด หากฝ่า ฝืนต้องจับกุมดำเนินกรอย่างเฉียบขาดโดยพลัน					
แนวทางการป้องกันปัญหาการทะเลาะวิวาทโดยสื่อสังคมออนไลน์					
47) การลบโพสต์ และช่วยกันรายงานไปทางระบบว่าข้อความนั้นเป็น ข้อความที่ไม่ปลอดภัย (Spam) เพื่อให้ระบบลบข้อมูลออกไปจาก ระบบโดยอัตโนมัติ					
48) ไม่เปิดรับข่าวสารออนไลน์ จากการทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้นทั้งใน โลกออนไลน์ และในโลกแห่งความเป็นจริง					
49) เลือกที่จะไม่เปิดรับข่าวสารจากโลกออนไลน์ด้วยการตั้ง Facebook ให้เป็นส่วนตัว มีเพียงเฉพาะเพื่อนเท่านั้นที่สามารถโพสต์ หรือแสดงโพสต์ต่าง ๆ ให้เห็นได้					
แนวปฏิบัติในการสนับสนุน ส่งเสริม และบำบัดฟื้นฟูภายหลังการ เกิดเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทขึ้น					
50) ทุกภาคส่วนได้พยายามร่วมมือกัน ป้องกันปัญหาการทะเลาะ วิวาทของเยาวชนซึ่งเป็นทางออกของปัญหาที่ดีที่สุดแล้ว					
51) โครงการที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อให้นักเรียนระหว่างสองสถาบัน มีความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีต่อกัน โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมเปิดใจ พูดคุย และหาทางป้องกันแก้ไขเยียวยา และฟื้นฟูความสัมพันธ์					
52) ระดับบุคคลมีการคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทะเลาะวิวาท ของวัยรุ่นเพื่อจำแนกแยกแยะเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงทำการแก้ไขโดย					

รูปแบบการป้องกัน และแก้ไขปัญห การทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
ใช้วิธีการให้คำปรึกษาอาศัยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษา					
53) มีนักจิตวิทยา ครูที่ปรึกษา หรือ บุคคลที่ได้ผ่านการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา ขบวนการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ					
54) สร้างกลไกในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาท ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม					
55) สร้างบรรยากาศให้น่าอยู่ ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ให้ความสนใจ และสามารถทำตนให้เป็นที่ปรึกษาที่ฟังของนักเรียนได้					
56) สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้เกิดความมีระเบียบวินัย และสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมไตรสิกขา ในกลุ่มเยาวชน นักเรียน					
57) ผู้บริหาร ครู สร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้นักเรียนเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในชื่อเสียงหรือศักดิ์ศรีของสถาบันในทางที่ถูกต้องเหมาะสม					
58) ผู้บริหาร ครู ตระหนักและให้ความสำคัญในงานปกครองของสถานศึกษาโดยสนับสนุนส่งเสริมแนวปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาท					
59) สถานศึกษาต้องสร้าง และปรับปรุงระบบการประสานงานระหว่างสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ					
60) จัดให้มีการประชุมผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันหารือหรือกำหนดมาตรการ และการดำเนินงานเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหการทะเลาะวิวาทอย่างน้อยปีการศึกษาละ 2 ครั้ง เป็นต้น					
แนวทางการป้องกันปัญหการทะเลาะวิวาทโดยพุทธวิธี					
61) กิจกรรมด้าน (ศีล) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสมัคสมานสามัคคี ลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทะเลาะวิวาทด้วยกาย วาจา และเห็นคุณค่าของผู้อื่น					
62) กิจกรรมด้าน (สมาธิ) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะของอารมณ์ เพื่อพัฒนาจิตใจไม่ให้หวั่นไหว ต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจ เป็นการสร้างความเพียรเพื่อข่มอารมณ์ความโกรธที่จะนำไปสู่พฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทต่อไป					
63) กิจกรรมด้าน (ปัญญา) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต และนำไปสู่การเลิกพฤติกรรมก่อเหตุทะเลาะวิวาทในอนาคต					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ท่านคิดว่าปัญหา และสาเหตุการทะเลาะวิวาทเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ท่านคิดว่ามาตรการการป้องกัน และการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทย อย่างไร

.....
.....
.....
.....

ท่านคิดว่าข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์

(ผู้ให้ข้อมูล เยาวชนที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์การทะเลาะวิวาท)

แนวคำถามเพื่อกำหนดแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยใน
ศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักการไตรสิกขา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1. ท่านคิดว่าสถานการณ์การทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. สถานการณ์ทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นอย่างไร เกิดขึ้นเวลาใด ใครมีส่วนร่วมบ้าง พร้อมทั้งบรรยายถึงพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้สึกในระหว่างที่เกิดการทะเลาะวิวาทในครั้งนั้น

.....

.....

.....

.....

3. จุดเริ่มต้นของการทะเลาะวิวาทเป็นอย่างไร (ใครเป็นผู้ก่อเหตุ มีใครเกี่ยวข้องบ้าง แต่ละคนมีความเกี่ยวข้องอย่างไร)

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่ามีสาเหตุใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการทะเลาะวิวาท เช่น ทางวาจา ทางร่างกาย มีการใช้อาวุธ ฯลฯ

.....

.....

.....

.....

5. เหตุการณ์ทะเลาะวิวาทที่ท่านเข้าร่วมมีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

6. ในขณะที่มีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น ท่านทำอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

7. เหตุการณ์ทะเลาะวิวาทที่เกิดขึ้น มีผลเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน

ที่ จว ๒๙/๒๕๖๒

**เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาคชเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี

TITLE : THE DEVELOPMENT OF A MODEL FOR PREVENTION AND RESOLUTION OF THE CONFLICTS CAUSED BY THE JUVENILES IN THE TWENTIETH CENTURY WITH BUDDHIST METHODOLOGY.

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูกิตติวราทร

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๒ วันที่ ๑๙ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ มติที่ ๒๙/๒๕๖๒ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการลวงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

ออกให้ ณ วันที่ ๒๐ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ลงนาม

(พระมหามหาวชิราวุธ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
โครงการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาท
ของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21 ด้วยพุทธวิธี
โดย พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

1. พระปริยัติธีรวงศ์	เจ้าคณะอำเภอเมืองร้อยเอ็ด (ธ)
2. พ.ต.ท.เสรีภาพ พานา	สารวัตรฝ่ายอำนวยการ ตำรวจภูธรจังหวัดร้อยเอ็ด
3. นายชกรเกียรติ สิทธิจันทร์	รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด
4. นางรัชดาภรณ์ มะลิซ้อน	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร วิทยาลัยอาชีวศึกษาร้อยเอ็ด
5. ดร.สมศักดิ์ นิลผาย	รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด

ที่ อว ๗๙๑๗/๐๐๖๔๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ดถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร พ.ต.อ.เสรีภาพ พานา

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ซึ่งสถาบันวิจัยญาณสังวร โดย พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยทางสถาบันวิจัยญาณสังวรได้มอบหมายให้พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปตามกระบวนการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาประเมินและพัฒนาคุณภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘ [http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ผู้ประสานงาน ผศ.ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง โทร ๐๘๑-๐๕๕๘๐๕๐

- ยินดีในความอนุเคราะห์ เป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ (ศรีอโณ)
พจน กัญญา
(เสริมทัพ พานา)
๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ที่ อว ๗๙๑๗/๖๐๕๕๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร นายชกรณ์เกียรติ สิทธิจันทร์

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ซึ่งสถาบันวิจัยญาณสังวร โดย พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยทางสถาบันวิจัยญาณสังวรได้มอบหมายให้ พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปตามกระบวนการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาประเมินและพัฒนาคุณภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖
โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘ [http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)
ผู้ประสานงาน ผศ.ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง โทร ๐๘๑-๐๕๕๘๐๕๐

- ทราบ / อธิบดี / พจนานุกรม / ลงนาม
ในเครื่องพิมพ์
๒๕.๕
๒๗ กค. ๖๒

ที่ อว ๗๙๑๓/ ว.๐๓๕๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร นางสาวรัชดาภรณ์ มะลิซ้อน

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ซึ่งสถาบันวิจัยญาณสังวร โดย พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยทางสถาบันวิจัยญาณสังวรได้มอบหมายให้ พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปตามกระบวนการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาประเมินและพัฒนาคุณภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘ [http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ผู้ประสานงาน ผศ.ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง โทร ๐๘๑-๐๕๕๘๐๕๐

ยินดีในความอนุเคราะห์
ร. ๒๗
(นางรัชดาภรณ์ มะลิซ้อน)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลี้ยวเมือง ตำบลตลาด
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๗/ว ๐๒๕๓

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.สมศักดิ์ นิลผาย

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ซึ่งสถาบันวิจัยญาณสังวร โดย พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยทางสถาบันวิจัยญาณสังวรได้มอบหมายให้ พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปตามกระบวนการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาประเมินและพัฒนาคุณภาพของแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘ [http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ผู้ประสานงาน ผศ.ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง โทร ๐๘๑-๐๕๕๘๐๕๐

อธิการบดี
(ดร. สมศักดิ์ นิลผาย)
๑๘ ก.ค. ๖๒

ที่ อว ๗๙๑๗/๐๐๖๔๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน พระปรีดิธีรวงศ์

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ ซึ่งสถาบันวิจัยญาณสังวร โดย พระครูกิตติวราท, ผศ.ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยทางสถาบันวิจัยญาณสังวรได้มอบหมายให้พระครูกิตติวราท, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้ติดต่อประสานงานในการขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยสำหรับโครงการวิจัยดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปตามกระบวนการและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาประเมินและพัฒนาคุณภาพของรูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาทะเลาะวิวาทของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยพุทธวิธี และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาสังคมต่อไป

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูกิตติวราท, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐-๔๓๕๑-๖๐๗๖

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘ [http:// www.rec.mbu.ac.th](http://www.rec.mbu.ac.th)

ผู้ประสานงาน ผศ.ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง โทร ๐๘๑-๐๕๕๘๐๕๐

รับเอกสารแล้ว	
ผู้รับ.....	.....
วันที่.....	.....
เวลา.....	.....น.

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5		
ข้อ 1	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 2	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 3	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
ข้อ 4	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 5	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 6	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 7	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 8	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
ข้อ 9	1	1	1	0	0	0.6	ใช้ได้
ข้อ 10	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
ข้อ 11	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 12	1	0	1	0	1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 13	1	0	1	0	1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 14	1	1	0	1	1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 15	1	1	0	1	1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 16	0	1	1	1	1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 17	1	0	1	0	1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 18	0	0	1	1	1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 19	1	1	0	1	0	0.6	ใช้ได้
ข้อ 20	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
ข้อ 21	0	1	1	0	1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 22	1	0	0	1	1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 23	1	0	1	0	1	0.6	ใช้ได้

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
VAR00001	5	1.0000	.00000
VAR00002	5	1.0000	.00000
VAR00003	5	.8000	.44721
VAR00004	5	1.0000	.00000
VAR00005	5	1.0000	.00000
VAR00006	5	1.0000	.00000
VAR00007	5	1.0000	.00000
VAR00008	5	.8000	.44721
VAR00009	5	.6000	.54772
VAR00010	5	.8000	.44721
VAR00011	5	.8000	.44721
VAR00012	5	.6000	.54772
VAR00013	5	.6000	.54772
VAR00014	5	.8000	.44721
VAR00015	5	.8000	.44721
VAR00016	5	.8000	.44721
VAR00017	5	.6000	.54772
VAR00018	5	.6000	.54772
VAR00019	5	.6000	.54772
VAR00020	5	1.0000	.00000
VAR00021	5	.6000	.54772
VAR00022	5	.6000	.54772
VAR00023	5	.6000	.54772
VAR00024	5	.6000	.54772
VAR00025	5	.8000	.44721
VAR00026	5	.6000	.54772
VAR00027	5	.6000	.54772
VAR00028	5	.8000	.44721
VAR00029	5	.8000	.44721
VAR00030	5	.6000	.54772
VAR00031	5	.6000	.54772
VAR00032	5	.6000	.54772
VAR00033	5	.8000	.44721
VAR00034	5	.8000	.44721

VAR00035	5	.8000	.44721
VAR00036	5	.6000	.54772
VAR00037	5	.6000	.54772
VAR00038	5	1.0000	.00000
VAR00039	5	1.0000	.00000
VAR00040	5	1.0000	.00000
Valid N (listwise)	5		

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
VAR00001	375	3	5	4.03	.856
VAR00002	375	4	5	4.46	.499
VAR00003	375	4	5	4.50	.501
VAR00004	375	1	4	2.47	1.134
VAR00005	375	1	4	2.47	1.115
VAR00006	375	3	5	4.05	.805
VAR00007	375	3	5	4.01	.832
VAR00008	375	3	4	3.54	.499
VAR00009	375	2	4	3.03	.805
VAR00010	375	2	3	2.49	.501
VAR00011	375	3	4	3.50	.501
VAR00012	375	2	4	3.09	.842
VAR00013	375	4	5	4.48	.500
VAR00014	375	4	5	4.46	.499
VAR00015	375	4	5	4.53	.500
VAR00016	375	3	4	3.52	.500
VAR00017	375	3	4	3.49	.501
VAR00018	375	3	5	4.01	.835
VAR00019	375	2	3	2.57	.496
VAR00020	375	2	3	2.58	.494
VAR00021	375	2	3	2.48	.500
VAR00022	375	3	4	3.49	.501
VAR00023	375	3	4	3.48	.500
VAR00024	375	3	4	3.50	.501
VAR00025	375	4	5	4.46	.499
VAR00026	375	4	5	4.49	.501

VAR00027	375	2	3	2.46	.499
VAR00028	375	3	4	3.44	.497
VAR00029	375	4	5	4.51	.501
VAR00030	375	2	3	2.53	.500
VAR00031	375	4	5	4.49	.501
VAR00032	375	4	5	4.49	.501
VAR00033	375	4	5	4.51	.501
VAR00034	375	4	5	4.49	.501
VAR00035	375	2	4	2.99	.793
VAR00036	375	2	3	2.50	.501
VAR00037	375	3	4	3.53	.500
VAR00038	375	2	4	3.02	.809
VAR00039	375	4	5	4.54	.499
VAR00040	375	2	3	2.48	.500
VAR00041	375	2	4	2.98	.782
VAR00042	375	2	4	2.99	.811
VAR00043	375	2	4	2.96	.783
VAR00044	375	1	3	1.93	.821
VAR00045	375	2	3	2.51	.501
VAR00046	375	2	4	2.94	.817
VAR00047	375	3	4	3.54	.499
VAR00048	375	4	5	4.52	.500
VAR00049	375	4	5	4.50	.501
VAR00050	375	1	3	2.01	.845
VAR00051	375	3	4	3.51	.501
VAR00052	375	3	4	3.49	.501
VAR00053	375	2	3	2.54	.499
VAR00054	375	2	3	2.49	.501
VAR00055	375	2	3	2.46	.499
Valid N (listwise)	375				

t-test

Paired Samples Statistics

		Mean	N	Std. Deviation
Pair 1	Pre-test	2.50	65	0.06
	Posttest	3.54	65	0.04

Paired Samples Test

		Paired Differences			t	df	Sig.(2-tailed)	Sig.(1-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean				
Pair 1	Posttest - Pretest	1.04	0.07	0.01	118.7361	64	0.0000	0.0000

ประวัติผู้วิจัย

พระครูกิตติวราทร, ผศ.ดร.

ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (รัฐศาสตร์การปกครอง)

ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

คุณวุฒิและสาขาวิชา

ระดับปริญญา	สาขาวิชา	ปีที่สำเร็จ	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา
ปริญญาเอก	ร.ด.(รัฐศาสตร์การปกครอง)	2560	ม. เทคโนโลยีและการจัดการอีสเทิร์น
ปริญญาโท	ศน.ม.(รัฐศาสตร์การปกครอง)	2552	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปริญญาตรี	ศน.บ.(รัฐศาสตร์การปกครอง)	2549	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

- พระครูกิตติวราทร. (2559). การพัฒนาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559) ISSN 2228-8376.
- พระครูกิตติวราทร, จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2559). รูปแบบการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559) ISSN 2228-8376. หน้า 20-30.
- พระครูกิตติวราทร. (2560). ความพึงพอใจของสถานศึกษาที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560) ISSN 2228-8376. หน้า 41-50.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง, พระครูกิตติวราทร, พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรัตน,ดร.,กุสุมา สุ่มมาตร์ และระพีพัฒน์ หาญโสภณ. (2561). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดกับชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561). ISSN 2228-8376. หน้า 59-73.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, พระครูกิตติวราทร, พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรัตน,ดร.,สุเทพ เมย์ไธสง, อมรรัตน์ เทพรินทร์. (2561). การบริหารเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักพุทธปาปณิกสูตร. *การนำเสนอในที่ประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 2 หัวข้อ "การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"*

และตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม(20 มีนาคม 2561)วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,หน้า 277-284.

- มัทนา พันทวี, พระเมธาวิเชียรส, **พระครูกิตติวราทร** รุ่งนภา เวียงสงค์ พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์
ชยรัตน์ และนาริรัตน์ จันทวฤทธิ. (2561). *การนำเสนอในที่ประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3
หัวข้อ "นวัตกรรมที่พลิกแสมสังคมโลก" และตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุม* (25
พฤษภาคม 2561) มหาวิทยาลัยราชธานี ,หน้า 1054-1061.

-สุเทพ เมยไธสง **พระครูกิตติวราทร** พระครูวิกรมธรรมธัช จำเนียร ฉรินัน อุดม พิริยสิงห์ และ
จิราภรณ์ ผันสว่าง. (2561). การพัฒนารูปแบบการสอนศีลธรรมตามแนวพุทธศาสนาของ
ผู้ปกครองนักเรียนในการเป็นครูที่บ้าน. การนำเสนอในที่ประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 หัวข้อ
“ระเบียบสามัคคีบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน” และตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจาก
การประชุม (25 สิงหาคม 2561) มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด, หน้า 1098-1117.

- **พระครูกิตติวราทร** ,มัทนา พันทวี รุ่งนภา เวียงสงค์ จิราภรณ์ ผันสว่าง ระพีพัฒน์ หาญโสภา
(2562). การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารธรรมทรรศน์*. ปีที่ 19 ฉบับที่ 2
เมษายน-มิถุนายน 2562 ISSN 1513-5845. หน้า 143-154.

- **พระครูกิตติวราทร**, จิราภรณ์ ผันสว่าง, พัชรี ศิลารัตน์, ปิยะสุดา เพชรเวช, รัชณีย์ เจริญ
นนท์ พระครูวิกรมธรรมธัช, พระครูสังฆรักษ์ไชยรัตน์ ชยรัตน์, จรุงภรณ์ กลางบุรีรัมย์, อุทัย ภูคค
หิน, และระพีพัฒน์ หาญโสภา.(2562). การพัฒนารูปแบบวิธีการป้องกัน แก้ไขปัญหาเสพติดใน
กลุ่มเด็กและเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.*วารสารวิชาการ ธรรมทรรศน์ปีที่ 19 ฉบับที่ 3
ประจำเดือน กรกฎาคม-กันยายน 2562*. ISSN 1513-5845. หน้า 215-230.

- จิราภรณ์ ผันสว่าง, พระราชปริยัติวิมล, **พระครูกิตติวราทร**, พัชรี ศิลารัตน์, วศยา เอกวิสัย,
กุสุมา สุ่มมาตร์, เดชอนันต์ ญาตินิยม, อมรรัตน์ เทพนรินทร์ และระพีพัฒน์ หาญโสภา. (2562).
การพัฒนารูปแบบการ ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ตอนกลางโดยใช้หลักจักรสี่. *วารสารบัณฑิตเอเชีย* ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2562).
ISSN 2392-5787. หน้า 24-31.

- **พระครูกิตติวราทร**, พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ, พชรเดช เสมานู จิราภรณ์ ผันสว่าง และพรพิมล โพธิ์
ชัยหล้า. (2563). การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทาง
รัฐศาสตร์ที่เน้นทักษะการปฏิบัติสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด.*วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2563). ISSN 2673-0758. หน้า25-34.

- จิราภรณ์ ผันสว่าง, **พระครูกิตติวราทร**, พัชรี ศิลารัตน์, ศุภสิทธิ์ ลินทมาตย์, อมรรัตน์ เทพ
นรินทร์ และ, ระพีพัฒน์ หาญโสภา. (2563). รูปแบบการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเองตามหลัก
สัมมาอาชีวะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. *วารสาร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563).
ISSN 2286-6906. หน้า 84-94.

- พระครูกิตติวราทร. (2558). รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น. ISBN 987-616-394-187-9, 154 หน้า
- พระครูกิตติวราทร. (2559). พรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้ง. มหาสารคาม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ISBN 978-616-497-470-8, 375 หน้า
- พระครูกิตติวราทร. (2559). พระพุทธศาสนากับบทบาททางการเมือง (Buddhism and its political role). วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560). ISSN 2286-6906. หน้า 162-171.
- พ.ต.ต.ดร.ณัฐภัทร เสมานู ดร.สุวัฒน์ จิตจันทร์ และพระครูกิตติวราทร,ดร. (2560). ยาเสพติด เป็นภัยต่อสังคมทุกคนต้องร่วมกันป้องกันยาเสพติด. วารสาร UMT- Poly Journal, ปีที่ 14 (กรกฎาคม- ธันวาคม 2560 ฉบับพิเศษ. ISSN 1686-7440. หน้า 118-123.
- พ.ต.ต.ดร.ณัฐภัทร เสมานู ดร.สุวัฒน์ จิตจันทร์ และพระครูกิตติวราทร,ดร. (2560). ผลกระทบ ด้านลบของปัญหา ยาเสพติด จากการแก้ไขกฎหมาย.(The negative impact of drug problem to amendments of the drug laws). วารสาร UMT- Poly Journal, ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (พิเศษ.), (กรกฎาคม- ธันวาคม 2560). ISSN 1686-7440. หน้า 141-151.